מוסף על המשמר
מס' 43 (925)
21 באוקטובר 1988
י' בחשון תשמ"ח

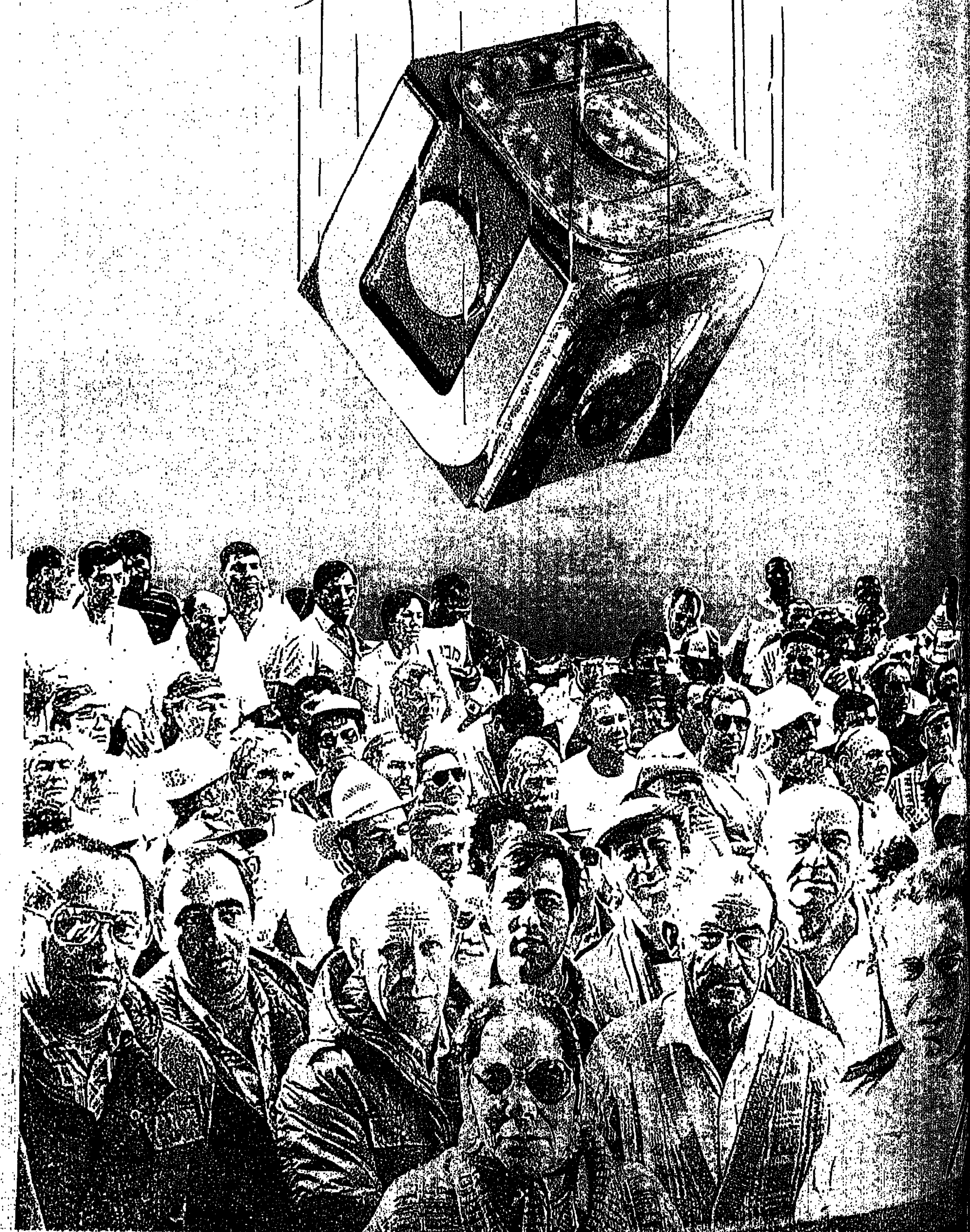

St Michael

MARKS & SPENCER

15.10-21.10.88

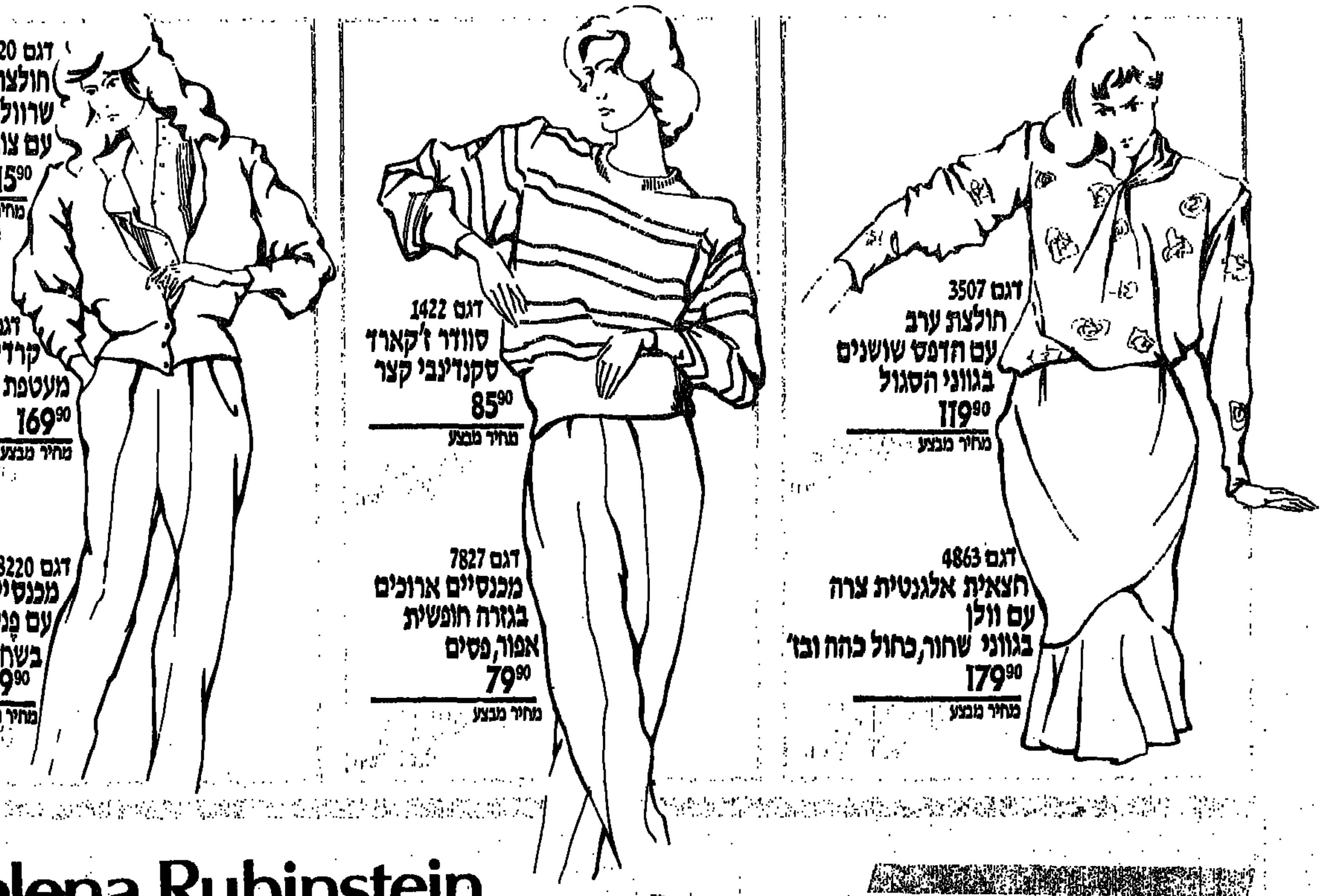

דגם 5320
חולצה לבנה רקומה
שרוול ארוך
עם צווארון סיני
115.90
מחיר מבצע

דגם 0931
קרדיגן אנגורה
מעטפת בשחור וקרם
169.90
מחיר מבצע

דגם 8220
מכנסיים אלגנטיים
עם פנסים ומנג'ט
בשחור
149.90
מחיר מבצע

דגם 1422
סוודר ז'קארד
סקנדינבי קצר
85.90
מחיר מבצע

דגם 7827
מכנסיים ארוכים
בגזרה חופשית
אפור, פסים
79.90
מחיר מבצע

דגם 3507
חולצת ערב
עם הדפס שושנים
בגווני הסגול
119.90
מחיר מבצע

דגם 4863
חצאית אלגנטית צרה
עם וולן
בגווני שחור, כחול כהה וכו'
179.90
מחיר מבצע

Helena Rubinstein

קני מוצר - זכי בשבוע קסום
ואירוח בתצוגות אופנה בפריז

- פרס ראשון: 2 כרטיסי טיסה הלוך ושוב לפריז, אירוח במלון ובתצוגות אופנה
- פרס שני: 10 מערכות לבוש מהודרות לבחירתך במשביר לצרכן בסך 250 שקל כ"א
- פרס שלישי: 40 מכשירי אפלידי טריו - המכשיר ב-3 מהירויות
- ובנוסף: לקונה ב-90 ש"ח ומעלה ארנק מהודר בסגנון אופנת LOUIS VUITTON - חינם

יופי
דיזנגוף
אישי

שבוע היצרן
הלנה
רובינשטיין

במוצאי שבת 15.10.88 בלבד

15% הנחה

חולצות שרוול ארוך ומכנסיים ארוכים לנשים וגברים
MARKS & SPENCER St Michael מכל מוצרי האיכות

לא כולל
מבצעי הנחה

פרסום הרשת

כתובת המערכת:
„על המשמר". רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: יעקב לזר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: רוני גופר
עיצוב גרפי: ארנון אבני
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ תנו לו את הכוח
כהנא, מבט מקרוב
מאת גבי בשן 6

■ מינה כבר לא מתלבטת
עם עזר וייצמן
שבועיים לפני הבחירות
מאת טלי ברזילי־זוננפלד 8

■ משהו פגום מן היסוד
פרופ' בנדור מציע אמנה חדשה
בין יהודים וערבים
מאת אהוד דויד 10

■ מהפכה הנאבקת על קיומה
מה חושבים איכרי ניקרגואה
על המהפכה
מאת מיכה רחמן 12

■ דלוק על ניו־אימג' פיינטינג
גיל ג'יבלי, קריקטוריסט
לא פוליטי
מאת אלישבע איילון 14

■ ברבורים בברלין
להקות מחול
ב„שבועות התג" בברלין
מאת גיורא מנור 18

■ צבעי חרדה
על ארבע תערוכות ציור
המוצגות בימים אלה
מאת חיים מאור 20

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17

אלי נצר – 2, אלי הכהן – 2; אריה פלגי – 2; עלי אלון ויובל דניאלי – 4; יעקב חזן – 4; איתן קלינסקי – 5; נפתלי להב – 5; נועם שפנצר – 5; זאב צחור – 16; שמואל בונים – 16

■ כל־יום
(עיצוב: רחל דביר) 22־27

■ בשער: כור על העובדים

עיצב את הגיליון יאיר קפלן

אקט

אינטימי יותר מחדר המיטות

כלב מותר, ובתנאי שלא יצביע על פתק כלשהו

מה יותר אינטימי מחדר המיטות? תא הקלפי. בשני האחרים מתבצעות פעולות אישיות חשובות אבל בתא הקלפי אתה לבד, לכל היותר עם אלוהיך בליבך, כלומר עם השקפותיך ועם מערכת ההרגלים שלך, ולא סוכם עדיין מדעית איזה מן השניים משפיע יותר. אבל מלבד אלה, עם אף אחד אינך צריך לשתף שם פעולה, איש לא יכול לעקוב אחריך.

פעם חשבנו שאפשר להתלוות אליך גם לשם, קרוב־קרוב. מקדים להיזכר, שלפני כמה עשרות שנים גוייסו ביום הבחירות אלפי חברי קיבוצים, שהצטיידו בתמונה פתקי הצבעה של מפלגתם וכל תפקידם היה לתחוב ליד של המצביע, העומד לפניהם בהיכנסו לקלפי, את הפתק הנכון. פתקים כאלה לא חסרו גם בתיבה אשר בתא הקלפי עצמו, אבל אשפי הבחירות מצאו שאפשר וצריך להשפיע גם ברגע האחרון. למען האמת די היה שמישהו באחת המפלגות הגה את הרעיון והציב את אנשיו חמושים בפתקאותיו סמוך לדלת הכניסה, כדי שכולם יחרו־יחזיקו־יתחבו אחריו. אחד מן ההבלים של אותה תקופה מגויסת, כה הנעשה קדם לנשמע, העדרי להגיוני. מה גם שהמוני החברים ביקשו פורקן ביום הבחירות ליצר עשייתם ולצו מצפונם וכמה מקומות איוש כבר עמדו לרשותנו בוועדות הקלפי?

מזה נגמלנו, יש להודות שגם בעזרת החקיקה בכנסת אשר אסרה הפצת חומר תעמולה מפלגתי בקירבת הקלפיות. בדיעבד נתברר, שכבר אז כמו היום, השקפות והרגלים שימשו בערבוביה באקט האישי של ההצבעה. על שניהם אי אפשר להשפיע ברגע האחרון.

אחת הבעיות של מפ"ם היום, שהיא יכולה לסמוך על ההשקפה בלבד. זה נשמע מאוד מכובד אבל כך קשה יותר להגיע לתוצאות טובות. יחד עם כל אזרחי ישראל נגמלנו מן ההתייחדות איתה בתא הקלפי, זה יותר מעשרים שנה. לא פשוט להיצמד אל האותיות החדשות. גם מי שזוכר, זוכר את האות 'מ' מלפני עשרים שנה ולא את אותיות מפ"ם, שימצא היום על הפתקאות. ואותיות אמת (האהבה הנכזבת) מפתות עדיין בלא שינוי צורתן החיצונית. וכדי לזכות בחבר כנסת אחד דרושים קרוב לעשרים אלף אקטים כאלה, תכפילו זאת במספר חברי הכנסת שאתם מנבאים או מייחלים (באופן ריאלי, בטח באופן ריאליו) ותקלטו את גודל המשימה.

אפשר להתנחם בכך, שמי שיצביע הפעם מפ"ם יעשה זאת מתוך שכנוע פנימי והזדהות רעיונית בעיקר. זה לא ישווה לקולו ערך מספרי כפול, אבל הצטברות הקולות כולם תיתן תמונה מגורמת נכונה על כוחה האמיתי, הנושם של מפ"ם. וזה המפתח להמשך.

● אריה פלגי

רשות דיבור

לגדליה יעקבי,
מנכ"ל לשעבר של המועצה להשכלה גבוהה

„הייתי ממנה כונס נכסים לכלל האוניברסיטאות"

השבוע לא נפתחה שנת הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה והמנכ"ל לשעבר של המועצה להשכלה גבוהה, גדליה יעקבי, זועם.

לדעתי מה שקורה עכשיו עם השבתת הלימודים דומה מאוד למה שעשו המורים לילדים כ־1 בספטמבר השנה. אני הייתי ממנה כונס נכסים לכלל האוניברסיטאות. מה שקורה עכשיו בגלל סכום של 10 מיליון ש"ח, הוא אבסורד או שערוריה.

10 מיליון ש"ח או משבר בספי עמוק וחמור של האוניברסיטאות?

הנהלות האוניברסיטאות מסרבות לחתום על הסכם המיגזר הציבורי בטענה שאין להן ממה להשלים את הסכום. מדובר בסכום כולל של כ־10 מיליון ש"ח וזהו סכום אבסורדי שבגינו משביתים מערכת חשובה וחיונית כל כך. זה מצד אחד. מצד שני אכן יש לכלל האוניברסיטאות בעיות תקציב לא פשוטות, אבל שום אוניברסיטה, למעט אולי האוניברסיטה העברית, לא נערכה לשינויים פנימיים מהותיים. שום מוסד לא רוצה לוותר והתוצאה תהיה בעוכרי כל מוסד בשנים הבאות.

אי אפשר לפתור בעיות בסיסיות של האוניברסיטאות על גבם של הסטודנטים

האם אינך סבור שקצת רצון טוב מצד שר האוצר היה פותר את הבעיה?

עם כל הכבוד, נדמה לי שהם שובתים נגד הכתובת הלא נכונה. הם כועסים ששר האוצר לא רוצה לדבר אתם. אבל שר האוצר הוא, לדעתי, לא הכתובת. הכתובת היא ות"ת (הוועדה לתכנון ותיקצוב של המוסדות להשכלה גבוהה). האוניברסיטאות בעצם מצביעות אי־אמון בות"ת ואם ימשיכו בקו כזה יובילו לכך, שהם יבטלו במו ידיהם את עצמאותם שלהם, עצמאות אותה טיפחו במשך 40 שנה. לפעמים נדמה לי, שיש באוניברסיטאות אנשים שפשוט מחכים שהמימסד הממשלתי יאמר להם: „אם אינכם יודעים לנהל בעצמכם — אנחנו ננהל".

אם אתה היית נמנה עם מקבלי ההחלטות באוניברסיטאות, על מה היית ממליץ כדי לצאת ממלכודת השביתה הנוכחית?

הייתי ממליץ לחתום על ההסכם באופן מיידי ולהיכנס למו"מ עם ות"ת כדי להשיג מימון נוסף. אם אתה שואל אותי מה הערכתי לגבי סיום המשבר הנוכחי, הרי שאני מעריך שהאוניברסיטאות יתקפלו בצורה כזאת או אחרת.

אולי העלאת שכר הלימוד תהווה פתרון הולם?

כל פעם שולפים מחדש את הרעיון של העלאת שכר הלימוד. הגיע הזמן שיבינו, שהעלאת שכר לימוד לא תעזור. אסור ואי־אפשר לנסות ולפתור בעיות בסיסיות על גבם של עתודאים, מילואימניקים ורבבות צעירות וצעירים שהם העתיד האינטלקטואלי של המדינה. לא הם המקור התקציבי לפתרון הבעיה.

● אלי הכהן

שיר עם חותם

אֶרֶץ

(יַעֲקֹב כָּבַשׁ אֶת שְׁכֶם. כָּתוּב: בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי,
חֲכָמִים קָרְאוּ: בְּחַרְבִּי וּבְקַשָּׁתִי.)

חֹרְשַׁת זֵיתִים שְׁבִילֵי רַקֶּפֶת
רֵיחַ וַעֲתַר אָדָם פְּרָגִים.
דְּרוֹר וָנֵץ. כָּלָה קִבְרֵי.

עֵמֶק אָלָה גִּבְעַת קְלָלָה
בְּאֵר חַיִּים רִמּוֹן וְלַעֲנָה
חִטָּה וְנָחָשׁ מְכוּרָה לֹא מְכוּרָה
כָּלָה עַרְשָׂם, כָּלָה קִבְרָם.

● אלי נצר

כלפי

11 מי יודע? יום לבחירות
1 מי יודע? 1 בנובמבר!

ההיעלמות המסתורית של הבולדוזר

ג'נוסייד

דומה שראש הממשלה הולך ומאבד שליטה על לשונו בימים האחרונים. אם הביטוי שהשתמש בו השבוע, „גריעת ידיים" כבר נזכר בלקסיקון שלו לפני מספר חודשים, הרי יש גם חידושים בבית היוצר של האיש היודע מה קרה לאליהו גלעדי, לרוזן ברנדוט, ולעוד כמה „נעלמים" מן התקופה ההיא. הביטוי לא „נשאיר מהם שריד ופליט" לא מתייחס — למורת רוחם של רבים — ליוסי שריד. לביטוי הזה יש שם בן מלה אחת — ג'נוסייד.

לא ישאיר מהם שריד או פליט

השבוע פסל בית המשפט העליון תנועה שדיברה על הרבה פחות מאשר ג'נוסייד.

טוביה

השבוע, בתיזמון מופלא עם פסילתה של רשימת „כך", זכינו לראות את הפלמ"חניק המבקש להיכנס לנעלי הרב מברוקלין. למי שלא שם לב — בנו של זאבי, יפתח־פלמ"ח (איזה שם! וזה האח של מצדה) לא איפשר השבוע לנציגי ההסתדרות להיכנס למפעל שהוא מנהל בבית שאן, בנימוק שהוא אינו מכיר בהסתדרות. ולמי שחושב שאין לקשור בין הבן לבין אביו, כדאי לציין, שזה אותו בן אשר בעת שירותו כקצין בבקעת הירדן כמעט שהכניס ש"ג לכלא, מכיוון ש„לא פתחת את השער מספיק מהר לבן של אלוף הפיקוד." (באוזני שמעתי).

איך אומרים כהנא בהודיתו

אז זה מה שיש, ואלה הטרנספריסטים החדשים, וזאבי יכול לנסות ולטעון עד סוף הימים ש'ט' פירושו טרנספר. בכלא רמלה יושב האיש שיודע את האמת — ט' פירושה טוביה אושרי.

הפסילה

שלב א' בוצע. מאוחר, לאט מדי — אבל בוצע. אבל זה רחוק מלהספיק. כעת צריך למצוא את העוז להמשיך ולפעול, כהסתמך על קביעותיו של בית המשפט העליון בדבר אופיה האלים, המסית והגזעני של התנועה ופרסומיה. על סמך קביעות אלה ניתן להעמיד לדין ולשלוח אל בית הכלא את כל חבורת החוליגנים הזו.

אירוח מושלם

בחוג בית שהוזמנתי אליו השבוע הוגשו לפתע אל השולחן פרוסות בגט טריות, ללא כל מימרחים או תוספות. לתמיהת הנוכחים הודיעה המארחת, רוקחת במקצועה: „הפרוסות הללו מיועדות רק למי שלא קיבל עדיין חיסון". על גבי כל פרוסה היו שתי טיפות מן הנוזל הוורדרד, ומי שלא ראה שמחת מתחסנים בישראל של 1988, לא ראה שמחה מימיו.

הפרופסור?

מה יהיה הסוף? שום דבר בארץ הזאת כבר לא יכול לעמוד על מקומו? אפילו תקוותו האחרונה של הליכוד, שיש להם איזשהו פרופסור ברשימה, נכזבה. ומה יאמר על כך דוד לוי, האיש שבזבז כל כך הרבה אנרגיה על הפרופסור, האינטליגנט?

אגב, שמתם לב שמאז הפרסום הפסיק ארנס להופיע בתשדירי הבחירות? הבושה, הבושה.

יכול או לא יכול?

בני בגין לא מוכן לענות על שום שאלה בקשר לאביו. מה הפלא? אחרי הסיסמה „רק הליכוד יכול" כדאי לשכוח מהר את האיש שאמר „אני לא יכול".

האבא לא הסתדר עם הג'ינגל

שרון

סוף טוף: עשרה ימים לפני הבחירות — שרון מציג את עמדתו לפני הקצינים לביטחון ושלום. כניסה רק לפי הזמנות.

ההיעלמות המסתורית של הבולדוזר לפני הבחירות מעוררת תקווה. ההנחה היא שההיעלמות מכוונת, מתוך כוונה לגרוף רווחים פנימיים במקרה של כשלון. זו אופציה אחת — לא רעה בכלל.

אבל אם הנחות הכשלון תתבדינה והליכוד ינצח — אולי אפשר שתקופת הניטרול תימשך גם לאחר הבחירות? פחות טוב מהאופציה הראשונה, אבל פיצוי מסוים.

● גבי בשן

הרדמה כללית

לקראת כינוס סימפוזיון בינלאומי להרדמה ולטיפול נמרץ כללי הנערך בסוף השבוע זה באוניברסיטת בן־גוריון, מסר סגן מנהל המחלקה להרדמה בבי"ח סורוקה, ד"ר שומן, כי ישראל עומדת במקום הראשון בתחום ההרדמה בעולם.

עכשיו הכל ברור. תהליך השלום הרדום, ממלכה הרדומה, אפילו הבית הרדום והאיש הרוחם ברחוב צמת, שלא לדבר על ההתפוצצות הרדומה של ספורטאינו המצטיינים באולימפיאדה. זה מסביר גם את מצב מערכת הבחירות הנוכחית, המהווה ללא ספק עידכון ושיפור של השיא העולמי שלנו בהרדמה.

שנים לא זכורה בארץ מערכת בחירות כה [illegible]. המערך מנסה, אמנם, להוציא רובים מן הנער ועורך פסטיבל על כל גילוי אלימות של אנשיו, אך בינינו לבין עצמנו, מדובר באירועים משולי מערכת הבחירות. השוואה קצרה תראה, שאין דמיון בין האווירה הכללית של עוינות ואלימות שהיתה ב־1981 וב־1984 לזו של היום.

אין שלטי חוצות כבעבר, אין נוכחות של פעילים ברחובות כמו פעם ובהשוואה לשנים קודמות, מעט מאוד מכוניות מקושטות ב„סטיקרים" של המפלגות. ספי ומלין והגששים, שתרמו בעבר להתלהטות המערכה, ירדו מהמסכים ואחוזי הצפייה בתשדירי הבחירות הם בשפל שאין לו תקדים. הם משעממים. כל זה קורה במערכת בחירות בה לראשונה מזה זמן רב, עוסקים בשורש הבעיות. לא בחשבון הבנק של אשת ראש הממשלה, ולא בילדה מהמיקלט בקרית שמונה. [illegible] כשעיקר ההסברה ממוקד בשאלת השלום שלנו כאן — תרדמה כללית. איך מסבירים את הפרדוקס הזה?

לפי הסבר אחד, דווקא כשעוסקים בעיקר, הציבור יודע בדיוק בעד מי להצביע ואינו זקוק לסקרים ושכנועים. ייתכן. אבל אם זה נכון, מדוע זה שבועיים לפני הבחירות, הסקרים מצביעים כמעט 20% מהססים?

הסבר שני הוא, שהמצב הכלכלי כל כך קשה. "כור", "הבנקאיות" וסגירת מפעלים, עד שלאנשים אין ראש פנוי ל"תכנית האלונים" ולתכנית האינתיפאדה. לא סביר, ולא רק בגלל שער כמה שזכור, המצב הכלכלי בעבר לא היה יותר טוב.

אבל גם שקט זה עובדה. התרדמה הכללית [illegible] תהיה. הסיבה האמיתית אשר [illegible] החתונה היא, שלעם שלנו [illegible] אין ראש לפוליטיקה, לפוליטיקאים [illegible] שמעסיקים אותם. יותר ויותר מתעניינים [illegible] נמצא בכיס שמאל של [illegible] ופחות במתרחש במצרים, [illegible] ובארצם, במדיניות ובכלכלה [illegible] ישרוליק מתחפש לתושב [illegible] המתעניין בשיעורי הוודות [illegible] מסוכנת. באווירה שכזו [illegible] להיכנס בנו בכל כוחן [illegible] אנו נהיה עסוקים מלפנים [illegible] של כיסי חולצתנו.

● יורם בר

צ"ש
צד שני
מפלגה אחת ולתמיד

צ"ש — עם כל הז' — בשקט ובלי בושה!

חשבנו התחילו להרגיז אותנו. אנחנו התחייבנו לא לתקוף אף מפלגה אחרת והנה באו המתחזים האלו – „הכוח השקט" והחליטו לגנוב לנו את המצביעים. את כל חמצב הם גנבו לנו.

בלי שקט ובלי בושה, אנחנו היינו הראשונים שהודענו לציבור, שאחרי הבחירות נהיה ה„כוח השקט" – מה זה שקט – אף מלה לא תשמעו מאיתנו אחרי הבחירות. נהיה כל־כך שקטים שאפילו לא תדעו שאנחנו קיימים. נציגינו בכנסת לא יטרידו את בוחריהם בנאומים, הצעות לסדר יום, הצעות חוק ושאר שטויות. כדי להבטיח לבוחרינו שנישאר שקטים אחרי הבחירות הרינו מתחייבים [illegible] של נציגנו בכנסת לא תדהה אפילו פעם אחת. במשכן נציגנו מתחייבים לבלות את כל זמנם בחו"ל, על חשבון הכנסת, או בקופת־חולים שם הם יקבלו שירותי־רפואה חינם.

מה שהכי מרגיז אצל ה„כוח השקט" האלו, זה האות שהם בחרו – זין. מה הם חושבים, שרק הם יכולים? שאנחנו אימפוטנטים? הם חושבים שרק הם ישאירו זין לבוחריהם אחרי הבחירות? – כל המפלגות יעשו זאת – ואנחנו יותר מכולן!

מעתה לא נבליג!

אין דבר ה„כוח השקט" – צחקו צחקו אבל זיכרו – „צחוק צחוק אבל חצי..."

הפעם צ.ש.
הכוח החרישי האמיתי!
כי רק לנו אין תכנית שלום
כי רק לנו אין תכנית חברתית

● ק.ש.

צד שני - 33 אחד קדימה

בחירות

סיום או בראשית חדשה

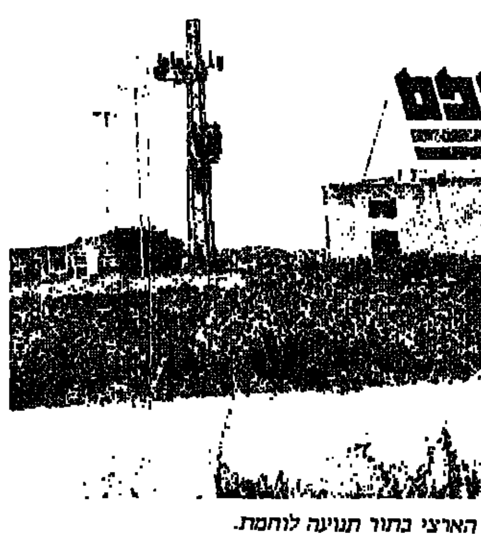
אלה שלא יצביעו מפ"ם, יהרסו את הקיבוץ הארצי בתור תנועה לוחמת.

לכל חברי התנועה — הוותיקים והצעירים

אנו הולכים לקראת בחירות שיכריעו לגבי כל עתידנו. אני יודע מה רבה דאגתכם. וזו גם דאגתי. ביום זה יוכרע מה תהיה מהותה ודמותה של מדינתנו. ביום זה יוכרע האם תהיה זאת מדינה שהיא סמל הקידמה החותרת ליתר שוויון בין אזרחיה, ליתר שיתוף וערבות הדדית בין בוניה, או מדינה של מלחמת כולם נגד כולם. ביום זה יוכרע האם במרכז חיינו יתייצב האדם העובד, החופשי והגאה בעבודתו, או שאת מקומו יתפסו אשפי הפיננסים, המתעשרים על חשבון הכלל. ביום זה יוכרע האם תהיה זאת מדינה שהצדק החברתי והשאיפה המתמדת להעמקתו יקבע את דמותה ואת היחסים בין אזרחיה היהודים והערבים, או שהזרות, הפחד ההדדי והשנאה ילכו וישתלטו בחייה. בעבר הלא-רחוק היינו אחת המדינות המתקדמות ביותר שבה השוויון בין אזרחיה — העשירים והמקופחים — בתוך העולם הדמוקרטי המתקדם — הוא בין הגבוהים ביותר. ממדינה שכל שאיפתה שלום היינו למדינה, בה הירידה משתווה עם העלייה. ועוד לא הגענו לסוף המדרון, אליו נגיע אם בבחירות הללו ינצח, חלילה, הליכוד.

ואין זה נכון שכאן ניצבות שתי מפלגות גדולות, שההכרעה הגורלית תהיה ביניהן ואין, מבחינה זאת, כל ערך למפלגות הקטנות. אין זו אמת. כאן ניצבות חזית מול חזית. באחת מרוכזות ה"מערך", מפ"ם, רצ, "שינוי" וכל הכוחות המתקדמים בארץ. בשנייה הליכוד וכל הקרובים המזוהים איתו. אין זו אמת שהנשיא יטיל בהכרח את התפקיד לנסות להרכיב ממשלה חדשה דווקא על המפלגה הגדולה ביותר. הוא יטיל אותו על המפלגה שתוכיח שיש בכוחה להקים ממשלה חדשה. וה"מערך" יוכל לדבר כבעל שותפים בטוחים לכך גם בשמנו, גם בשם רצ, וכל הכוחות המתקדמים.

ישנם אצלנו חברים שברוב דאגתם — וכאמור אני שותף שלהם בכך בכל לבי — שעל אף היותם חברים נאמנים למפ"ם ולדרכה, או קרובים אליה חושבים להצביע הפעם דווקא מערך כדי להגביר בדרך זו כביכול, את כוחו.

אין אשליה חמורה מזו. המצביע בקבוצינו בבחירות אלה למערך כדי להגביר את כוחו, לא ישיגו בכך שלום. הסיכום הכללי של החזית לא ישתנה, אבל הם ישיגו דבר אחד: הם יחלישו את כוחה של מפ"ם, כאשר רק מפ"ם חזקה — בכוחה להשפיע גם על התפתחותו הפנימית של ה"מערך".

מפלגת העבודה חטאה חטא כבד בהקימה את ממשלת ה"אחדות" הלאומית. והיא אחראית לתוצאותיה של המדיניות החברתית והכלכלית של הממשלה. היא ניסתה לרסן את הליכוד, ואף הצליחה בפרט זה או אחר. אבל הליכוד המשיך בדרכו: להרוס כל מה שנבנה בארצנו לאור החזון הציוני-סוציאליסטי והפיכתה של מדינתנו היהודית למדינה רכושנית "נורמלית", פרובינציה עלובה של ארצות-הברית האדירה. "השוק" החופשי ישלוט לפי זה בכבל. החזקים יתקדמו, החלשים — ולעיתים קרובות דווקא המוכשרים — יידרסו.

האינפלציה הדוהרה, הריבית הרצחנית, הבלתי-אנושית הרסה את הכל. יותר מהכל את המשק והמפעלים התרבותיים-חברתיים של תנועת העבודה. והפרטים ידועים לכם. אבל היא דרסה גם את המשק הפרטי. תזכרו את "אתא", תשימו לב למצבה של תעשיית השטיחים ולמצבו של "פולגת". כל יום ופשיטות-רגל חדשות. וגרוע מכל, הפגיעה בהתיישבות העובדת — במושבים ובקיבוצים. זה לא מקצוע — זאת שליחות. כי רק האדמה המעובדת על-ידי העובד היהודי, הופכת ממולדת היסטורית למולדת יהודית חיה.

אבל חטאה הגדול ביותר הוא, שבהקימה את השותפות הזאת היא הרסה את עולמה הרוחני-אידאי. והכל תלוי בכך אם היא תחזור אל עצמה — אל דמותה כפי שעיצבו אותה ד. בן-גוריון, ברל, שפרינצק, רמז, טבנקין, ארן ורבים אחרים. רק איוולת היא להכריז עליה שהיא "ליכוד ב". אבל דרוש מאמץ גדול של נאמני הציונות הסוציאליסטית שבתוכה כדי שהיא תחזור אל עצמה.

בהצביעך "מערך" אינך מסוגל להשפיע על תוצאות המערכה הזאת. רק מפ"ם חזקה, הנאמנה לדרכה ושאחת ממטרותיה היא בניינה וקיומה של ברית של גורמי עילית חופשיים, המנסים לשתף במעשה הציוני והסוציאליסטי את כל הכוחות המתקדמים בארצנו — רק היא מסוגלת להתגבר על המצב הקיים. במפלגת העבודה ישנם כוחות הקרובים אלינו, אם כי לא מזדהים. רק מפ"ם חזקה תסייע להם במערכה זו. היא היתה והינה המצפון והמצפן של תנועת העבודה בארץ.

ויהא כל חשבונות אנו מתייצבים לימינו של שמעון פרס במאבקו על השלום. כל תוכנית, הנאמנה לנוסחת שם-טוב-יריב, נאמנה עלינו. כל זה בתנאי שהשלום יבטיח את בטחונה של ישראל, ואת היותה מדינה יהודית מתקדמת.

אבל דאגתי בעיקרה, נתונה לקיבוץ הארצי. אנו מתקיימים כבר קרוב ל-70 שנה, ואנו זכאים להביט בגאווה על עברנו. ניסינו תמיד לקיים ולבנות את החיים בהתאם לעמדתנו. עשינו זאת תמיד יחד. במשותף גיבשנו את עולמנו הרוחני. אלה המתלבטים, אשר לא יצביעו מפ"ם — יהרסו את הקיבוץ הארצי בתור תנועה לוחמת. תיהרס השותפות העמוקה בתוך הקיבוץ פנימה. נחדל להיות כוח פוליטי לוחם בארץ שיש לו שותפים רבים בעיר ובעיירות הפיתוח.

היינו והננו היום מפלגת השלום והביטחון. הננו המפלגה הציונית היחידה שקיימה את צו השלום ובניין החיים המשותפים — היהודים והערבים במדינתנו — מדינת היהודים. מפ"ם היא המפלגה הציונית-סוציאליסטית היחידה שהקימה ומקיימת מפלגה בה שותפים כחברים שווי-זכויות יהודים וערבים.

היינו ונמשיך להיות מפלגת השותפות בין ההתיישבות הקיבוצית והפועל, עובד הייצור, והאינטליגנציה בארצנו. לחמנו ונמשיך להיאבק על חידושה של העלייה. אבל אנו זוכרים תמיד שלא נצליח בכך אם נמשיך לשלוט על מיליון וחצי ערבים ביהודה, שומרון ורצועת-עזה.

באנו ארצה לשחרר את עמנו מחיי גלות ולא לשחרר את הארץ. הארץ האהובה עלינו הופכת ממולדת היסטורית למולדת חיה רק כשאתה מעבד ומחיה את אדמתה. ועל הכל — השלום, המלווה בדאגה לביטחון המדינה, הוא המכוון את מעשינו.

בהצבעתכם תלוי אם השומר הצעיר יסיים את קיומו כתנועה, או יתחיל בראשית החדשה. ורק קיבוצים מלוכדים בכל תחומי חייהם, קיבוצים הנאמנים לחזון חייהם הציוני-סוציאליסטי-קיבוצי יוכלו להבטיח שכמו בעבר כך נקיים את שליחותנו גם בעתיד.

הצביעו מפ"ם והיאבקו למען מפ"ם חזקה. מפ"ם חזקה דרושה לנו לא פחות מאשר לחברינו בעיר. רק כך תקיימו את שליחותכם. בעד שליחות שהפעם היא שליחות היסטורית ממש.

● יעקב חזן

בקווים מקבילים

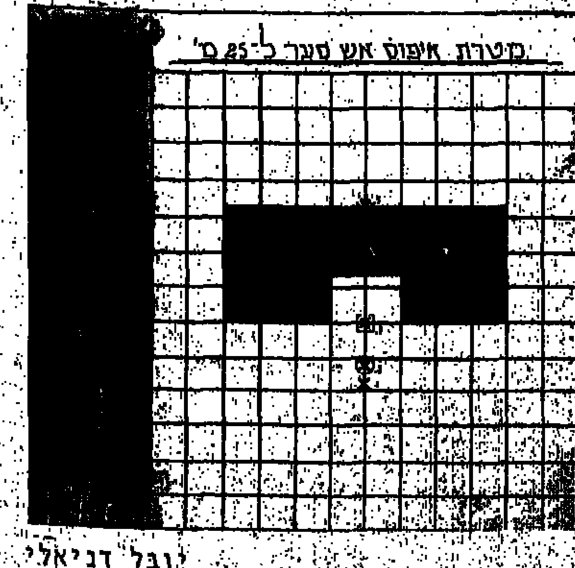

יובל דניאלי

"צעיר ממחנה הפליטים
בלאטה, בן 24, מת מפצעיו
לאחר שנפצע בתשעה כדורים,
אחד בראשו והיתר בכל
חלקי גופו".

"על המשמר"

תינוק לא הורגים פעמיים
אבל פלסטינים יש להרוג לפחות תשע פעמים
אחרת הם קמים שוב ושוב
מכל סדק וחור וככל שיכבד ויטפש
לב פרעה - כאשר יהרגו אותו
כן ירבה וכן יפרוץ

עלי אלרון

במבואותיה הצפוניים של קרית-שמונה, אספתי שלוש טרמפיסטיות צעירות, שביקשו להגיע למכללת תל-חי. קשה לפתח שיחה בנסיעה של שני ק"מ, אך שני מובילי טנקים, שזחלו בצעדי צב במעלה הכביש מקרית-שמונה לתל-חי ואילצו אותי לזחול בעקבותיהם, איפשרו לי לפתוח בגישושים ראשוניים. מהשיחונת הקצרה הבנתי, שהטרמפיסטיות שלי הן מניו-יורק והן נמצאות כבר חודש בארץ. אחת מהן גילתה התעניינות כיצד ניתן להגיע ל"אריה השואג" בכפר-גלעדי ומה ניתן לראות בתל-חי. את מבוקשה מילאתי בחיפזון רב במגרש החניה של המכללה, כי מצאתי עצמי מאחר לעבודה.

בשעות הצהריים, בצאתי מהמכללה, מצאתי את שלוש הטרמפיסטיות שלי עומדות בשער ומחייכות, כאילו המתינו לסיום עבודתי. כמכרים ותיקים המשכנו בשיחה. לבקשתן הסעתי אותן לתחנה המרכזית. אחר-כך פניתי לעיסוקי השיגרה שלי: קנייה בסופרמרקט, ביקור בתיבת הדואר וקניית עיתונים. אני נושא את כל קניותי לרכבי, ואת מי אני מוצא... את שלוש הטרמפיסטיות שלי. שוב חיוכים של מכרים ותיקים. מסתבר, שהאוטובוס לירושלים יוצא רק בשעה ארבע ונותרו להן כשעתיים של המתנה. מיד נשלפה ממני תחושת פטרונות לזמן האבוד של בנות-הכרך-סואן מארצות הברית הרחוקה בלב עיירה קטנה על גבול הצפון של ישראל. הזמנתי אותן לכוס קפה במסעדה בתחנת אגד. עכשיו הסתבר לי שבאמת העולם קטן. שתיים משלוש הצעירות הן יהודיות, הגרות בלונג-איילנד, בשכונה בשם Great-Nech (והדואר הגדול), בה התארחתי פעמיים. השלישית היא ילידת שכם, הגרה סמוך לשכונה יהודית חרדית בברוקלין בשם בורו-פארק. המשותף לשלוש הצעירות, שהן תלמידות השנה הראשונה במגמה לאמנות באוניברסיטת "פרת" בברוקלין, ושכרו במשותף דירה סמוך לאוניברסיטה. בתי, דרך מקרה, לומדת באותה האוניברסיטה בדיוק. לא, הן אינן מכירות אותה. העולם הוא קטן, אך לא כל-כך קטן.

במהלך השיחה כבשה אותי הידידות האמיצה הקושרת את הצעירות. כולן לבשו חולצה, עליה מתנוססות המילים: "יהודה הצעיר". לצעירה בת שכם לא הפריע ללבוש בגד, הנושא שם של ארגון ציוני, אותו נידבו לה חברותיה.

עם הסיבוב הראשון של קפה וקולה, הפלגנו ללונג-איילנד, סיירנו בסימטאות בורו-פארק והצגנו את הקמפוס של אוניברסיטת "פרת". אך עם הסיבוב השני כבר שוטטנו בסימטאות שכם, נכנסנו למחנות הפליטים, ירדנו לעזה, חזרנו לירושלים, עלינו להר-הבית ושוב הגענו לשכם.

ביטוי ציורי לשוטטות הזאת נתנה הצעירה משכם, הרואה עצמה פלסטינית לכל דבר, המחזיקה כיום אזרחות אמריקנית.

גם אם קשה לי לקבל את עולם הדימויים שלה, אני מוצא לנכון להעלות אותו בפני הקורא. אני פוסח על מספר תיאורים, הנראים לי בוטים ויש בהם ניבולי-פה לשמם, כך שהרשיתי לעצמי מטעמים אסתטיים לצנזר את דבריה. עיקרי טיעוניה מובאים בזה:

"אינני רוצה להיות הרוכסן במכנסיים שלכם
כשאתם חשים צורך לשלוף משם מה שיש לכם אתם פותחים את הרוכסנים,
כשאתם מסיימים להשתמש בהם
אתם רוכסים את הרוכסנים.
כשאתם צריכים פועלי בניין לבנות לכם בתים
אתם פותחים לרווחה את כל הרוכסנים
ושולפים מתוכם נדיבות-לב של נותני תעסוקה
לאלפי פועלי הבניין בשטחים שכבשתם,
במקום שהם יבנו את ביתם
ואתם תבנו את בתיכם בעצמכם.
נדיבות-לב שופעת מהרוכסנים הפתוחים שלכם
לאלפי צעירים המנקים את הרחובות שלכם
כי אתם שכחתם לנקות את מה שלכלכתם"

כאמור, פסחתי על מספר תיאורים. אבל אינני יכול לומר, שאינני מקבל את טיעוניה. לקראת שעת יציאת האוטובוס שלהן, נפרדנו בלחיצות ידיים חמות.

זה היה לפני כחודשיים. השבוע קיבלתי באמצעות בתי דרישת שלום חמה משלוש צעירות, שכיבדתי אותן בקפה ובקולה במסעדה של "אגד" בקרית-שמונה. במיוחד הצעירה משכם ביקשה מבתי למסור לי דרישת שלום חמה, תוך הבעת צער על-כך, שישראל הרשמית אינה משרדת הבנה לבעיה הפלסטינית, כפי ששודרה לה בפגישה מקרית בקרית-שמונה.

בכל אופן העולם הוא קטן.

● איתן קלינסקי

שבבים

גראפיטי בשירותי נשים

מגחכים אותנו דוכני מזכרות באתרי זכרון. ● יש להיזהר מזוגות היושבים במסעדה זה לצד זה ולא זה מול זה. ● יש פה אנשים המתפלצים את תחולם המת ומציבים אותו על המדף. ● מעניין אותנו הגראפיטי בשירותי הנשים. ● נסה להביט בעיניו של מישהו מלמעלה. ● מישהו בסוף ילמד את האמריקאים לשחק מטקות ויעשה מיליונים. ● בכמה קאוויו אין חלונות ואין שעונים. ● הגיע הזמן למעברי חצייה צבעוניים. ● פינג-פונג זוגה יותר מעניין מטניס. ● משקפיים יותר טובים מעדשות מגע. ● לאן נעלם דוז'אן מקייניין ● במהלך חייך אתה משתמש ב-10%

ילד/מבוגר, שחור/לבן

[illegible] של מוחך ר-10% מהפוטנציאל [illegible] שלך. ● יש לשלם למורים מה שמשלמים היום לעורכי-דין, ולהיפך. ● אם את/ה יכול/ת לשאול: "האם את/ה אוהב/ת [illegible] שהוא/היא לא. ● ברמזור תמיד [illegible] אם מישהו מביט בך מן הצד. [illegible] להרגיש ברכבת מתקרבת. ● [illegible] אף פעם אל תזמין מרק. ● כל [illegible] לשלב מסוים בחיים, לאהוב את [illegible] אמרו לבשביס זינגר שהאידיש שפה מתה [illegible] אמרו זה בסדר, הרי אני כותב על [illegible] ●

שאלה: אם אתה כזה חכם למה אינך עשיר? תשובה: אם אתה כזה עשיר, למה אינך חכם?

● בפרסומות לבירה כאן אסור להראות מישהו שותה. ● רוץ, אל תלך, לחנות התקליטים לקנות את החדש של רוברט קריי. ● האמת, נמאס לנו מקארל לואיס. ● בינינו, מה לא היית עושה בשביל לילה עם סוניה בראגה. ● מה, עוד לא קנית משחת שיניים עם משאבה? ● טריף: לעמוד על גשר מעל לאוטוסטרדה ולהסתכל אל התנועה הזורמת כלפיך. ● אף אחד לא שווה באמת מיליון דולר. ● כל רגע מישהו ממציא מחדש את הגלגל. ●

המציאות עולה על כל דמיון, אבל החלום עולה על שניהם. ● מפי קארל קראוס הנפלא: "אינך חי אפילו פעם אחת." "אין בעולם אדם אומלל יותר מזה המתאווה לנעל של אשה ונאלץ להסתפק באשה כולה." ● אנחנו רוצים לראות שחיינים כושים באולימפיאדה. ● מעניין אותנו מי יגיע קודם לנשיאות בארה"ב: יהודי, שחור, או אשה. ● חומייני יחיה לנצח. ● אנשים נהנים לאכול תחת של תרנגולת. ● למי שעור לא תפס, הנה הפרסונה שמייקל ג'קסון מוכר: גם גבר גם אשה, גם ילד גם מבוגר, גם שחור גם לבן. ● לטובתך, שתי ברירות: או לשתות שמפניה יקרה, או לוותר על שמפניה. ● אשה בבגדי גברים מדליקה אותך. אבל גבר בבגדי נשים...?

● זוכר איך הלכנו במכנסיים מתרחבים? ● ג'הי גרסיה התאושש יפה מהתקף-לב. ● איך אפשר לא לאהוב לוויתנים. ● מה שאינך יודע, אינך יכול ללמוד. ● הפוליטיקאי הישראלי המעניין ביותר: בגין. המאוס ביותר: רבין (ולא רק מאוס, גם עלוב). ● מזמן לא ראינו סרט טוב באמת. ● עוד מעט שנה לא יזכרו אותך ולא את הילדים שלה. ● את אלה שאומרים שהפלה היא רצח אף פעם לא תמצא בהפגנה נגד מירוץ החימוש. ● יש הרבה יותר מרי אמנות בעולם. ● אינתיפאדה: הפלסטינים מכסים על הפה והאף; הישראלים על המצח והעיניים. ● הפילהרמונית היא מפלטו האחרון של הנבל. ● צוחק מי שתפס את השלטי-רחוק. ●

● נעם שמצר

הקצנה

אקרובטיקה עיתונאית

האירועים והמשברים של התקופה האחרונה לא פסחו גם על מחנה השמאל. זעזועים אלו רחפו קיצוניים מאנשי השמאל לביזיון הרטני. די אם נזכיר את פרופ' ישעיהו ליבוביץ', שהשווה אותנו לנאצים עקב הימצאותנו בשטחים. או, להבדיל, נתן זך.

נתן זך היה מנהלו האמנותי של פסטיבל לשירה בינלאומי, שהיה אמור להתקיים בירושלים. בדקה ה-90 ביטל הנ"ל את השתתפותו וכתב מכתבים לשאר המשוררים שמעבר לים לגבי ביטול האירוע. קיום הפסטיבל לשירה תחת חסות ממשלתית. ועל רקע האירועים בשטחים היה, לטענתו, מתפרש כשיתוף פעולה מצידו עם הממשלה. ואני לתומי שואל, האם האוניברסיטה בה מלמד נתן זך אינה תחת פיקוח משרד החינוך? מה לגבי בתי-משפט, בתי חולים, הבחירות וכו'... האם נזכה לראות את נתן זך מחוץ לאותם מוסדות הקשורים לממשלה?

*

מאז היותי נער אני קורא עיתונות אופוזיציונית (ולוחמת). שהרי "עונשו" של השמאל שהוא בשוליים.

הימצאות בשוליים מחייבת את יצר הקיום שלו במתח פנימי גבוהה (עיתונות).

על רקע זה ניתן(?) להבין(?) עורך עיתון (מכובד) שהצליח — באקרובטיקה עיתונאית — לקשור ניסיון לרצח בחיפה עם רעיון הקמת מדינה פלסטינית בשטחים: לפני כחודשיים נזרק רימון על משפחה בטיילת שברח' נורדאו בחיפה; הורים ותינוק נפצעו ולילד בן 8 נקטעה רגל. העורך במאמר המערכת אמנם גינה בכל לשון את הפשע, אך עצם קשירתו כמעט באותה נשימה עם הקמת מדינה בשטחים נותן, אם כי בעקיפין, לגיטימציה להבנת הטרוריסט הרוצח.

באשר לי: ניסיון לרצוח אוכלוסיה אזרחית בחיפה על רקע לאומני, פירושו חד-משמעי: קריאת תיגר על עצם קיום המדינה.

קריאת תיגר על עצם קיומה של המדינה

● נפתלי להב

כהנא אינו טיפש. הוא יודע איך לדבר עם אנשים ב„גובה" הנכון ומסוגל לעבור מסגנון ה„כאסח" השמור לעצרות־עם, לשיחה שקטה ושקולה לכאורה. בשיחות הללו, שניהל עימו בשן תוך כדי סיור או המתנה לשעת נאומו, הוא נשמע מתון בהרבה. אחר כך לפני הנאספים יחזור כהנא ויגיד: „תנו לי את הכוח, אני אטפל בהם!"

שרץ בהיכל

מאת גבי בשן | צילם בועז לניר

תנו לו את הכוח

ה רחבה שלפני בנייני האומה המתה אדם. צעדת ירושלים עמדה להיערך באותו יום, ואלפי צועדים לובשי תלבושות ססגוניות הסתובבו בשטח ללא מטרה מוגדרת. רק קבוצה אחת עמדה בצפיפות, כשחבריה כאילו מסוככים זה על זה. על גב החולצות הכחולות שלבשו נראתה הכתובת „ישוע הוא המשיח".

אם ביום רגיל עלולה כתובת כזו להיות פרובוקטיבית בכל מקום בארץ, הרי שבאותו אחר־צהריים קיצי, במין סצינה סוריאליסטית שמן הסתם יכולה להתרחש רק בירושלים, נוסף נופך חדש לאווירה המתוחה שסביבם. מאות לובשי חולצות צהובות, שעליהן מתנוסס אגרוף קמוץ, הסתובבו בשטח תאבי־קרב, כשהם מצפים למנהיגם האמור להגיע ולהובילם לוועידה השנתית של התנועה. כמה עשרות שוטרים רכובים על סוסים, דאגו כל העת לחצוץ בין שתי הקבוצות. לפתע נראו צהובי החולצות נוהרים לעבר הכניסה למגרש החנייה כאילו תזזית אחזתם. מכונית „סובארו" שכורה בצבע חום־בהיר גלשה אל עבר החנייה. הדלת הימנית נפתחה וממנה יצא איש מזוקן, ממוצע־קומה, לבוש חליפה אפורה דהויה שעיניו ממצמצות — כהנא. נדרשה רק מלה אחת מפיו כדי לשסות את החבורה בישועים. אבל הוא הורה: „תעזבו אותם"!

„למה לא מטפלים בהם עכשיו?" שאלתי אותו. „זו הזדמנות נפלאה. יש כאן נציגי תקשורת מכל העולם, ואפשר להראות להם איך אנחנו מטפלים במיסיונרים."

מבט הזעם שהופנה לעברי הבהיר לי שעשיתי טעות: העזתי להרהר אחר דברי הרב. אותו יום, לראשונה זה חודשיים, הרגשתי עצמי נזוף, מושפל ודחוי על־ידי הסובבים אותי.

לא כך היו פני הדברים בתחילה. לאחר שנתקבלתי במאור פנים על־ידי חברי התנועה, הגיע היום הגדול בו זכיתי לפגוש את המנהיג, באותו יום עמד להיערך סיור בשוק הכרמל, וכהנא הקדים והגיע לסניף, באזור התחנה המרכזית, קצת לפני המועד. ברוך כגן, מזכיר הסניף, הציג אותי בפניו. האיש אותו ראיתי יומיים קודם לכן כשהוא צווח כברוכיה בשכונת ג'סי כהן, הפגין חיוך רחב, אותו חיוך אריב ומקצועי, שאנשי מכירות אמריקאים כה מיומנים בשימוש יומיומי בו. חיוך המתחיל במצב מקסימום כאשר העיניים מופנות ישירות אליך, הולך ודועך כשהפנים פונות לכיוון אחר, ומופיע בבת־אחת מחדש בהיפגשו בעיניים אחרות.

כהנא אינו טיפש. הוא יודע היטב כיצד לדבר עם אנשים ב„גובה" הנכון. הוא מסוגל לבצע מעבר חד ביותר משיח בחידות אופייני עם עוברי אורח, שיח בסגנון ה„כאסח" וה„אנחנו נכניס להם", לדיון ענייני במצבנו בארץ ובבעיות השוטפות של המדינה והתנועה. שיחה שקטה איתו עשויה להטעות את המאזין שעניין לו עם אדם שקול ורגוע. הוא יודע לנתח בעיות בצורה הגיונית ושקולה, לכאורה, אך הוא מסוגל — וגם עושה זאת — להצביע בלב המון היסטרי על ערבי העומד בצד הדרך, או ליד דוכן בשוק, ולצווח בקול היסטרי: „אלה הרוצחים שלכם: אלה אש"ף". רק נס הוא שעד כה לא גרמה אחת ההתקפות הפרועות הללו לאסון.

למרות הסגנון הפרוע, הרי שכמעט בשום עצרת או סיור מאלה שנכחתי בהם, לא היו הפרעות או תגובות נגד. פה ושם נראה מישהו העומד בצד ומניד ראשו בדאגה, או בהבעת תיעוב קלה על פניו, או עוברים ושבים העושים תנועות ביטול בידם. באחת העצרות שנערכה בהרצליה הופיעו, כנראה באקראי, מספר בני־נוער, ואחת הבנות החלה לקרוא קריאות נגד. תוך שניות היא הוקפה בארבעה מאנשי התנועה, שקראו „לכי להודיין עם ערבים". השוטרים שהופיעו במקום הרחיקו, בתקיפות יתר, את „המפריעים לקיומה התקין של העצרת", כניסוחו הנקי של מפקדם.

רק כאסח

אם סגנון הנאומים הוא פרוע, הרי בסיורי הרחוב הרמה עוד הולכת ויורדת. שם נותרות רק הסיסמאות. אין, כמובן, זמן להסברים ופרשנויות הניתנים במשורה בנאומים. רק כאסח, כאסח וכאסח. הסיורים נערכים בדרך כלל בשווקים של הערים הגדולות, או ברחובות המרכזיים של ערי השדה. מטרים ספורים לפני החבורה המקיפה את כהנא צועד כרוז המבשר את בואו. לצערו ולצערם — ללא רמקולים, האסורים בשימוש בסיורים. בסיורים אלה מתגלה המעגל הרחב של תומכי „כך". אם פעילי התנועה הם בעיקר חבורת צעירים נירוטים ומתלהבים, הרי שאוכלוסיית התומכים בו מתאפיינת בקווים אחרים. קשישים רבים, בעיקר דתיים, סוחרים קטנים, אנשים קשיי־יום, מובטלים וכו'. רוב מוחלט של התומכים הוא מקרב בני עדות המזרח. כמעט אין מתנגדים. אותם מעטים שהופעת האיש בסביבתם לא נעמה להם, הסתפקו בדרך כלל במבט בוז והתעלמות מופגנת. פה ושם נשמע מישהו מסנן „אנטישמי", „נאצי" וכיו"ב, אך בזה הסתכמה ההתנגדות.

חריג אחד ויחיד היה בעת סיור בשוק הכרמל. יאיר לוי, בעל חנות מזון בפתחו הדרומי של השוק, סילק את כהנא ואנשיו מפתח חנותו בצעקות ובקללות, תוך הטחת קופסאות שימורים בחבורת הבריונים שהקיפה אותו. בתום הסיור, כשכולי תקווה שגיליתי שמלאני גאה דווקא בשוק הכרמל, סרתי לביקור בחנותו. לאחר שהצגתי את עצמי, הסביר לי לוי שהוא חף מכל מניע פוליטי ומעולם לא הצביע בבחירות, ואינו מתכוון לעשות כך גם בעתיד. הדבר היחיד שהניע אותו היה הפחד שנתקפו בו עוכריו, מחמוד וחליל. „פה זה העסק שלי, ואף אחד לא יפחיד את הפועלים שלי ויפריע לי לעבוד".

אבל זו היתה אפיזודה בודדת ויוצאת דופן. האיש המזוקן הצועד בלב אנשיו בחליפה האפורה הנצחית, כשיד שמאל טמונה בכיס מכנסיו ואגרוף יד ימין קמוץ אל־על, תוך קריאות „פרנסה ליהודים" ו„אל תקנו אצל אנשי אש"ף", מתקבל בדרך כלל בחיבוקים חמים ולחיצות־יד אמיצות. תיירים הנקלעים לסיורים אלה מנצלים את ההזדמנות לצילום היסטורי עם המנהיג הרגול.

בשווקים וברחובות בהם עובר כהנא עובדים גם ערבים, אם עוברי־אורח ואם עובדים במקום. רובם נראים כמתעלמים, כאילו מצטנפים בפינתם ומצפים עד יעבור זעם. גם הסתות פרועות של כהנא עצמו, תוך שהוא מצביע עליהם באצבעו, אינן מצליחות לשנות את המבע האטום שעל פניהם.

דיקטטורה של איש אחד

לעומת ההתנהגות הגובלת בהיסטריה בעצרות ובסיורים, הרי בשיחות שניהלנו — בדרך־כלל תוך המתנה לפתיחת העצרת או תוך כדי סיור — הוא נשמע מתון בהרבה. לא בתוכן, כמובן, אלא בניסוח. הוא ממעיט להשתמש בסיסמאות וניסה לנתח את המצב ניתוח הגיוני. יש לו טענות רבות על אורח החיים בישראל. הוא מקונן — לבד מאובדן האמונה ואבדן הדרך — גם על סגנון הפרטץ' הישראלי, האלתור וחוסר הארגון. הוא התלונן ללא־הרף על רמת פעילי התנועה, כשהוא מסביר זאת בשכר הנמוך שהוא נאלץ לשלם להם. עצרת שהתארגנה הוציאה אותו משלוותו, והקצף נראה על שפתותיו (ואין זו לשון מליצה) כשצעק על המארגנים. הפחד ונמיכות הקומה שהראו הפעילים הנזופים העידו על מהות התנועה: דיקטטורה של איש אחד, הכל פועל סביבו ולמענו. גם אותם מתי־מעט אשר רמתם עולה במקצת על רמת ההמון, הסובב אותו, כשמואל פבר, גדי פרוטמן והאחים נוימן, מבטלים בפניו את עצמם ואת אישיותם מכל וכל.

באחת השיחות שניהלנו, בעת סיור בחדרה, הבעתי בפניו את תמיהתי על כך שכמה מאמרים, בגנות פסילתו, שהתפרסמו בעיתונות על־ידי אנשי שמאל דווקא, כפרופ' זאב שטרנהאל וזוהר שחם, פורשו על ידו כהוכחה לכך, שההשגחה העליונה לצידו. כהנא כאמור, אינו טיפש, ולא משתמש בניסוחים מיסטיים בהפגנות

כמה הם?

[illegible]

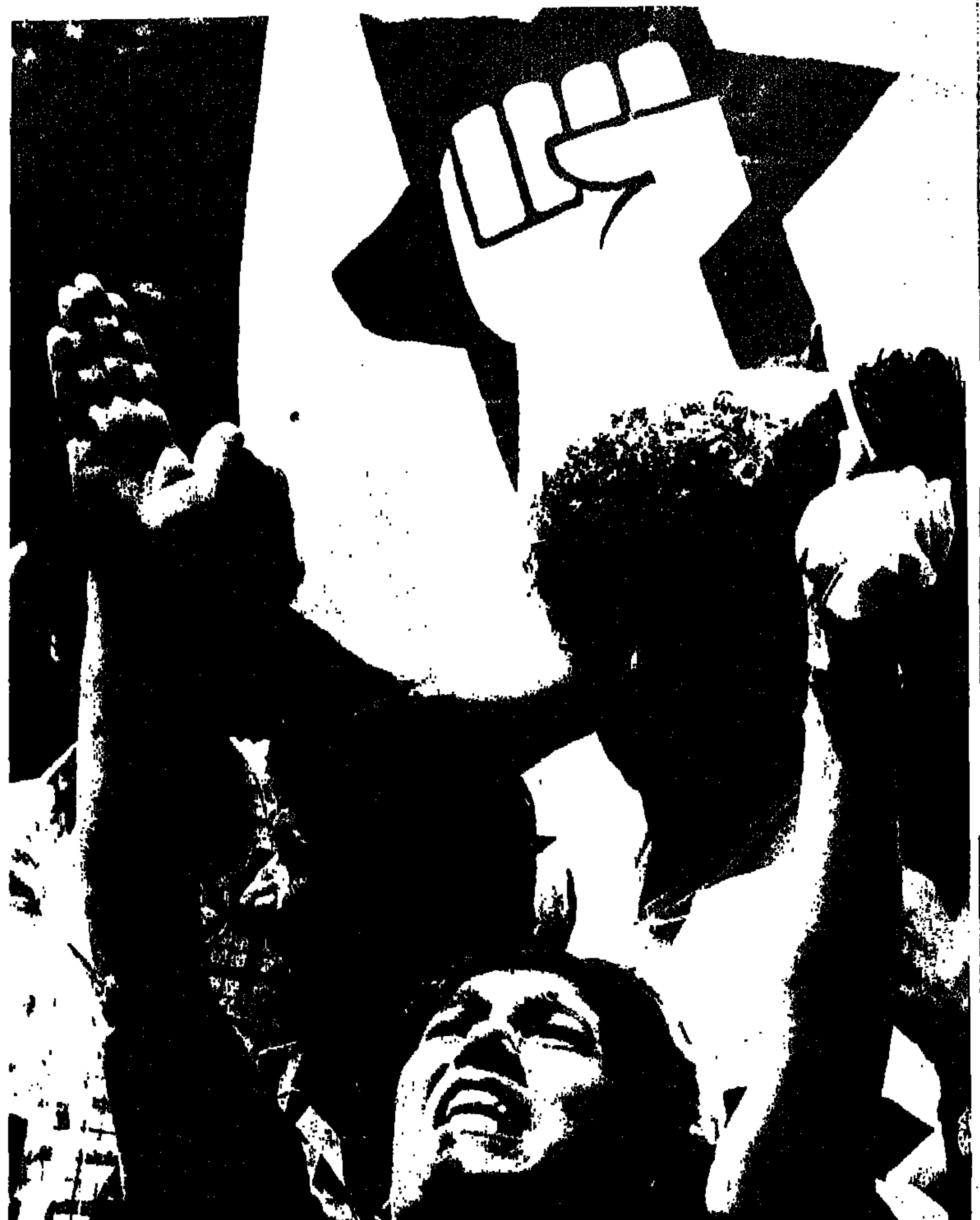

כמעט והצעתי לו אלטרנטיבה אחרת — שאנשי השמאל מתנגדים לפסילה מחשש שמה שיתחיל בפסילת „כך" יסתיים בפסילתם שלהם — אימץ את הגירסה הזו בהתלהבות ואף השתמש בה, בנאומו באותו יום בנתניה.

נאומיו, הנשמעים כאילו הם מאולתרים, מתוכננים עד לפרטים הקטנים. הנאום חוזר על עצמו, כמעט מלה במלה, בכל מקום. השינויים קלים — שם היישוב („שלום יהודים, תושבי ג'סי כהן, תושבי הגיתה. אתם העם, אתם הרוב, לא העשירים, הקיבוצים, המושבניקים"), שמות היישובים הערביים השכנים והתייחסות קלושה לאירועים אקטואליים. אפילו כיום שבו נפסל על־ידי ועדת הבחירות המרכזית, הוא התייחס לכך בנאומו במלים הבאות: „אל תדאגו, אנחנו נהיה בכנסת". אף לא מלה אחת מעבר לזה.

הנאום נמשך כחצי שעה. לאחר פתיחה מלטפת לאגו הלוקל־פטריוטי של תושבי המקום, כאילו זה המעוז העיקרי של תנועת „כך", הוא עובר לנושאים העיקריים: אינתיפאדה שאינה מחוסלת כי הפוליטיקאים כובלים את ידי צה"ל, אבטלה, נישואי תערובת — ותכנית מפורשת כיצד לטפל בכל הבעיות, שלוש פעמים בדיוק כל עשר דקות — הוא עובר מנושא לנושא תוך קריאה: „תנו לי את הכוח! אני אטפל בהם" אלה רגעי השיא, הסוחטים תשואות מהקהל. הזכרת שמם של חברי כנסת ערביים אינה מזיזה לאיש, אך אזכור השלישייה „יוסי שריד, שולי וויקטור שם־טוב" סוחפת שריקות בוז, שוב חוזר שמו של רמי חבה, מלווה בתיאורים פלסטיים של הילד משכונת התקווה, שהוריו הלכו ליישב את ארץ־ישראל וערבים הרצצו את גולגלתו והשחיתו את פניו.

אחרי זה — ביטוח לאומי. „אנחנו עם לא נורמלי. אחמד אומר שיש לו חמישה ילדים — קח חמישה צ'קים. יוסף אומר שיש לו עשרה ילדים — קח עשרה צ'קים. לאיברהים כבר יש עשרים ילדים — קח פנקס צ'קים (מכניס יד לכיס הפנימי של מקטרנו ושולף פנקס צ'קים שתמיד מוכן שם למטרה זו). עם לא נורמלי!"

[illegible]

זווית הראיה

[illegible]

בתנאי ש...

כאן מגיעים לעיקר: „בבחירות הבאות, כשאנחנו נהיה לשון המאזניים, נכריח את שמיר לקבל את התנאים שלנו. והתנאים שלנו הם אלה:

● כל ערבי יעשה שירות לאומי של שלוש שנים בעבודת פרך על הכבישים, עם חודש מילואים בשנה באותה עבודה.

● כספי הביטוח הלאומי יועברו לסוכנות.

● גזר־דין מוות לכל מחבל, גם אם הוא זורק אבן — ללא שיקול דעת לשופט. תופסים מחבל — מעבירים אותו לשב"כ שיוציא ממנו מידע ואחרי זה שיעשו ממנו מה שהם רוצים. יד חופשית: אין חקירות! אין תיקים! למחבל יש רק זכות אחת — זכות לקבר. את זה ניתן לו.

● שחרור המכבים שיושבים בכלא תל־מונד. „כששמעתי שהורידו את רגליו של בסאם שכעה ברכתי שהחיינו. צריך לשחרר אותם בלי חנינה. חנינה נותנים לפושעים. אלה גיבורים".

אבל כשאני אעלה לשלטון לא יצטרכו את החוקים האלה. בוקר אחד הערבים יקומו, יפתחו את הרדיו וישמעו: כהנא ראש ממשלת ישראל. באותו יום כולם יברחו מכאן". (מחיאות כפיים סוערות).

כאן בדרך כלל מסתיים הנאום בשירת „התקווה". כהנא אינו יודע לשיר והוא משולל חוש קצב לחלוטין. ו„התקווה" מתלעלעת בפיו במהירות. בכל המקומות הבטתי סביבי כשאני מחפש את המצטרפים לשירה. אלה היו כמעט תמיד רק עדת המעריצים שהגיעו אתנו לעצרת.

רק במקום אחר נשמעה שירה אדירה של „התקווה" בוקעת מפי ההמון. ו„התקווה" הזו לא היתה תקוותנו ולא היתה בת שנות אלפיים, ונפשי לא המתה לשמיעה. זו היתה „התקווה" בקצב של כהנא, וההמון הכיר את הקצב שלה, לא את שלי. ניכר היה שאין זו הפעם הראשונה שהם שרים איתו, זקופים וגאים, לובשי חולצות צהובות ומניפי דגלים, כשהם עומדים בשקט מופתי ובשורה מסודרת.

מאור עקיבא תיפתח הרעה.

כריזמה

אחד הדברים המפתיעים כשבוחנים את כהנא מקרוב הוא הפער בין הפגישה באישיות חיוורת, דהויה וניורוטית מחד, לבין ההשפעה המושכרת שיש לו על אוהדיו מאידך. הופעתו החיצונית היא אנטיתזה לכל מה שעשויים לתאר במושג כריזמה: מכוער, לבוש ברישול, מלא העוויות מוזרות, קריצות ומשיכות כתף לא רצוניות, גמגום קשה, שפה עילגת – כל אחד מאלה כשלעצמו עשוי לדחות, ועל אחת כמה וכמה כולם גם יחד. אך כאשר הוא מופיע בשטח, גם אם לפניו נאם נואם אחר, ששפתו רהוטה יותר ואוצר הדימויים והאסוציאציות שלו עשיר פי כמה -- נשכח הנואם הקודם כאילו לא היה. כל גיחוך של כהנא מעורר רעמי צחוק אדירים, והקהל כולו מוחזק בכף ידו.

הפסיכולוג אירווין שיפר, בספרו „כריזמה", מונה שמונה מרכיבים היוצרים את הכריזמה. מתוך שמונה המרכיבים יש כמה שמסבירים את הכריזמה של כהנא:

● דרגה מסוימת של זרות – אופיינית להשפעתו של האיש דווקא על בני עדות המזרח.

● חוסר שלמות (דפקטיביות) – למותר להכביר מלים. הגמגום והעוויתות נראים לעין כל.

● הכריזמה של הליצנות, שאלמנט המשחק והתיאטרליות הם חלק מרכזי בה, מובחנים גם הם אצל כהנא. למרות שכל מבקר תיאטרון מתחיל היה פוסל אותו על הסף, הוא אינו מוותר על ההצגה הפרטית שלו. גיחוכים, תנועות זלזול, העלאת והורדת הקול במקומות המתאימים – כל אלה עושים את שלהם.

● מושג „הקריאה", כאילו נשלח האיש על־ידי ההשגחה העליונה. אין ספק שעצם נשיאת התואר „רב" משפיעה על אוכלוסיה מסוימת. כהנא מזכיר את העובדה בנאומיו, כתמיכה בטענותיו. גם כל אותם תלמידי ישיבה, שהשוטטות במשרדי „כך" מהווה עבורם תחליף למה שמהווה בית המשפט או שפת הים עבור תלמיד התיכון החילוני המתפרפר מבית הספר, מוצאים לעצמם צידוק בעובדה שבכל זאת הם נמצאים במחיצתו של רב.

ניסינו לחפש עוד הסברים, וזה מה שמצאנו באנציקלופדיה העברית:

„חיצוניותו עשתה רושם אמור למדי – עיניו קטנות, אפורות־קרות, ללא ביטוי; רק בשעת יציאה מן הכלים ובכעס היו מקבלות ברק־פלדה. הבעת־הפנים היתה קשה, וולגארית, אפלה, אבל מלאה חיים, ועל נקלה היו פניו מחליפים את הבעתם עם כל שינוי במצב־הרוח. תנועות־הפנים היו פתאומיות אך בלתי־תכופות. בת־צחוק נדירה היתה מופעת על פניו, שובה לעיתים רחוקות, ומיד היו הפנים חוזרים ומקבלים את הבעתם הרגילה – הבעה של קרירות, קוצר־רוח, ציניות וסארקאזם. היה אדם של תשעה קבין־דיבור; איש המונולוג בחדרי עבודתו ובכיכר הכרך; על אחת כמה וכמה, הזה מחוסר כשרון של דו־שיח ובלתי־מסוגל להאזין לזולת. [illegible]

מינה כבר לא מתלבטת

מינה היא מזכירתו של עזר וייצמן. אחרי שענתה למשאל הטלפוני שעורכת מפלגת העבודה, שעדיין לא החליטה עבור מי להצביע, קיבלה מכתב אישי משמעון וכל ספקותיה הוסרו. פחות משבועיים לפני מועד הבחירות בטוח וייצמן בנצחון. „גבר שכל הזמן רץ ואומר 'רק אני יכול!' סימן שיש לו בעיות והוא לא יכול"

מאת טלי ברזילי זוננפלד

צילם בועז לניר

הפגישה הראשונה עם עזר וייצמן נערכה עוד בחודש מאי בימים של טרם שביעיות ועשיריות, כשטעמם המתוק של ימי הבחירות עוד היה רחוק. וייצמן ישב בשקט וחיכה לתורו. אז, במשרד המרווח שבלשכת ראש הממשלה בירושלים, מוקף בצילומי מטוסים היה שולחנו רחב־הידיים — ריק. הוא התלונן על חוסר עבודה, ואמר, „אין לי מה למכור לעיתונאים, אינני עובר כפי שהייתי רגיל בימים עברו. בואי אלי־שוב אחרי הבחירות הפנימיות, אולי יהיה אז על מה לדבר". אחר כך הוסיף: „עכשיו חבל על כל דקה, הממשלה לא מתפקדת, צריך לקום ולעשות סדר, ללכת לבחירות ולהתחיל לעבוד, להזיז דברים".

„האכטלה" ניכרה אז היטב בלשכתו, במשך השעה ששוחחנו לא הופרענו על־ידי טלפונים, וכדי להיכנס לחדרו גם לא הייתי צריכה לעבור תיווך של מינה המזכירה. היה זמן לספר על הנכדים, להתעכב ולשוחח על צילומי המטוסים התלויים על הקירות, ואפילו לקרוא את שירת הים מהתנ"ך. כרגיל היו כמה הברקות וייצמניות טיפוסיות, כמו „סבא" כשמוכירים את יצחק שמיר או „מנחם מנדל" ככינוי למנחם בגין. ראיון — לא יצא מזה.

ואכן, וייצמן חזר אל מרכז העשייה, כשנתמנה לסגן יושב־ראש מטה הבחירות של המערך ואחר־כך ליושב הראש. וייצמן עכשיו, במשרדו שבקומה השנייה בבניין המפלגה בירקון 110 — פורח. לנו הוקדשה שעה בלבד, וגם זה ברוחק. „החדר", הוא מסביר, „איננו שלי, גם התמונות על הקיר אינן לפי בחירתי". נכון, לא היתה שם אפילו תמונה אחת של מטוס.

רק נכנסנו, לא הספקנו לשבת וכבר נתבקשנו לצאת, „יש לי שיחה חשובה לשמיה, תנו לי רגע בחוץ".

הסיסמה היא — מתלבטים

עניינים, בגלל גינונים וייצמניים אוטויים, מרבה וייצמן לדבר על „התוכנית המדינית של מפלגת העבודה", נוגע משהו במלכלה אך מיד מבהיר, שזה איננו השטח החזק שלו. בטוח בנצחון מפלגת העבודה בבחירות ולפני שאנחנו עוזבים הוא אומר, „בערכה שיש לנו, אנחנו נקבל יותר קולות מאשר הליכוד, ותהיה הזדמנות למתנה השואף לישראל אמיתית יותר, שבה יש שלום עם ישות ערב, כלכלה מאוזנת ונכונה ובסופו של דבר זה מה שהבוחר רוצה".

וייצמן בטוח באידאולוגיה ובאנשים שנבחרו לבצע אותה, ומפנה חזרו לימין ולשמאל כאחד.

מדוע שמתם את כל הקלפים על השולחן לפני תחילת שידורי התעמולה וגיליתם סודות מן המטבח?

„קודם כל, בליכוד חשבו שזו הטעיה", הוא אומר וצוחק, „שנית, לא שמנו את כל הקלפים אלא רק את חלקם. כשאתה מגלה חלק זה כמו סטריפטיז, ומה מגרה יותר מסטריפטיז? לפי הערכתי הם חשבו שם, בליכוד, שמי יודע מה. במדינה הזו כל הזמן משחקים משחקים ובפחדים, כאובססיית אש"ף, בבינלאומית, אנחנו, למשל, יצאנו למערכה הזו, מערכת הבחירות, בלי פחד".

עוד שעתם הגדולה של המתלבטים, קהל היעד של כל המפלגות, בעיקר הגדולות, אליהם פונים מרי ערב ואליהם פונה וייצמן כשהוא מסביר מה היא האידאולוגיה של מפלגתו.

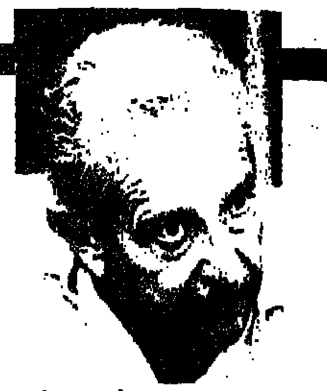

„סונסטה נמצאת על גבול מצרים, המלון פועל כבר שבע שנים, אז למה ביבי נתניהו לא שואל את קהל המאזינים שלו מדוע לא עפות קטיושות מכיוון סיני?"

„הסיסמה", אומר וייצמן, „היא מתלבטים. אחד החידושים במערכת הבחירות הזו, זה מבצע הטלפונים שלנו. ויגידו מה שיגידו, זו הצלחה יפה".

במה זה מתבטא?

„זה מתבטא בזה שמיליונים קיבלו טלפונים. זה משפיע, כשפונים אל מישהו באופן אישי, אומרים — בוקר טוב, מדברים ממפלגת העבודה, פונים אל האדם בשמו, שואלים שאלות. המבצע הזה לקח זמן עד שזיהינו, כמובן בטעות סבירה, מי הם המתלבטים".

כמה אנשים קיבלו מכתבים?

„קהל המתלבטים הם חתך די גדול של האוכלוסיה. שלחנו מכתבים ל־300,000 איש".

לפי שיחות הטלפון?

„כן, ודאי. גם מזכירתי, מינה, קיבלה מכתב אישי משמעון, זה אחרי שהיא ענתה בטלפון שעדיין לא החליטה. לא ידעו שהיא מזכירתי, והיא באמת התלבטה. כשאדם מקבל מכתב שפותח במילים מינה יקירתי, זה כנראה משפיע. היא, דרך אגב, כבר אינה מתלבטת. אבל זה היה מעניין מאוד לשמוע ממנה איך עבר עליה המערכה. עכשיו, כשאני מדבר כשלושה שבועות לפני הבחירות, נראה שמספר המתלבטים הצטמצם, אבל אנחנו ממשיכים במבצע מחזור המתלבטים. שולחים חומר נוסף לאלה שמוכנים לקבל, מבקרים בבתים".

לא נתקלתם בסירוב?

„ההיענות להאזין היתה הרבה יותר גדולה ממה שחשבנו. מי שלא רצה לענות, אמר שאינו רוצה ולא הטרדנו אותו, היו מעט מאוד שריקות של טלפונים. כ־20% סירבו לענות, לפי הערכות שלנו, היה הרבה נימוס בתשובותיהם של האנשים ואולי בגלל

„אז אני אומר, חברים יקרים, עיזבו אותי מתוכנית כלכלית, אלופים מצלופים. השאלה היא, מי ראש ממשלה יותר טוב"

המשחק, אנשים לא הפסיקו לחשוב הרבה וענו. אנחנו הולכים לבתים, שולחים הזמנות למי שמתלבט לפי שיחות הטלפון, ומזמינים למפגש עם משה, רבין, פרס, כל מיני. בשבוע שעבר במלון דפנה, היו שם בערך 80 איש, וזה מתוך מה שאני חושב שזה מספר יפה".

הדוגמאות מהשטח, בבחינת אלה העובדות, זה מה שהאנשים וזה אנחנו מטפלים. הוא מספר על מפגש שהיה לו ערב קודם בקאנטרי־קלאב ברעננה ואומר, „היתה שם חבורה רצינית של מתלבטים אמיתיים, שמתלבטים בין רצ למערך ובין הלכוד למערך. בסוף הערב אמרתי להם, שאינני יודע מה איתם, אבל אני נהניתי מאוד. לא עזבתי שם לפני שעניתי לכולם על השאלות. הנושאים העיקריים שמטרידים את האנשים הם נושאי הביטחון. שאלו אותי שם איך אני יכול להבטיח שאם נוותר על יהודה שומרון וחבל עזה יהיה להם שם ככפר־סבא שקט. ואני אמרתי להם, קחו את אילת ועקבה, שתי ערים בלי הסכם שלום, רק הפסקת אש וכל הגבול הירדני, כולל הדרך לאילת, לא נורה בו כדור אחד. ואני שואל למה? כי יש הסכם, וזה לא הסכם שלום אלא הסכם הפסקת אש. והרי לא מדובר שבשטחי יהודה שומרון ועזה נעזוב דונם אחד לפני שנגיע להסכם עם הצד השני.

„יש לי עוד דוגמה, זה אפילו סקופ במיוחד בשבילך, אתם הרי אוהבים סקופים — סונסטה. אולי לא חשבת על זה הגברת ברזילי, ואני אינני נכנס כרגע לדיון אם זה כן או לא יישאר אצלנו, את זה יחליטו הבוררים וממשלת ישראל תבצע מה שיגידו לה לעשות. סונסטה נמצאת על גבול מצרים, המלון פועל כבר שבע שנים, אז למה ביבי נתניהו לא שואל את קהל המאזינים שלו מדוע לא עפות קטיושות מכוון סיני? והתשובה היא — כי יש הסכם. במילים אחרות, המרכיב העיקרי בביטחון זה הסכם עם הצד השני".

הסכם עם מי, במקרה הזה?

„זה גם מה שאומרים לי המתלבטים: או־קי מצרים זו מדינה, אבל עם מי תעשה הסכם בגדה? ואני עונה, עם פלסטינים שיסכימו לדבר איתי, עם כאלה שיכירו במדינת ישראל, כאלה שמכירים ב־242, כאלה שיוציאו מהאמנה שלהם את השמדת ישראל. מי שרוצה להשמיר אותי אני משמיר אותו קודם. אי־אפשר להגיע לשום הסכם עם ירדן בלי איזה שהוא גוף בגדה, זו הסיבה שהסכם קמפ־דייוויד הוא נכון, כי בסופו של דבר נצטרך להגיע לדיון על מעמד הקבע של יהודה שומרון ועזה עם משלחת ירדנית פלסטינית. ואני אומר, אם תבוא מנהיגות פלסטינית — גם עמם אדבר. וכששואלים אותי אם אני מסכים לדבר עם אש"ף אני עונה, בתנאים כאלה, אש"ף לא יהיה עוד אש"ף, כי הוא יכיר בי.

„ידידי! אני אומר למתלבטים, אם שמיר אומר לכם שהוא בעד הסכמי קמפ־דייוויד, הוא מטעה אתכם ואינני רוצה להשתמש במלה יותר חריפה. גם הוא וגם ארנס אינם בצד הסכמי קמפ־דייוויד. אוטונומיה אינה הפתרון הסופי לפי קמפ דייוויד, אלא שלב ביניים, כי קמפ דייוויד בנוי על 242 והם מנצלים את זה שרוב האוכלוסיה לא יודעת מה זה 242. 242 זו נסיגה של כל הכוחות המזוינים מהשטחים של 67. שמיר הרי אומר שהוא לא יעזוב מילימטר של השטחים האלה, אז מה הוא מספר שהוא בעד 242? הוא לא אומר

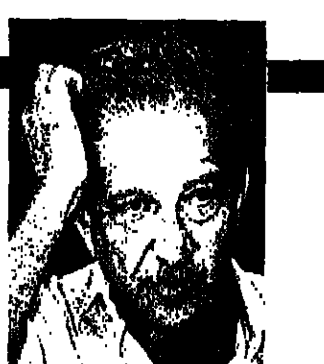

„בלי הדתיים זה לא הולך. העסק לא זז. יכולים לומר כי כן אוהבים דוסים או לא אוהבים דוסים, זה המצב. עם זה צריך להתפשר ועם זה צריך לחיות"

אמת לציבור! אלה עובדות, ואני מציג אותן לציבור המתלבטים נקודה".

ציבור המתלבטים משתכנע?

„אלה דברים שבדרך כלל משכנעים אנשים חושבים וכאלה שלא עוינים אותנו מראש. נכון, יש מקומות בהם יש צועק תורן שצורח 'הערבים מנוולים' או 'אני לא מאמין לערבים' ו'אין עם מי לדבר' אני טוען, שזה תסביך מהגיטו, זה חוסר הביטחון הלאומי שלנו וזו תכונה תורשתית גלותית. אז אם אין לנו כל סיכוי להגיע להסכם עם העולם הערבי זה אומר שאין לנו שום סיכוי בארץ הזו, שאין עתיד לנכדים שלי כאן".

עזר אוהב להזכיר אותם, גם בפגישתנו הראשונה דיבר על המאמצים הרבים שיש לעשות למציאת פתרון ואמר „זה בשביל הג'וקרים האלה בתמונה", והראה באצבעו על שני נכדיו, חבושי הקסדות היושבים במטוס.

„חייבים לקחת סיכון מחושב, צריך לחזק את צה"ל כי הביטחון אינו גבעה או גדר שצריך לעבור, אלא הסכם בין שני עמים, ואגרוף של צה"ל הוא בפוליסת ביטוח. שוכנעת?" הוא שואל את בועז הצלם וצוחק. ואז הוא מוסיף „זה יופי של מאמר עיתונאי, חבל שזה יופיע ב'על־המשמר' מי כבר יקרא את זה?"

מתלבטים יש משני סוגים: כאלה שמתלבטים בין מערך לליכוד ואצלם צריך להדגיש את נושא הביטחון, לעומתם יש מתלבטים בינם לבין רצ ואצלם יש להדגיש את נושא השלום. איך אתם מתמרנים בין שני הקצוות האלה?

„רגע, רגע, רגע, אני לא מדגיש את נושא השלום? מה דיברתי עד עכשיו? קודם כל אמרתי, שבשבילי נושא השלום הוא התרומה הגדולה ביותר לנושא הביטחון. הבאתי כדוגמה את נושא סונסטה. בו כל אלה שהלכו להשתתף שם לא הטמו כתורים אלא כוויות שמש. עם בנרים או בלעדיהם. אני מודיע לך, אני לא מתמרן. אני מעריך את המתלבטים כבני־נלבון ולקולך זו המערכה שלי. אני משכנע אותם שהליכוד לא אומר אמת בקשר לקמפ־דייוויד, שהם מביאים את יונת השלום, שזה אפילו לא נץ אלא איזה עוף משונה אחר. יחד עם זאת, אני מסביר להם מה עשה שמעון בארבע השנים האחרונות, ומה מיסטר ארנס ומיסטר שמיר עשו. אפשר לעשות חשבון מה קרה

„ארנס פשוט משקר בלי בושה, כאשר הוא אומר לאנשים, שכשהוא יהיה שר ביטחון, הוא יחזיר את פרויקט הלביא. לא תהיה לו אגורה שחוקה להזיז את העניין הזה"

ב־11 השנים האחרונות בנושא השלום בראשותו של שמיר. אחת הסיבות שאני פה זה שהם לא עשו כלום. בסופו של דבר מה שחשוב זה מי יהיה ראש הממשלה הטוב ביותר. אני שואל אתכם, מי הוציא אותנו מהבוץ הלבנוני? מי הוציא את המדינה מ־600% אינפלציה? מי עשה בארבע השנים האחרונות כדי להגיע להבנה עם גורמים זרים"?

באבא סאלי. באבא בטיח

בשלב זה מגיע עזר למצב של תקיפת השמאל, מטיף מוסר ומסביר מדוע מפריע השמאל בהתנגדותו היתרה בנושאי דת — לפעול בנושא השלום.

„שיהיו לי בריאים, גם יוסי שריד וגם שולמית אלוני, שהם נחמדים מאוד, אבל הם צריכים להחליט מה יותר חשוב להם, להגיע לקואליציה שיכולה להוביל אותנו להבנה עם העולם הערבי, או לוויכוחים עם הדתיים. אז אני מציע ששולמית אלוני תדחה את היכולת שלה לחתן אורחים ותסע יחד איתי לעמאן, לדבר עם ערבים. צריך להחליט מה עדיף. לדאבוננו הרב, או לא לדאבוננו, העובדה היא, שנצטרך חלק מהדתיים בשביל לנסוע לדמשק ולעמאן. אני לא חושב שאני לוחם יותר קטן ממנה לזכויות האזרח, אני אמנם בן גילה של שולמית, אבל היא ודאי יותר צעירה ממני", הוא אומר וצוחק, „לא סבלתי בארץ מכפייה דתית, אז שיפסיקו להגזים".

אבל לפני כמה חודשים, עוד טרם החלה מערכת הבחירות, אמר שמעון פרס שקול לליכוד יהיה קול נטו לדתיים, והנה מה עשיתם אתם, שיניתם את המצע הדתי שלכם, הלכתם לקראת המפלגות הדתיות בצורה שהפתיעה גם חלק מהציבור הדתי וצמצמתם פערים ביניכם לבין הליכוד.

„זה קל מאוד לבוא ולומר, ששמעון הלך לבאבא סאלי ולבאבא בטיח, קשקוש. חוץ מזה מה שינינו?" ואחרי שהוא נרגע הוא מוסיף, „אני לא דוברו של שמעון פרס. אמר, אז בסדר, הוא אמר, אז מה? יש גם הרבה דברים שאני אמרתי ואינני מאושר מזה שאמרתי אותם, אז מה?" אחר־כך הוא מוסיף בקול, „או, זאת ככר תהיה כותרת, אני מכיר אתכם". והוא ממשיך „הבוחר צריך להחליט, ולא משנה מה דעותיו, בלי הדתיים זה לא ילך, העסק לא זז. ככה הם פני המדינה. זה מיום שהמדינה קמה. יכולים לומר לי כי כן אוהבים דוסים או לא אוהבים דוסים, זה המצב, עם זה צריך להתפשר ועם זה צריך לחיות. כשמדינה מחליטה על יערים עיקריים זה המחיר, התפשרות. כל מי שאינו רוצה להתפשר שידע לו שהוא יקבל את הליכוד".

עזר מוכר טוב את מרכולתו, מרבה לדבר על שמעון ויצחק לעומת שמיר וארנס. אוהב השוואות. מרבה למנות הישגים, אך אוהב גם כשלונות של הצד האחר.

„שמיר", הוא מסביר. „עם כל האכזריות שבזה, צריך לבדוק מה הוא השיג ב־35 השנים האחרונות, ובפרט בשנה־שנתיים האחרונות. מה הוא יכול להציג? אבל שמעון, הקים תעשייה אווירית שהיום ארנס מתהדר בה, רפא"ל וכל מיני דברים אחרים. אין לי טענות אל שמיר, אבל הוא פשוט לא היה כל השנים האלה בעשייה. הוא מכונר משמעון בשבע שנים אבל לא הספיק לעשות מה ששמעון הספיק. אז אני אומר, חברים יקרים, עיזבו אותי מתוכנית כלכלית, אלופים שמצלופים, השאלה היא, מי ראש ממשלה יותר טוב".

אתה מרגיש כליכוד את נושא השלום וההידברות עם הערבים, אינך חושב שהמדיניות שמייצג רבין, ובמיוחד הצהרותיו האחרונות בנושא האינתיפאדה, הצלקות, הנפגעים הרבים ומדיניות היד החזקה מרחיקה מכם מצביעים?

„אנחנו ארבעה שרי ביטחון בממשלה הזו, אריק פרס ארנס ואני. אף אחד מאתנו לא התמודד עם בעיה כזו כמו שיש לרבין עכשיו. כל אחד יודע לתת עצות כשהוא לא בעניינים, תמיד אני מלא תימהון כשאני שומע מישהו שאומר, שהוא יכול לגמור עם האינתיפאדה בשבוע. כשאני נפגש עם אורחים ערבים אני אומר להם, ידידי, תארו לעצמכם איך יפעל מי שמתכוון לחסל את האינתיפאדה בשבועיים, איך אדם כזה מתכוון לעשות את זה. תארו לעצמכם מה היה קורה לוא רבין לא היה שר ביטחון. אז אימרה פה אימרה שם, אז מה?

המשך בעמוד 19

משהו פגום מן הבסיס

אמנה חברתית חדשה בין יהודים לערבים החיים מהעבר הזה של הקו הירוק, מציע פרופ' גבריאל בנדור מאוניברסיטת חיפה. „חוזה ההתקשרות" הקיים בין שני העמים פגום מיסודו ואי אפשר יהיה לחיות איתו לטווח הארוך כי המצב מזמין התפוצצות. נקודת מפתח באמנה החדשה היא השירות הצבאי: „יותר משזה צריך להיות אינטרס של היהודים, הערבים צריכים להיות מעוניינים בכך". קיימת גם השאלה של ההמנון, הדגל, וחוק השבות, וייתכן שהתשובות תהיינה אכזריות

מאת אהוד דור | **צילם בועז לניר**

זה יותר מעשר שנים שפרופ' גבריאל בנדור, הרקטור הנוכחי של אוניברסיטת חיפה, הופך ברעיון על אודות ייסודה של אמנה חברתית חדשה בין היהודים החיים בארץ־ישראל לבין הערבים החיים בה. פרופסור בנדור הבין ש„בחוזה ההתקשרות" שבינינו לבין הערבים הישראליים משהו פגום מן הבסיס. איזה יסוד מהותי וראשוני ב„ברית" שבינינו חייב שינוי תריף ועמוק. כבר לא תיקון בשוליים ולא שיפור בקצוות. הבעיה היא בעיה בסיסית ורק טיפול־שורש יבריא אותה.

הרעיון הזה, ששוב אינו מרפה ממנו, החל להתגבש בהכרתו עוד כשהיה יושב־ראש המרכז היהודי־ערבי ומכון המחקר — שהוקם באוניברסיטת חיפה (76־79). בצוות החשיבה שיזם בתקופה ההיא, נטלו חלק יהודים וערבים ישראליים מאנשי האוניברסיטה, חוקרים ואישי ציבור. במהלך בחינתם את הנושא — החלו להבחין כיצד עומדת להתעורר בעיה קשה וכואבת בתחומי הקו הירוק. הם גילו שמערכת היחסים היציבה והרגועה, לכאורה, בין שני העמים — מתקרבת לרגע של אמת ועימות. אולי בקרע רועם וכואב.

בין האנשים שהיו עמו בצוות, לקחו חלק אנשים מכל הקשת הפוליטית, מהשמאל הקיצוני, כמו אמיל טומא שהיה האידיאולוג של רק"ח, ומוחמד מיעארי, ועד אמנון לין, שהיה אז ח"כ מטעם הליכוד. הם ניסחו „ניירות" בהם פירטו את חששם ממהלך הדברים — „המוריד את היחסים בין העמים בארץ מהפסים הנכונים", והחלו לשגרם לשרים, לחברי כנסת ולעוד אישים בעלי עמדה, מתוך כוונה ליצור מודעות ציבורית בנושא הקשה שנתגלה להם. אלא שהציבור לא קיבל אותם. „אל תעירו ואל תעוררו" ענו להם „כולם יושבים בשקט — שבו גם אתם!"

שנתיים מאוחר יותר הצוות פורק. עכשיו ובדיעבד מיצר פרופ' בנדור על שלא המשיך הצוות להתקיים: „יכולנו היום לקחת חלק פעיל ולהיות שותפים בתהליכים הפוקדים את הארץ".

גבריאל (גבי) בנדור הוא פרופסור למדע המדינה עם התמחות למזרח התיכון. „ברגע זה" כך הוא מגדיר זאת, „משמש כרקטור של האוניברסיטה, שזה תפקיד נבחר שיש לשמש בו בין שלוש לחמש שנים". גבי בנדור הוא נשוי ואב לשלושה, בן 44, ומעיד על עצמו שהוא קורא נאמן של „על המשמר". הוא מצא שהבעיה הנעוצה בבסיס היחסים בין היהודים לערבים בארץ — פגומה מן היסוד: „הערבים החיים בתחומי הקו הירוק מתקשים להזדהות עם מדינת ישראל. זוהי מדינה יהודית, בעלת סמלים יהודיים, ואיזה ילד ערבי יכול לעמוד דום כאשר הוא שומע את 'התקווה'? בנינו את המדינה כך שתהיה בעת ובעונה אחת יהודית ודמוקרטית, מתוך אמונה שלמה שהמיעוט הערבי ימצא בה, בקלות יחסית, את מקומו כחלק השייך למדינה הזו. אבל נוצר מתח. אין סתירה בין הדברים אבל מתח יש. היום, איש אינו מתמודד עם המתח".

כולנו משלימים בקלות עם העובדה שאין שוויון חובות ושוויון זכויות במדינה. כדאי לזכור ששני החובות המשמעותיים ביותר בכל מדינה הם תשלום המס והשירות הצבאי. במדינת ישראל, השירות הצבאי הוא המשמעותי יותר מבין שני אלה, והערבים לא ממלאים את החובה הזאת. את החובה בעלת המשמעות הרבה הזאת הם אינם מקיימים והיהודים, בקלות רבה, מקבלים זאת. כולם משלימים עם האנומליה הזאת. ברקע עומד ההסבר שלכאורה הם שייכים לצד האויב שלנו, אך קיים גם הרצון לקבוע שמי שאינו ממלא את כל החובות לא יקבל את מלוא הזכויות. אבל חייבים להבין שלטווח הארוך אי־אפשר יהיה לחיות עם זה. זה מזמין התפוצצות.

„אז מה עושים? ראשית לא ברור בכלל אם הערבים לא רוצים לשרת בצבא. במספר מחקרים שנערכו התגלה שהנכונות של הערבים לשרת בצבא, בתנאים מסוימים, גדולה יותר מזו שאנחנו מניחים. תלוי איך אתה מנסח את השאלה. אם מציגים אותה כך: 'האם במסגרת של התחלה חדשה, שביסודה קיים העיקרון של שוויון זכויות — תהיה מוכן לשרת?' והתוצאות שיתקבלו תהיינה שונות מאשר בשאלה הישירה: 'האם אתה מוכן לשרת היום בצבא?' הנושא החשוב הוא להקדיש שלוש שנים למדינה בשירות לאומי כלשהו. כאן העיקרון הוא הקובע. ובכלל, מסתבר שלא מערכת הביטחון היא המתנגדת לשירות הערבים בצבא, ההתנגדות היא פוליטית.

להתחיל הכל מחדש

כך נולד הרעיון של אמנה חברתית חדשה. בואו נתחיל מחדש. מערכת היחסים הקיימת עד עכשיו — היא תולדת המדינה שנולדה מתוך מלחמה, שאין בה חוקה, שהיתה בה מציאות של מימשל צבאי ושל מלחמות. צריך להתחיל מנקודה

> **„לכל היותר יתברר שאם מתעקשים על מדינה ציונית — אז אין שוויון זכויות ממשי. לפחות נדע שאנחנו חיים במציאות שאינה תולדה של מקרה, אלא שיש בה לוגיקה"**

אחרת. מנקודה שתסדיר את מערכת היחסים על בסיס של שוויון זכויות וחובות.

„תמורת השירות יהנו כל אזרחי המדינה משוויון זכויות מלא. ושהיהודים לא יעשו כל מיני פטנטים והתחכמויות של אפליה. אם הערבים יהיו איתי בשירות, יגיעו להם כל הזכויות.

„המושג של 'אמנה חברתית' בא מתחום מדע המדינה — מימי רוסו והובס. ישות פוליטית ששמה מדינה — אינה יכולה להיות רק מקרה, איזה צירוף מקרי של אנשים החיים במקום מסוים — חייבים להיות בה כללים ברורים של מה מותר בה ומה אסור. על הבסיס הזה קמו מדינות חדשות ונאורות — כמו ארצות־הברית. אחת־עשרה שנים חלפו מזמן שהוקמה ועד שנקבעה החוקה שלה. באותן אחת־עשרה שנים נכתבו ניירות על־ידי הוגי הדיעות החשובים ביותר שלה והתקיים ויכוח ציבורי נרחב בשאלת החוקה, שחינך למעשה את הציבור האמריקאי להכיר את מדינתו ואת החוקה. חינוך הציבור והוויכוח הציבורי הוביל לאותו קונצנזוס לאומי שהוליד את החוקה. רעיון כזה אני הוגה שיתרחש בארץ".

גבי בנדור היה רוצה שיקומו היהודים ויקומו הערבים ויגידו אלה לאלה — כיצד הם תופשים את מערכת היחסים העתידית ביניהם בארץ הזו. מובן שזו דרישה שאינה קלה להשגה, היא מחייבת רמה גבוהה של כנות וחדירה לעומק הנושא. שוב אין הוא מדבר על עידוד יחסי קירבה בין יהודים מן הסוג המתנהל כבתי־ספר, בהם מקיימים ביקורים בכפרי הערבים על קפה וחומוס, אשר

> **„אני רוצה להביא את שני הצדדים לכך שיאמרו שזו המדינה שלהם, שזה הצבא שלהם, ומי שמאיים על ישראל, מאיים עליהם ועל בני משפחתם"**

מבלי להקהות בעוקצם אין הם התשובה הנדרשת. כאן דרושה פריצה אל שורשי העניין. כאן דרוש ויכוח נוקב ורציני, ששותפיו הראשונים הם המשכילים משני העמים, הפרופסורים, הסופרים, העיתונאים, ראשי המועצות הערביות, המורים, הפוליטיקאים, חברי הכנסת והשרים.

מדוע אתה חושב שקיים היום סיכוי לעניין שלפני עשר שנים לא התקבל?

„אני חושב שזה נכשל בשנות ה־70 משתי סיבות: הראשונה, משום שהציבור לא היה מודע לבעיה. היום הזמנים השתנו. גם אצל הערבים. קם אצלם דור חדש של משכילים הרואים עצמם אזרחי מדינת ישראל, ואשר יודעים שאין טעם לחכות לפתרון פלסטינאי לבעייתם. רבים כבר מבינים שהבעיה שלהם לא תיפתר על־ידי גורמי־חוץ. גם השלום עם הערבים, אם יבוא, לא יפתור את בעייתם. ביניהם ישנם כאלה שהם בעלי הכישורים האינטלקטואליים להתמודד עם השאלה הזו. קם עכשיו דור המבין שהבעיה של הערבים אינה רק מדוע לא סללו להם כביש — אלא שהיא נעוצה ברעיון הרבה יותר עמוק.

„הסיבה השנייה, שהגוף שפעל אצלנו היה יותר מדי חיפאי־מקומי. בחיפה ישנה מערכת יחסים בין יהודים לערבים ברמה הרבה יותר טובה מאשר בכל הארץ ולכן, אולי, לא השקפנו נכון על הדברים, ואולי גם לא שיקפנו אותם נכון בשל כך".

אילו הייתי ערבי

איזו רמת מודעות צריך להביא את הצדדים כדי שיתקיים דו־שיח תכליתי כזה ביניהם?

„אני רוצה להביא את שני הצדדים לכך שיאמרו שזו המדינה שלהם, שזה הצבא שלהם, שהם בעד מדינת ישראל ובטחונה — כך שכל מי שמאיים על ישראל מאיים עליהם ועל בני משפחתם. אצלנו באוניברסיטה התנגדו הסטודנטים הערביים, לפני כמה שנים, לקחת חלק בשמירה. הם טענו שאינם יכולים לשמור נגד אחיהם. הסברנו להם שאם מישהו יכניס פצצה למנזה היא תפגע בכולם. אתם בעד פצצות במנזה? היום הם כבר שומרים באוניברסיטה. כדי להגיע לכך שהערבים החיים איתנו יראו במדינה הזו את מדינתם — אנחנו חייבים להבין שישנו צד שני למטבע. הצד שבו הערבים יטענו: זה הכל נחמד אבל זאת אינה המדינה שלנו, כי אין לנו שוויון זכויות בה. את זה אנחנו, היהודים, חייבים להבין.

„לו הייתי ערבי הייתי מחפש דוגמאות בהיסטוריה איך [illegible] מסגרות מפלות במדינה. ברפובליקה הרומית, דרשו [illegible] לשרת בצבא. הם הבינו שזה המפתח לבעייתם — [illegible] שאתה משרת בצבא אין שום דרך למנוע ממך שוויון [illegible] של זכויות. לכן, יותר משזה צריך להיות אינטרס של היהודים, הערבים צריכים להיות מעוניינים בכך. מבחינתה של המדינה זו לא תוספת גדולה לביטחון, אבל לעומת זאת עבור הערבים זו תוספת גדולה מאד של שוויון וזכויות. לו הייתי ערבי הייתי לוחץ בכיוון של נטילת חלק בשירות הצבאי, כדי להשיג [illegible] וזכויות. היום הערבים צודקים בכך שהם מקופחים, אבל גם היהודים צודקים בכך שאת המעט שיש הם מעדיפים להשקיע באלה שנותנים שירות צבאי. ברגע שפסיכולוגית זה ישתנה — תיפתח הדרך להפלות בין העמים. ברור לגמרי שכדי להגיע לזה, צריך שיתקיים ויכוח כמו זה שהתקיים בארצות־הברית. אולי לא אחת־עשרה שנים, אבל יסודי ועמוק ופורה כמוהו. מוכרח להתקיים הבירור האמיתי.

„ישנה נקודה חינוכית נוספת וחיונית: הצבא הוא נקודת מגע חשובה מאוד. אם הבן שלי ישב באוהל סיירים יחד עם ערבי, יגן איתו על הגבול, יחיה איתו יחד באותם קשיים ובאותם תנאים — זאת תהיה המהפכה הגדולה ביותר שיכולה להתרחש".

הבדואים והדרוזים משרתים בצבא ובכל זאת אינם נהנים משוויון זכויות. יוצא, אפוא, שהשירות אינו פותר, אוטומטית, את בעיית השוויון בזכויות.

„הדרוזים והבדואים הם מיעוט בתוך מיעוט. אי־אפשר לפתור את בעייתם בלי לחלק מסוים מן המיעוט. הם חיים בין הערבים, מדברים [illegible] במצב קשה לבודדים בתנאים של היום. רק כאשר כל הערבים כולם ימלאו את החובות — אפשר יהיה להגיע לשוויון [illegible] בכל מקרה, והדברים אינם מסתדרים אוטומטית, אלא הם [illegible] של תהליך היסטורי ארוך ומתמשך".

[illegible] שמכל המזרחנים בארץ רעיון כזה כמעט אינו נשמע. [illegible] דווקא אתה אליו?

„המזרחנים בארץ מתעניינים בעיקר במה שנעשה מעבר לקו. בארץ ישנו מיעוט ערבי קטן — וזה פחות מעניין. אם [illegible] באחת ממדינות ערב, אני עוסק בנושא הרבה יותר [illegible] מהמגזר הערבי בארץ".

[illegible] התשובות אפשר להציע בשאלות של הזדהות עם סמלי [illegible], נקסים והמנון?

„[illegible] יכול להיות שבתהליך הבירור הזה יבואו הערבים ויגידו: אם מדובר בהתחלה חדשה, בואו נעשה שינויים בהמנון ובדגל. זה כואב לדבר על זה, ואין לי תשובות לזה. יכול להיות שהתשובות תהיינה אכזריות. אולי נגיע למסקנה שעל הנושאים האלה אנחנו לא ננהל ויכוח. אולי נגיע להסדר כמו בקנדה, שם הוסיפו בית נוסף להמנון — בצרפתית, אותו שרים על־פי דרישה תקיפה מאוד של השלטון ועל־פי נוהל מסוים ומחייב.

„ייתכן גם שהרעיון שלי ייכשל — מה הפסדנו? לכל היותר הרווחנו ויכוח כן ונוקב שיביא אותנו למסקנה שאין פתרון לבעיה. לכל היותר יתברר שאם מתעקשים על מדינה ציונית — אז אין שוויון זכויות ממשי. לפחות נדע שניסינו והגענו למסקנה שאנחנו

> **„אם הבן שלי יישב באוהל סיירים יחד עם ערבי, יגן איתו על הגבול, יחיה איתו באותם תנאים — זאת תהיה המהפכה הגדולה ביותר שיכולה להתרחש"**

חיים במציאות שאינה רק תולדה של מקרה — אלא שיש בה לוגיקה שמציינו אותה. בכל מקרה דיאלוג כן בין קבוצות לאומיות הוא דבר חשוב".

מה צריכה להיות העמדה לגבי „חוק השבות"?

„אני, אישית, אנקוט עמדה שלא תחייב את החלת חוק השבות על כל מי שיש לו זיקה לארץ הזו. צריך יהיה להביא לשולחן הדיונים את העמדה הבסיסית שלנו שיש לשמור על האופי היהודי של המדינה, ולהסביר מדוע אנחנו חושבים שכך צריך לנהוג. אני חושב שיש לשמור על 'המגן־דוד', על 'התקווה' ועל חוק השבות, אבל צריך להגיע אל זה מתוך בירור ושכנוע הדדי. אם אנחנו נכיר בצרכים שלהם — הם יכירו באלה שלנו. אנחנו, מצידנו, יכולים להציע הסדר של בעיות העקורים (איקרית ובירעם), איחוד משפחות, שוויון מלא בהקצאה של המשאבים: בחינוך, חברה, תרבות ותשתית. אלה דברים שלא קיימים היום והם לא דברים של מה בכך. כמובן שאפשר להרחיב את הסימבוליקה של המדינה, לעודד את השימוש בשפה הערבית והכרה בחגים שלהם. ומעל לכל, לא בכל הדברים יש לי עמדה סופית. בנושאים שונים צריך יהיה לגבש עמדות במהלך הבירור".

האם זה ריאלי לבוא לציבור ולומר לו: בואו נשב ונדבר בכנות? מי יבוא ומי יקשיב?

„סתם לבוא ולומר בואו נדבר בכנות — זה בהחלט לא ריאלי. לכן הרעיון של אמנה לאומית חדשה — זה גימיק טוב. זה נושא שהוא מקובל היום בעולם. והעיקר, האמנה הזו תהווה קונטרה לאמנה הערבית הפלסטינאית. לכן אני רואה בעצם הוויכוח סביב תפישת האמנה — דבר חשוב ביותר".

מאחורי ההצעה שלך לא מסתתרת מדינה דו־לאומית?

„בשום פנים ואופן לא. מדינה דו־לאומית זהו רעיון שאבד עליו הכלח. מדינת ישראל היא מדינה יהודית ציונית שיש בה מיעוט ערבי גדול, והיא צריכה לקבל את המיעוט הגדול הזה בשוויון וזכויות מלא — כפי שכתוב במגילת העצמאות.

מה הם הצעדים המעשיים שבהם ניתן לקדם את הנושא, ואיך אתה מתכוון להשתלב בהם?

„אחרי הבחירות האווירה הציבורית תהיה פתוחה יותר ומוכנה לקבל רעיונות כאלה וגם לקחת בהם חלק. צריך יהיה לייסד אז רשת של מוקדים לוויכוח ובירור הנושא שעליו דיברתי, בכמה מקומות בארץ: במרכז היהודי־ערבי אצלנו באוניברסיטה, בגבעת־חביבה, ששם כבר גלגלתי את הרעיון, במכון ואן־ליר, ובעוד מרכזים שצריך יהיה לאתר בתל־אביב, בירושלים ובבאר־שבע. במרכזים אלה ישבו האנשים שיתחילו לגלגל את הרעיון. תחילה על בסיס איזורי. היהודים ישאלו את הערבים: האם אתם מוכנים לשרת בצבא, ואם כן באיזה תנאים, ואם לא — מדוע.

„אני רוצה להגיע לתשובה של משכיל ערבי: אנחנו מוכנים ללכת לצבא בתנאים אלה ואלה ואלה. יהיה ויכוח, יהיה דו־שיח, עד שהעניין יהיה בשל להחלטה. עד שיגיע לאקט פורמלי של חתימה על האמנה, או על פטיציה שתוביל אליה.

„אישית אני מוכן להשתתף בצורה פעילה בעניין הזה, אם כי אני לא יכול לקבל על עצמי את הפרוייקט כעת, משום שכרקטור האוניברסיטה איני פנוי לכך. במידה שהרעיון יקרום עור וגידים, אני מוכן לתרום לו. אם לא יירתמו אנשים לרעיון הזה, אני, מצדי, אמשיך להטיף לו — וכשאסיים את תפקידי אפנה להגשמתו".

מברך ומבקר

ח"כ דראושה מסכים בצורך הדחוף שבקיום דיון אשר יסדיר את מערכת היחסים בין היהודים לערבים החיים במדינה. הוא טוען שמתח היחסים בין שני העמים משול לפצצת זמן, העלולה להתפוצץ בטווח קרוב מזה שאפשר לשער.

„אני מכיר את המרירות של הציבור הערבי בארץ, שהצטברה כתוצאה מהיחס של המוסדות הממשלתיים והציבוריים כלפיו," הוא עונה כשאנו שואלים אותו לדעתו על התיזה שמציג פרופ' בנדור, „אלה עדיין לא רואים במיגזר הערבי חלק אינטגרלי של המדינה, וממשיכים במדיניות של הפליה ובלא שיתוף פעולה אמיתי בגוף כלשהו בארץ. אני מסכים עם יוזמתו של בנדור, אבל טעותו היסודית היא בניתוק שהוא עושה בין המצב הפנימי במדינה לבין המצב במדיניות האיזורית.

„את ערביי ישראל מטרידים שני נושאים: א. פתרון של שלום צודק באיזור; ב. פתרון לעם הפלסטיני והשגת שוויון בתוך המדינה. לצערי פרופ' בנדור מתעלם מהנושא הפלסטיני שהוא חשוב ביותר. כשהוא מדבר על הגיוס לצבא, הוא מתעלם מהסכסוך המר והעקוב מדם, בין התנועה הלאומית היהודית לבין ערביי ישראל שהם חלק מערביי האיזור. לכן, דרישה לשירות בצבא, היא היום דרישה לא צודקת ולא הוגנת, ולא תסדיר את מערכת היחסים בין שני העמים. כל עוד צה"ל יושב בשטחים – הערבים רואים בו צבא כיבוש, ושום ערבי לא יהיה מוכן לשרת בו. בנושא הזה בנדור מנותק מהמציאות.

„לדעתי, מדינת ישראל חייבת לשאת ולתת עם הפלסטינים, ועם נציגם הלגיטימי – אש"ף, ואז יהיה קל יותר ליהודים לדבר עם הערבים הישראליים. אם יושג הסדר שלום והפלסטינים יקימו מדינה משלהם – אני אהיה הראשון שיתבע שירות צבאי של הערבים. הצבא לא יהיה אז צבא של כיבוש, אלא צבא המדינה שבו ארצה לשרת. הדבר הזה נתון בידי מנהיגי המדינה בישראל".

מה ביחס לשירות לאומי שאינו צבאי?

„שירות לאומי אחר הוא שירות של עבדות שאני מתנגד לו. כל מי שחושב על שירות לאומי מתכוון, למעשה, לאספקט השלילי שבו. אם זה יהיה שירות של התנדבות – עוד הייתי מוכן לחייב אותו, אבל אם זה יהיה שירות חובה – הוא יהפוך, עד מהרה, את הערבים ל„משרתים" של הבוסים: למנקי רחובות, מקלפי תפוחי־אדמה ויתר העבודות השחורות".

במה אתה מסכים, אם כן, עם בנדור?

„אני מברך את בנדור על יוזמתו, ואני מסכים שקיים מתח בין שני העמים, מתח שחלקו גלוי וחלקו הגדול מוסתר. שני הצדדים מנסים להסוות את המתח הזה – אבל הם לא יצליחו בזה זמן רב. אני מסכים, שהדור היהודי החי היום בארץ מתעלם מהבעיה של ערביי ישראל. אבל ההצהרה, שהשירות הצבאי יבטיח זכויות מלאות ושוות – לא אומתה במציאות. ההפליה בארץ היא לא על רקע של אי מילוי החובה של שירות לאומי, אלא על רקע של הזהות הלאומית. הפליית הדרוזים והבדואים היא דוגמה ברורה לכך. זאת מדינה יהודית שקיימת בה גזענות כלפי כל מי שאינו יהודי.

„אני מזהיר שהמשך הסטטוס־קוו הקיים בנושא הפנימי, והמשך הקיפאון בנושאי ההפליה – הם דבר חמור ביותר, ואני לא מייעץ למישהו לשבת בשקט. מילים לא יפתרו את הבעיה – אלא רק השגת שלום צודק באיזור. מדברים על ערביי ישראל כ„גשר לשלום" – אבל במציאות הורסים כל ניסיון להקים את 'ראש הגשר'".

המהפכה בניקרגואה עשתה טוב אבל עשתה גם רע להרבה אחרים. במסגרת נדודיו במדינה השסועה במאבק בין „הצבא הפטריוטי" ל„שכירי החרב של רייגן", פגש מיכה רחמן את אוהדי המהפכה ואת מבקריה. „למה שלא תשלחו איזה עשרת אלפים חיילים מישראל לעזרת כוחות השחרור?" שאל אותו שכיר־יום שיכור. הוא התכוון לעזרת ה„קונטראס"

מאת מיכה רחמן

מהפכה הנאבקת על קיומה

ג שם דק ירד על ניקרגואה.היה זה יום אפור של עונת־הגשמים. תחנת הגבול שבכניסה היתה שוממת. המבנה ששימש פעם לקבלת עוברי־אורח שבאו אל הארץ נהרס, מן הסתם, באחד הקרבות. גג נפול, קירות מחוררי כדורים וסיסמה: "מחזית אל חזית כאן איש לא ייכנע" קר ועצוב בין ההרים שהמלחמה גירשה מהם את בני האדם. מי שעוד זוכר, זוכר את שטח ההפקר של הימים ההם... שני חיילים מנומנמים קיבלו את פני בחורבה של מה שהיה פעם בית־המכס. חתמו על כמה ניירות ואז התבשרתי, שתחנת הגבול האמיתית נמצאת כ־5 ק"מ מכאן, אותם צריך לעשות ברגל... התחלתי לפסוע בפסיעות מדודות לאי־שם, עד שמאיפה שהוא צץ טנדר ישן שהעמיס את החיילים והנווד גם יחד, ואנחנו בדרך אל "ארץ־המהפכה".

★

ע וברים בשלום את תחנת הגבול האמיתית (תענוג אחרי הבדידות, התרמות הספרים ושאר זיוני־מוח שעברתי בצד ההונדורסי של הגבול...) נוסעים בטנדר הישן קצת הלאה משם ומגיעים אל סומוטו(SOMOTO). סומוטו, כפר סתם. כפר ש"התייר המצוי" זה ש"הרהיב עוז" וחצה את הארץ ברכב ולא במטוס, גם הוא, חולף על פניו ביעף בדרכו פנימה אל העניינים החשובים המחכים לו בבירה. אבל אני, שאין הזמן דוחק לי, ואין לי עניינים "חשובים" לענות בהם, נעצרתי בסומוטו. שבוע בכפר ש"אין כאן שום דבר מעניין" (תושב הכפר בכיכר המרכזית), כל מה שנראה כאן בקטן, נראה ברחבי הארץ בגדול. שבוע ראשון ורשמים ראשונים והתייר המנוסה יודע שאין כרושם ראשון לבשר לך על טיבה של הארץ, כמו שאין כרושם הראשון להטעות את עיניך.

שבוע בסומוטו

ב ין שהיינו מהלכים בדרכי העפר של הכפר, במסעות החטופים אל מבואותיו, בשיחות עם בני האדם היושבים בו, במראה בתיו וקירות הבתים, באופי מוסדותיו, ואפילו בנאומיו המפורסים.משהו של בעל הפנסיון שלנו (אישיות מרתקת: ליברל־מחמכן, היה מזכירו של ארבנז,בימי המהפכה הליברלית בגואטמלה 1946־1959, שיתבייש מי שלא זוכר!) — בכל אלו נצטיירו, כך ניתן לומר, כל היסודות הקיימים מהם מורכבות החברה והמדינה:

● חיילי הצבא בבית הסמוך לפנסיון שלנו, איפה שכתובה הכתובת: "כאן נרשמים לשירות הצבאי הפטריוטי". "למה כתוב כאן 'שירות פטריוטי' ולא 'שירות חובה'? אצלנו (בישראל) כתוב 'שירות חובה' אבל משרתים באורח פטריוטי למופת". (הם) צוחקים. אחר־כך גלגלנו שיחות ארוכות, בכל שיחה השתכנענו מחדש בצידקת הדרך של המהפכה, ובטוב שהביאה לרוב בני האדם שכאן, הנה ברור שלמות הצבא מודה מעוז תמיכה לFSLN(החזית הסאנדיניסטית לשחרור לאומי), ביחוד משום שבני האדם — חיילי הצבא, מאמינים בצדקת הדרך שלשמה הם נלחמים.

● אנשים־איכרים עימם הלכנו ושוחחנו בטיולים הקצרים אל מבואות הכפר. איכרים של חלקות קטנות ובינוניות ואפילו מגדל קפה גדול אחד, שבביתו זכינו לשתות קפה ולאכול עוגה. בין אותם מגדלים קטנים ובינוניים היו אנשים שלא הפסיקו לקטר על מר גורלם, שבא (דווקא) אחרי המהפכה. ("אין לנו מה לאכול", "אין מי שיעבוד בשדות", "את הגברים לקחה המלחמה").

● אנשים־איכרים אחרים, אלו שבעבר היו שכירי־יום מושתנים, ש"התחכמו להם", עשו מהפכה (עם נשק ביד, תרתי משמע), והיום הם גרים ב"קיבוץ" קטן (או מוטב ונדייק: ב"מושב שיתופי" הנקרא כאן: "קואופרטיב") והם שמחים ומאושרים בחלקם

● סוחרים העושים דרכם מגואטמאלה הרחוקה, דרך הונדורס, עמוסי מזוודות מלאות כל־טוב: ג'ינס "ליואיס", ג'קטים אופנתיים וכל שאר ירקות, שאינם יכולים להגיע לניקרגואה בשל החרם המסחרי שהטילה ארה"ב על הארץ. עם שתי סוחרות "בורגניות קטנות", החלפנו כמה מילים (וכמה דולרים), מהן למדנו שלא כולם כאן חברי או אוהדי הFSLN. יתרה מזו, סוחרינו לא התביישו ולא פחדו לפרוש את תלונותיהם על המצב הקשה שבא על הארץ אחרי המהפכה. חלקם טענו שההסבר למצב הוא בעיקר המלחמה. אחרים תלו את האשמה במדיניות השלטון.

● התורים הארוכים לאוטובוס, שבגללם נאלצנו לוותר עליו ולהמשיך בטרמפים אל המחוז הבא.

● נערי העיתון שבשעת בוקר מוקדמת מוכרים לכל דורש את ה"בארִיקאדה"(BARICADA) וה"נואבודיאריו" תמורת מאתיים פזוס סמליים (שניהם "עיתונים מגויסים" ועיתונים אחרים אין)

● ואחרון־אחרון חביב, המזכיר המחוזי של ה"פרנטה" (שבצדק לא מצא פנאי לשוחח עם תייר־מזדמן שרצה לשמוע כאן ועכשיו ומיד למה הFSLN כזה ולא אחר (עמו נפגשתי מאוחר יותר במקומות ונסיבות שעוד ידובר בהן).

★

נ יקרגואה — מהפכה הנאבקת על קיומה, מדינה במלחמה. אל השטחים שבקירבת הגבול עם הונדורס ואל השטחים הנרחבים המיושבים רק בחלקם בחוף האטלנטי, חודרים כוחות הקונטרה־רבולוציה (הם קוראים לעצמם "כוחות־ההתנגדות הניקרגואים". ממשלת ניקרגואה קוראת להם: "שכירי החרב של רייגן". אנחנו נקרא להם פשוט: "קונטראס"). הללו מנהלים הרס שיטתי של מרכזי־בריאות ואתרים "אסטרטגיים"־אזרחיים אחרים מסוג זה, רוצחים אזרחים שלווים וכיוצא באלו. בשנה שעברה קיבלו ה"קונטראס" 100 מיליון דולר מארה"ב, למימון פעולותיהם. השנה מוצע תקציב סיוע של 250 מיליון דולר (שעדיין לא אושר). אלו הן העובדות בקשר למלחמה.

ניקרגואה — מהפכה שהדעות חלוקות עליה. יש הרואים בה את "התגשמות חלומם המהפכני", ובאים לעזור, להשתתף וללמוד. יש המתארים אותה כעוד "חברה טוטליטרית" נוסח רוסיה, אולי קובה. יש האומרים, שהכלכלה בניקרגואה הפסיקה לתפקד. אחרים טוענים: הכלכלה מתפקדת אבל יש בעיות, ויש "סיבות טובות" לבעיות האלו.

ניקרגואה איננה "חלום של מהפכה". מהפכות אינן חלום, מהפכות נולדות במציאות. במציאות ובמאבק. התשובה לשאלה "מי נהנה מהמהפכה, ומי סובל", תלויה בעיקר את מי אתה שואל. המהפכה עשתה טוב להרבה אנשים, אבל גם עשתה רע להרבה אחרים. אין זו המהפכה של כל העם. אבל זוהי כן מהפכה עממית. מהפכה (שלעניות דעתו של הנווד) עשתה טוב לרוב הגדול של בני האדם, (למשל, חברי הקואופרטיבים), ופחות טוב לאחרים, (למשל לאותם סוחרים וחקלאים גדולים, שאף שהיום נשמרת זכותם לסחור או לגדל ולהרוויח, הם ללא ספק מרוויחים פחות. וכמובן, כמו בכל מהפכה, סובלים בעיקר נהגי המוניות. הללו לא יפסידו הזדמנות ולא יחסכו במילים, כדי לקלל את המשטר החדש באורח חופשי ובלשון בוטה — ממש כמו במחוזותינו...).

קשה לחדור אל מעבר מסך העשן של תעמולת שני הצדדים ("בארִיקאדה" היומון הרשמי של ה"פרנטה" ומהצד השני, "לה פרנסה", היומון הבלתי רשמי של הימין הליברלי והשמרני וכל מי שהוא אופוזיציה, כולל קונטראס.נתנמכון, קונטהאס). פשוט יותר לומר מה שניקרגואה איננה: ניקרגואה איננה מדינה טוטליטרית (את זה כבר הוכיחו לנו נהגי המוניות). היא איננה מדינה "קומוניסטית" (כי מתקיימות בה חברה ופוליטיקה פלוראליסטית וכלכלה מעורבת), מאידך היא גם איננה "דמוקרטיה בורגנית" במובן המלא של המלה ובטח שאיננה "דמוקרטיה עממית".

על־כך אמר לנו נפוליאון לאוסיקה, המזכיר הפוליטי המחוזי של הFSLN בסבכקו: "הקפיטליזם איננו כולו רע והסוציאליזם איננו כולו טוב. אנחנו מנסים ללמוד משתי השיטות".

משפחת "בורגנים־קטנים"

ה" משפחת שליי שברחוב הראשי של סומוטו, אגריקולטור, ז"א חקלאי, הוא (ושכירי־היום ה"עוזרים" על־ידו). בית גדול, כ־80 מנסאנס קפה, ו־50 מרעה לפרות (כ־560 דונם קפה ו־350 דונם מרעה). המקום היחיד בכפר בו אני זוכה לעוגה של ממש וכוס קפה נורמלי.

האשה: "המצב קשה היום, קשה יותר משהיה פעם. אבל זה בגלל המלחמה. מצרכים כמו סוכר, שמן, וקמח, מחלקים לפי כרטיס קיצוב. המחירים עולים ועולים. לפני נצחון המהפכה לא היתה אינפלציה. היום האינפלציה דוהרת".

הבעל: "הרווחים מקפה היו גבוהים יותר בעבר. פעם היינו מוכרים לכמה סוחרים, היום מוכרים רק לממשלה. אבל [illegible] שהממשלה עוזרת ותומכת במגדלי הקפה. אנחנו מקבלים חלק מהרווח בדולרים".

אחר־כך ראינו סרטים [illegible] בטלוויזיה [illegible] באיכות [illegible], כדי להזכיר לנו שגם בורגנות זה עניין יחסי... האשה הצביעה על ה"ספוטניק" — "ירחון יוקרה סובייטי [illegible] ובצבעים, תענוג לעין ותענוג לכיס) — ועברה ישר אל [illegible] היא אמרה: "זה לא עניין של פוליטיקה, אנחנו [illegible] את התמונות.

משפחת קאמפינוס בסאן לוקאס

[illegible] היום, קצת לפני הגשם, תפסנו טרמפ בטויוטה אחת של בעל "פינקה" (גם הוא מגדל בינוני: כ־80 מנסאנס קפה). [illegible] שדות תירס וגבעות מכוסות קפה. בתי הבוץ של של [illegible] קיצו לנו מנגד, רצינו ל"חדור" אליהן עכשיו ומייד, [illegible] עד שנפלנו אל הכפר "סאן לוקאס", קצת אחרי מבואות [illegible]. שם הוזמנו לקפה אצל משפחתו של פרנציסקו אוליבו [illegible] הצעירה (ה...).

[illegible]: "רעבים וקר, אבל הולכים לשמירת לילה". את [illegible] הסניף המקומי של הסה.דה.אס (CDS — יסודות [illegible]), נולדו בזמן המהפכה וממשיכות לפעול עד [illegible] אינו מגיע התלהבות מיוחדת. משמירות הלילה שהן [illegible] אך גם איננו מתנגד במיוחד:

[illegible] לא רוצים לשמור אבל השמירה חובה. אני? אני [illegible] השלטון איננו עוזר בכלום. באיזור שלנו אין אדמות [illegible] עובדים בפינקת הקפה הסמוכה. משתכרים קצת מעל [illegible], מה שבקושי מספיק למחיה".

★

[illegible] איננה מתעניינת במיוחד בפוליטיקה. [illegible] כמו כולם, אבל אתה מתאמץ ואינך יכול [illegible] משמעית נגד המהפכה, נגד השלטון. לפני שנה [illegible] נפגע. אני ממהר לפני שאהיה ה"גרינגו" [illegible] שאר בחיקה (החם) של המשפחה.

[illegible] לקחה המלחמה", אמרה אשה אחת באחד מבתי [illegible] כולם גייס הצבא. אשה לבדה, ושישה ילדים קטנים "רועים־חופשי" בפנים ומחוץ לבקתת בוץ קטנה. שני הבנים הגדולים ב"שירות הפטריוטי", הבעל עד ארבעה חודשים ב"רורבה". מי נשאר? הילדים והאשה.

ואני: "אוכלים?" והיא: "אוכלים. (ברוך־השם), אבל פעם אכלנו יותר..."

חברה מגויסת או הלם הכניסה

ב כניסה אל ה"יקומודור" (מסעדה עממית בשפת המקום), תלויה תמונת ענק של צ'ה־גווארה. בטלוויזיה הממלכתית משדרים את טקס יום השנה השמיני לנצחון המהפכה. דניאל (הנשיא) נואם. סיסמאות מהפכניות על כל קיר. והעיתונות הרשמית. עם הזמן ילכו וישקעו תמונות סומוטו בתהום הנשייה. ילכו ויתערבבו בתמונות אחרות מרחבי הארץ. הלם־הכניסה־לארץ־החדשה. צבעי השחור־לבן של תמונת סומוטו יתערבבו עם גווני־הגוונים של מראות אחרים ומקומות שונים.

★

מ שחקי הגורל, או אלהים של הנווד המוביל אותי לבטח בהיגיון הנדודים האלוהי השמור רק לו: השבוע הראשון בכפר הגבול הקטן בסומוטו, החודש האחרון בכפר בצ'אגואיטיו. אחדות של ניגודים:בין מקום בו אתה מוצא רק תלונות וטענות כנגד השלטון — סומוטו, לבין צ'אגואיטיו, בו אתה מוצא תמיכה או אהדה שקטה. הסיבות לכך טובות ועגונות היטב באדמה. להבדיל מסומוטו, בו כמעט לא נמצאו אדמות לחלוקה, בצ'אגואיטיו, הנמצא בלבו של עמק פורה, היו אדמות רבות שייכות לחברות הענק, אדמות שחולקו לקואופרטיבים רבים, ולחברות הממשלה.

וכך, אנחנו יכולים לסגור את המסע בצ'אגואיטיו, לתקן במעט את ההגזמות של אנשי סומוטו ולאזן במקצת את התמונה:

צ'אגואיטיו והקואופרטיב

ב צ'אגואיטיו בני האדם שמחים בחלקם. לכאורה, אותו מחסור, אותה מדינה , אותו משטר, אך ראה זה פלא, בני האדם אינם מתלוננים. כפר של בתי־אבן נאים. העניים — שכספם אינו מרשה להם לבנות בית של ממש — אפשר לספרם על אצבעות יד אחת. בצ'אגואיטיו אתה מוצא את כל גווני הקשת הפוליטית, מתומכי הקונטראס ועד נאמני מפלגות השלטון ובתווך

"...הגברים לקחה המלחמה"

הסוציאליסטים ואנשי הדת) אבל לענייני קידום הכפר, כולם נאגרים לאגודה אחת.

באחר־צהרים אחד של שבת, פגשתי בשכיר־יום שיכור, ברחבה שלפני חנות הקואופרטיב, שם מוכרים גם אלכוהול. האיש אמר: "אומרים שהצבא שלכם הכי חזק בעולם". (אמרתי: "אומרים"). "ואומרים גם שאתם ואנחנו (ז"א ה"קונטראס") חברים טובים של האמריקאים". (אמרתי: "אומרים"). "אז למה שלא תשלחו אלינו איזה עשרת־אלפים חיילים, עשרת־אלפים חיילים מישראל לעזרת כוחות השחרור של ניקרגואה (הכוחות הנלחמים נגד המשטר הסנדיניסטי במימון ארה"ב), כוח ישראלי קטן ומאומן היה פותר לנו אחת ולתמיד את הבעיה".

הקואופרטיב לאונל באלדיויה

מ הצד השני של דרך העפר ישבה חבורת ידידי: אנשי הקואופרטיב, גם הם שייכים ל"צד האחר של המיתרס" — אנשים סנדיניסטים טובי־כפיים.

(הם): "יש הרבה כאלו, (רוצה לומר: תומכי קונטראס), פנטים כאן. אנחנו מתווכחים איתם בכל פעם שהם באים ושותים קצת. כאן, בארץ הזו, כל אחד אומר מה שהוא רוצה".

★

ב ין טרקטור רוסי גדול, ל"אינטרנאשונל" אמריקאי קטן, בתוך הצריף שמאחורי "סככת הטרקטורים" עשיתי לי משכן. בימים אני יוצא עם חברי הקואופרטיב אל השדות (עגבניות, תירס, שעועית, סלק), באחרי־הצהריים אנחנו נחים מעט ויורדים על אחת בקבוק או שניים (ז"א הם, אני עוזר רק קצת...). בסוף השבוע בין בקבוקי הבירה וה"רום" אנחנו שרים שירים של ואלצה מגואטמלה והאנצ'ירה ממקסיקו. לחברי הקואופרטיב יש "חבורת־זמר" משלהם, הנקראת "הקבוצה המוסיקלית של ידידי אונאג" (UNAG, האיגוד הארצי של האיכרים, פרסים גדולים ובינוניים וחברי קואופרטיבים, בדרך־כלל בהשפעה או בשליטה סנדיניסטית). אין סופשבוע שלא ישבו על איזה מרפסת ויפצחו בשיר.השירים אותם חיברו חברי הלהקה מדברים על אהבה לארצם ניקרגואה , בתוספת כמה מילים, הנחוצות תמיד, לטובת המהפכה. האם יש פלא בכך שברגעים כאלו אני מרגיש ממש־ממש, כמו בימים היפים שבעמק, או כמו בערבי השבת של שירי התנוגה־הערפל־והחול בכפרנו הקט שבין החולות אי־שם בנגב.

★

ל פני שנים לא רבות (ז"א לפני נצחון המהפכה) היו ברנאבה, איהינו,סימון ופיטר שכירי־יום בפינקות הפרטיות שבאיזור. היום יש להם אדמה משלהם, 172 מנסאנאס או 1304 דונם ל־45 חברים. החברות היא על בסיס אישי, אבל בדרך־כלל כל חבר תומך במשפחה. יש להם שני טרקטורים, מחרשה ושאר כלים. את כל זה נתנה להם "המהפכה". אין סיבה שלא יתמכו בה ובשלטון הסנדיניסטי.

הקואופרטיב עצמו בנוי כמו מושב שיתופי. עובדים יחד ומחלקים את הרווחים. עדיין אין מדובר באנשים עשירים, אבל כן מדובר באיכרים ששיפרו בהרבה את רמת חייהם. יש אסיפה כללית שהיא המחליטה בכל העניינים, ויש ועדה מרכזת בה חברים המזכיר, הגזבר, מרכז הוועדה הטכנית ומרכז "ועדת־חינוך" (קרי: פרופגנדה). חברי הקואופרטיב הם רק חלק קטן מהכפר, והקואופרטיב חי את חייו החברתיים כיחידה אחת גם מחוץ לשעות העבודה.

איכרים או שכירים

אפשר לתאר את ניקרגואה של היום בשלושה מיבנים חברתיים מאפיינים:

●חברה דמוקרטית מסוג מיוחד, הסוג שאני קורא לו: "המודל הניקרגואי של הדמוקרטיה" (חידוש תאורטי חשוב של הנווד־העיתונאי). במודל זה קיימים חופש הדיבור וההתארגנות הפוליטית ממש כמו ב"מודל האירופאי", רוצה לומר: קיימת חברה־פלוראליסטית עם אופוזיציה קולנית, וחופש הביטוי נשמר אפילו למפלגות כגון המפלגה שמרנית של ניקרגואה (PCN) התומכת בקונטראס. בתנאים אלו ניקרגואה היום אולטרה־ליברלית ביחס לכל מדינה אחרת הנמצאת במלחמה (אף שאם לא תופסק המלחמה עלול השלטון לבטל מחדש את החירויות הפוליטיות).

מהצד השני של המטבע, עדיין קיימים במודל זה הצנטרליזם וריכוז הכוח בידי מפלגת השלטון ה־FSLN (הצבא והממשלה נשלטים על־ידם וכן האיגוד המקצועי הגדול).

●הכלכלה המעורבת.נחלק את כל כלכלת ניקרגואה לשלושה חלקים:1.הסקטור הפרטי, 60% מהתל"ג.
2.הסקטור המדיני, 40% מהתל"ג. 3. הקואופרטיבים, 37% מהייצור החקלאי. (החלוקה לצורך הדיון בלבד. הקואופרטיבים שייכים לסקטור הפרטי, ולכן הבאתי את חלקם בייצור החקלאי).

לפי התרשמותי כוונתו האמיתית של השלטון הסנדיניסטי היא לשמור על הכלכלה המעורבת. כראיה לכך - תמיכת הממשלה במגדלים הפרטיים, קטנים וגם גדולים.

● הרפורמה האגרארית: ישנן כל מיני רפורמות אגרריות, כגון אלו הקיימות במקסיקו ובאל־סלוואדור. הללו נועדו להקל מלחץ הקיטור של הזעם הנובע מן האיכרים המנוצלים. רפורמות אלו לא נועדו להעביר כוח ממשי אל האיכרים. בניקרגואה, לעומת זאת, הרפורמה־האגררית חוזקה בהעברת הכוח ממש לידי האיכרים מחד, ולמוסדות המדינה מאידך. רפורמה כזו נוטה לשמר את עצמה ולהשאיר את האדמות בידי האיכרים הקטנים והבינוניים (במקסיקו, למשל, יחל היום תהליך של החזרת אדמות לבעלי האדמות הגדולים. הן בשל העובדה שהשלטון תומך בבעלי האדמות הגדולים, והן בשל ההתפתחות האופיינית למשק קפיטליסטי, התפתחות ההופכת איכרים קטנים וחלשים לשכירים, או שכירים למחצה).

★

בכל אלה נבדלת ניקרגואה היום משאר־ירקות מרכז־אמריקאיים, האם זה טוב או רע? את זאת נשאיר לשיקול דעתו של הקורא הנכבד.

בליל מוצאי־שבת

ב ליל מוצאי־שבת היו הכל נאספים אצל הבית הגדול שליד החנות־של־אלברטו. שם נערכת כל מוצאי־שבת הפייסטה. פייסטה, כמו מסיבות מוצאי־השבת שבמחוזותינו. הנערות היפות תמיד, וכאן יפות במיוחד: מלבד עורן השחום והנפלא, אתה מוצא בהן, גם מוצא "אינרחנס" (ז"א אינדיאני־יליריו) כבד, וכאילו אין די בכך הן גם צעירות ו..."זקופות". ומה עוד נחוץ כדי לעשותן בלתי ניתנות (ממש בלתי ניתנות), לסירוב. אבל הריקודים, על־אף שנרקדים צמוד־צמוד לפעמים, משמשים לתפקיד של הפגשה בלבד. הכל יודעים שבסופו של דבר נפרדים. ללמדך, שעל־אף רמזים של התפתחות "ליברליות מתירנית", כאן עדיין שולט "הרפוס המסורתי"...אז נפרדים. גם מצ'גואיטיו, גם מהנערות יפות־העין, גם מחברי הקואופרטיב שאהבנו וגם משיכורי השכונה. מעמיסים תרמיל על שכם, הולכים קצת עד לכביש היציאה ותופסים טרמפ, אל מחוזות אחרים, מחוזות רחוקים.

★

ב יום שלישי הלכנו לשמוע מפעם האחרונה את דניאל (הנשיא) נואם בכיכר המהפכה. הצטרפו אלינו מאה־אלף בני ניקרגואה משולהבים ונסחפים. נסחפנו עמם. ואפילו שדניאל ידידנו איננו נואם חוצב להבות, הקהל המריע, וסי־הכרזות, והתלהבות הנעורים, הן, לפחות לגבי־ידידנו, שלהבת כשלעצמה.

גיל ג'יבלי, קריקטוריסט, זכה לא מכבר בפרס השני בתחרות בינלאומית לקריקטורות בנושא המלחמה בסמים. יליד באר־שבע, חניך מזרע, חזר בתשובה בניו־יורק ועכשיו הוא בארץ. „אני רוצה לחיות פה, זה יותר חשוב מכל הקריירה שלי"

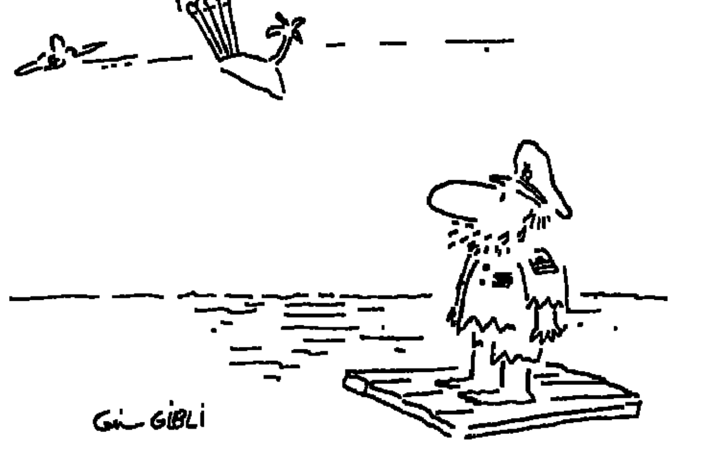

מאת אלישבע איילון

ב שנת 82' עזב את הארץ לטובת אמריקה, כלומר, לטובת עצמו. לפני שבוע חזר, תושב חוזר, לטובת ישראל, עצמו ואשתו. קודם עוד הספיק לחזור בתשובה, בווילג', ולזכות בפרס השני בתחרות בינלאומית לקריקטורות שנערכה במסגרת מבצע הסברה עולמי נגד השימוש בסמים, בחסות האו"ם. פרס יוקרתי לכל הדעות ולשם שינוי בלי שמץ של פוליטיקה.

גיל ג'יבלי, 31, קריקטוריסט, יליד באר־שבע, פורק מזוודות בדירת אביו בחולון. הוא חולה, תפס אותו איזה וירוס פופולרי ותחת השפעתו הוא מאייר קריקטורת פוליו. עכשיו הוא "אין", כלומר נכנס לעניינים, מרגיש בבית. אסתר, אשתו, מסתובבת בבית, מטפחת לראשה, מעבירה פריטים ממקום למקום, מסדרת את החזרה ארצה בתוך מגירות ארון ישן. לא הספיקה עדיין לתלות את תעודת הפרס. גיל יודע שהתעודה תיתלה, הוא גם יודע שנרשם לזכותו הישג יוקרתי: "קיבלתי 1000 דולר ויצרתי הרבה קשרים שלא ניצלתי אותם".

הפאות, הציציות, הכיפה השחורה, היו הופכים את גיל לעוף מוזר בקליקת הקריקטוריסטים המפורסמים בארה"ב אבל לא. בגלל זה חזר, "אני רוצה לחיות פה וזה יותר חשוב לי מכל הקריירה שלי". קצת קשה להאמין אבל זהו זה.

ישראלי על סף קריירה בינלאומית, רגע לפני ניעור אבק האנונימיות, מעמיס תיק עבודות, אשה וילד והמון נוסטלגיה, ועושה "come back". בדרך לכאן הוא מצייר אינתיפאדה. עוד לא כמו שרואים אותה מכאן, בקלוז־אפ מקומי, אלא כפי שהשתקפה שם, רחוק, באמריקה.

תסביר, בבקשה, את הקריקטורה

"מה את מבינה ממנה?" אני כאילו מבינה, אבל מתקשה להסביר. "זה בגלל שהקריקטורה הזו וגם אחרות שלי לא נוגעות בעניין באופן ישיר. הם כאילו מעל פני השטח. יש כאן איזה תיחכום לא מאיים, מין ציניות לשמה".

יש לקריקטורה הזאת אינטרפרטציה ימנית או שמאלית?

"תגידי את, אני לא יודע".

אתה ימני או שמאלי?

"אני מאייר. בטוח שלא ימני. אבל עכשיו אנחנו צריכים לבדוק טוב למי נצביע. קודם נבדוק מה קרה כאן בשבע השנים האחרונות."

מה קרה לך שם, באמריקה?

"קיבלתי מילגת לימודים מהמכון הגבוה לציור כאן בארץ, אז נסעתי ללמוד ציור ורישום בסטודיו סקול בניו־יורק. זה היה תמיד חלום ילדות. ביה"ס הזה בניו־יורק היה המבצר הראשון והיום גם האחרון של סגנון האקספרסיוניזם האבסטרקטי. אחרי שנה שיניתי כיוון, נדלקתי על 'ניו־אימג' פיינטינג'"

תסביר

"זה סגנון שחוזר לפיגורטיביות. נדלקתי על הפוטנציאל ההומוריסטי שיש בדמויות מאוירות כמו, למשל, זו של פרס. יש בה משהו מאוד עליז.

"ואז התחתנתי עם בחורה דתייה וחזרתי בתשובה. אין סביב החזרה הזאת הרבה פילוסופיה, אין מהפך, אין התחלות ואין סופים. זה בא לי באופן הכי טבעי שאפשר, כהמשך של משהו אחר. מגיל 12 ועד 24 הייתי בקיבוץ מזרע. עבדתי ברפת, שמעתי מוסיקה מערבית, הלכתי להופעות. ציירתי קריקטורות פוליטיות, חלק נשאר במגירה, חלק פורסמו בעיתון 'השבוע'. הייתי חילוני לחלוטין בחיפוש אחר דברים שונים. חזרה בתשובה בתקופת מזרע לא היתה על הפרק. רק כשהייתי באמריקה גיליתי את העם היהודי, את החגים, המסורת, התרבות היהודית. כל אלה, כולל הגעגועים לכאן והנישואין, חברו יחד ויצרו את השינוי. מבחינה לאומית לא היתה לי אף פעם תפישה מוגדרת שהייתי קנאי לה. הייתי גמיש מאוד לשינויים והם התחוללו בלי שום מאבק או תחושה של העבודה שלי כקריקטוריסט. מבחינתי אלה שני דברים שונים".

גיל שימש כעוזרו של רענן לוריא, קריקטוריסט בעל מוניטין בינלאומי ובמקביל החל לאייר קריקטורות באופן עצמאי עבור עיתונים אמריקאיים.

"הייתי אסיסטנט של רענן. הוא מפרסם עבודות ב־400 עיתונים שונים בכל העולם. התקבלתי לאיגוד המקצועי של קריקטוריסטים והתחלתי לפרסם עבודות שלי ב'שיקגו מגזין', ואז הגעתי לתחרות באו"ם."

מי זכה במקום הראשון?

"איטלקי אחד שצייר דמות בארבעה מצבים שמזריקה סם והפנים נהפכים לגולגולת".

אתה מוכן להסביר את הקריקטורה שלך?

"אדם וחוה, אחרי שניסו הכל, מגיעים מסטולים אל עץ הדעת. כמובן שאני, כאיש דתי, לא מאמין שחוה היתה מסטולית, אבל כאומן אני חופשי בדעותיי".

מה קרה שהאו"ם התחיל להתעסק במלחמה בסמים?

"זו באמת הפעם הראשונה שהוא עורך תחרות כזו. אבל היום כל אמריקה נלחמת בסמים. בטלוויזיה ניתן לראות בכל רבע שעה את רייגן או בוש אומרים:'Say no to drugs'. אמריקה נמצאת בעיצומה של היסטריה מנגע הסמים. אני חושב שה'קרק' עושה את זה".

ואז, למרות שהדלתות נפתחות, אתה חוזר ארצה. מה עם הזדמנות חייך?

"הזדמנות חיי נמצאת כאן, ההחמצה נמצאת שם. אותי לא מעניינת קריירה בינלאומית, אני לא רוצה להיות סופר־סטאר, כל ההרגלים החברתיים הנלווים לתואר הזה לא מתלבשים עלי. הלכתי לאמריקה להתפתח, הוכחתי לעצמי שאני יכול, עכשיו אני מחפש לחיות בארץ, לעבוד עשר, שתיים־עשרה שעות, לגדל טוב משפחה, ילדים טובים, לעשות חיים. ואם יתאפשר, לעבור לגור לירושלים, היא עיר הפנטזיות שלי".

ומה עם פנטזיות על כסף גדול?

"אין לי. גם באמריקה קריקטוריסטים הם לא מיליונרים, אולי רק אלה שעובדים בוולט־דיסני. כל מה שאני רוצה זה לעבוד כאן בעיתון, זה בהחלט יספק אותי. יש לי תיק עבודות ואחרי שהווירוס ייעלם אני מתכוון לעשות סיבוב עיתונים".

אתה חושב שהראש שלך היום מתאים לעיתונות המקומית?

"בארץ הקריקטורות הן פוליטיות פרופר. אני רוצה לעשות דברים אחרים שלא רגילים אליהם. קריקטורות עם קו יותר סאטירי, הומוריסטי. לדעתי נושא הקריקטורות בארץ מוזנח. זאב נהדר, אבל מיושן וכך גם אחרים. לא כל־כך מייחסים כאן חשיבות לרישום עצמי, לביצוע. בעיני זה חשוב מאוד. אני מושפע מהסגנון שמפרסם ה'ניו־יורקר', סגנון שמביע באופן מצחיק רעיונות מופשטים. אין לקריקטורה משמעות ישירה ומחייבת. באמריקה יש המון קריקטוריסטים, כולם פרילנס. השוק חופשי יותר, כל אחד שולח 200 עבודות, מהן מתקבלת אולי אחת, ככה שהעיתונים כל הזמן מרעננים את עצמם".

ואם תקבל היום הצעת עבודה מאוד מפתה בארה"ב?

"אני אגיד: לא תודה. אני לא עוזב. נשאר פה עם הגריפה והאינתיפאדה, זה מה שיש".

לא סיפרת לי אף סיפור צבע מכל שבע שנות אמריקה שלך.

"שימי במשבצת הזאת איור". ■

„חתיכה", מתוך „הומור 87"

השני מימין נראה לי מתון קצת

הייו זה כבר סיבוב שני שלו...

„משהו מאוד עליז" אצל פרס

הזוכה: אדם וחוה מגיעים מסטולים אל עץ הדעת

מקום אחר

וושינגטון: שיא הרצח

בשנה שעברה נרצחו בוושינגטון, בירת ארה"ב, 280 איש. השנה כבר עברו מזמן את המספר הזה. כל יום העיתונים כאן מבשרים על "רקורד" חדש — שיא מקומי שהוא גם שיא לאומי במקרי הרצח. בקצב הזה הממוצע השנתי ב־1988 יהיה ממוצע של רצח אחד לכל יום.

וושינגטון, על־פי קנה המידה האמריקאי, היא עיר קטנה. בסך־הכל 650.000 נפש. אם היינו מחילים את מספר מעשי הרצח ביחס לאוכלוסיית ישראל היינו מגיעים לסך של יותר מ־2000 נרצחים לשנה. להזכירנו: בישראל, שאיננה מצטיינת בפשיעה נמוכה במיוחד, היו בשנה שעברה כ־90 מעשי רצח. לא שווה מעט, אבל ביחס לוושינגטון אנחנו עוד יכולים להרשות לעצמנו להוסיף לכל אלו שנרצחו בישראל גם את כל אלו שנהרגו בתאונות דרכים, תאונות עבודה ועוד להוסיף את כל קרבנות האינתיפאדה — יהודים וערבים, ועדיין החיים בישראל יהיו בטוחים יותר מאשר בוושינגטון.

והנה, למרבה ההפתעה, נושא הרצח בוושינגטון לא כל־כך מטריד את תושביה. מכל מקום, אם התקשורת היא אמת־מידה למה שמעניין את הציבור, מפתיע לגלות שהשיא המתחדש יום־יום עם כל מקרה רצח חדש מאמש, נדחק לחלק המיועד לידיעות משניות בקצרה. אפילו העיתונים הסנסציוניים לא הקדישו יותר מדי תשומת־לב לבן ששרף את הוריו או... טוב, נוותר על התיאורים הקניבליים המתלווים לכל־כך הרבה סיפורי רצח. מי שרוצה לצבור את כל הזוועות שהדמיון לא יכול להעלות על הדעת, שיקרא בעמודים האחוריים של המקומונים.

לנוכח מיעוט ההתייחסות בעמודי החדשות, יכול היה המציץ הזר להניח שהוושינגטונים התרגלו, שהרצח נעשה חלק מהשיגרה, כמו האיידס, כמו הרעב בסודן. אבל פתאום משתרבב איזה רצח, שום דבר מיוחד לדידו של הזר, סתם עוד רצח, והנה כולם עומדים על הרגליים, כותרות ראשיות, מאמרי מערכת, מפות של זירת הפשע, כתבות תחקיר מעמיקות. הרצח הזה מחזיק מעמד בעמוד הראשון שבוע ויותר בעוד שהרציחות החדשות נבלעות בעמודים האחוריים.

נכון, יש רצח ויש רצח, אבל ההבדל במידת ההתייחסות איננו נגזר מרמת האכזריות, או מנושאי רקע וסיבות. אין זה משנה אם זה רצח מתוך אהבה, שנאה, קנאה, או סמים, אונס, שוד. ההבדל התקשורתי היחיד הוא ההבדל הגיאוגרפי.

כמעט כל הרציחות מתרחשות בחלק המזרחי של העיר. ברגע שהקריין בטלוויזיה אומר שנמצאה גופה ברובע הדרום־מזרחי — הסיפור שלו הסתיים. כל אחד יודע מיד: כושי רצח כושי. זה כאילו מחוץ לעולם הריאלי. לא בוושינגטון, לא בארה"ב — זה מחוץ למערכת.

כשמתרחש, חלילה, רצח בצפון־מערב העיר, הכל נסערים והעיתונים מלאים. זה מפחיד, משום שהפעם הרצח קרוב לבית של אלו שהם לקוחות של חדשות.

הרובע הדרום־מזרחי של העיר נמצא קרוב מאוד לאמצע. הגבול בין מה שהוא לב העולם לבין מה שמחוץ למערכת הוא בניין הקפיטול. ממערב לבניין הזה נמצא כל היפה והיקר. במרחק זריקת אבן נמצאת הגלריה הלאומית לאמנות ומערכת המוזיאונים הסמיתסוניים, ואילו במרחק זריקת אבן לצד השני, נמצא שטח ההפקר. הגבול איננו מוגדר, פה ושם נשלחות זרועות והגבול מיטשטש: שלוחות של ספריית הקונגרס ובהן כתבי־יד מקוריים של מיטב יצירות הרוח האנושית, נמצאות בלב מרחשת הרצח ואילו מהצד ההפוך, סמוך לרחוב השגרירויות המהודר, מתגלגלים בלילה עשרות פליטים משכונות המזרח, שמעריפים ללון תחת כיפת השמים על־ייד מאות שוטרי הבית הלבן, על־פני הסטטיסטיקה הבלתי מבטיחה של הישרדותם עד לבוקר בביתם הנמצא מרחק 10 דקות הליכה מזרחה.

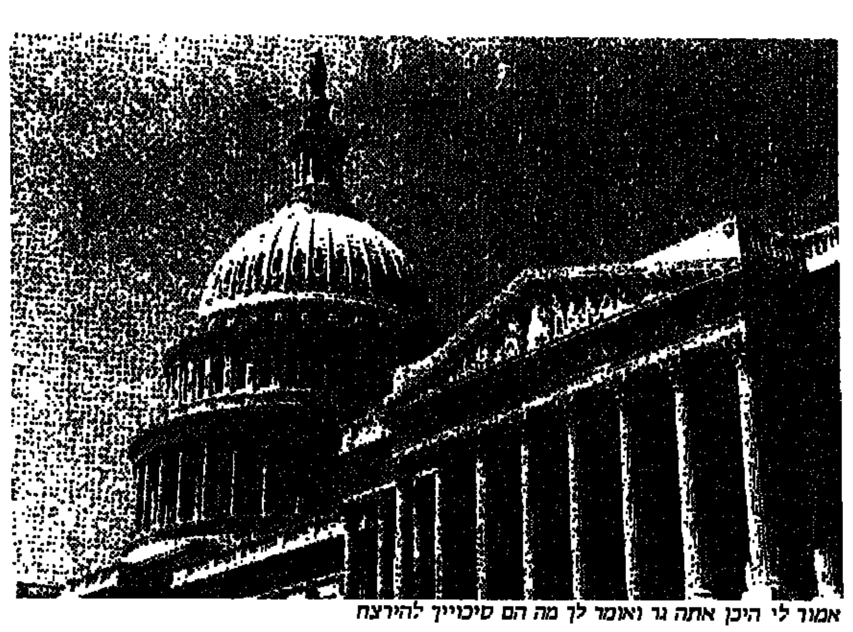
אמור לי היכן אתה גר ואומר לך מה הם סיכוייך להירצח

וושינגטון, כעיר הרצח, מגלמת אחת מטעויות הדימוי של אמריקה. סטטיסטית וושינגטון מסוכנת מאוד, אבל זה נכון בתוך מגירה מתוחמת היטב. אימת המוות שייכת לאיזור מסוים ומוכר. צעדים אחדים מעבר לגדר הבלתי נראית הסיכויים משתנים. אכן, לא במקרה האנשים מקוטלגים כאן לפי שכונות מגוריהם. אמור לי איפה אתה גר ואומר לך מה מה מקומך בסולם החברתי והכלכלי ואיזה סיכוי יש לילדיך, ואולי אפילו מה שוויים של חייך.

אלו שנמצאים במגירות הטובות מרוצים מקיומו של קטלוג כזה. אולי לא נעים לקרוא בעיתון שהמלה "וושינגטון" החליפה את המלה "שיקגו" לתיאור עיר אלימה, אבל אם אני גר בשכונה הנכונה, האלימות נמצאת מחוץ לטריטוריה הרלוונטית שלי. יכה כושי את כושי, ירצח סוחר סמים את שותפו ומטורף את מי שממילא חייו בזבל, ואנחנו נברך יה, הללויה.

לא רק מי שהתחנך על רעיונות סוציאליסטיים יודע, שהמידרון הזה של המגירות הנפרדות לא יחזיק מעמד ובסוף מה שמבעבע בשכונה אחת יתפרץ אל השכונה האחרת.

בבניין הקפיטול, שמחלונותיו אפשר לראות יותר סוחרי סמים ממה שקוז'אק ראה בכל סרטיו, מחפשים דרכים לשינוי. כרגיל מדברים על שיקום שכונות, חינוך ומועדונים. מבטיחים תקציבים ועובדים סוציאליים נוספים. נכון לעכשיו הכל דיבורים של ערב בחירות. הבעיות שהולידו את שיא הרצח יותר מסובכות מהטיח הרגיל של שיקום, חינוך ומועדונים. במועדון נוער בדרום־מזרח העיר אירע הלילה רצח. השני מאז נחנך המועדון ברוב המולה לפני פחות מחודש.

● **זאב צחור**

שמואל בונים

רבותי, בואו נקרא לילד בשמו – זאת אפידמיה (יוונית: דמוס – בני אדם). לא איזה וירוס קטן פה וירוס שם, אלא, ואני חוזר ואומר – אפידמיה בממדים גלובליים. עמים שעוד אתמול נלחמו בחירוף נפש זה בזה, השקיעו במלחמה את מיטב המשאבים ומיטב הנוער, פתאום חשים איזו מין חולשה בכל הגוף, סחרחורת, פה ושם הקאות ויושבים לדבר שלום. אם המחלה, חס וחלילה, תתפשט, אני חושש שלא תישאר על פני כדור הארץ שלנו מלחמה ראויה לשמה. אל דאגה, אנחנו בישראל, ברוך השם, מחוסנים. לנו זה לא יקרה. אבל העולם!! ואין המחלה פוגעת רק בדגי־רקק קטנים, היא פוגעת גם בלוויתנים הגדולים. ואין היא מפלה בין מלחמה חמה או קרה – היא תוקפת ופוגעת בכל וללא רחמים. פתאום רוני ומיכאיל לוחצים ידיים, מחייכים... כאילו כלום. הפנטגון עושה שמיניות באוויר לתגבר את כוח המחץ, גנרלים מתדפקים על דלתו של הנשיא והוא יושב לו שם בפנים ומחייך אל מיכאיל.

או קחו, למשל, את עיראק ואירן. מה היה חסר להם? היו ממש באופוריה, נלחמו עם כל הלב ועם כל הבא ביד, ופתאום, אין לדעת למה, תוקפת אותם מין חולשה, דקירות בצד שמאל והם קמים ונוסעים לג'נבה לדבר. זהו סימפטום מסוכן מאוד. טוב, לנו זה לא יקרה. אנחנו בריאים, אנחנו חזקים, אנחנו לא השתגענו לדבר עם הפלסטינים. רק זה חסר לנו. אבל לך תסמוך, למשל, על קמבודיה או קמפוצ'יה, לא חשוב השם. היה שם משחק שח לחיים ולמוות (יותר – למוות) כששין ובדה"מ מזיזות את הכלים. פתאום אי־שם למעלה מתחילים לנהל שיחות, והווייטנאמים החמושים, והחמר־רוז' החמושים, יום אחד, ימצאו את עצמם חסרי אונים, בלי מלחמה, פעם קראו לזה שפעת אסיאתית.

אבל היום אנחנו יודעים בדיוק לקבוע את הדיאגנוזה.

ומה יהיה על כל הציוד? יירקב במחסנים. איזה בזבוז! איזה חוסר תכנון! כואב הלב. ובאמריקה המרכזית המצב יותר טוב? המחלה אינה יודעת גבולות, היא תוקפת בכל מקום. גם שם עלול אוט אוט אוט לפרוץ השלום, וניקרגואה והקונטרס אפילו לא ידעו מניין זה בא עליהם.

אבל למה להרחיק לאמריקה? ניקח את אפגניסטן – בוקר אחד מתעורר גורבצ'וב ואומר לרָאיסה: „אני לא יודע... אני מרגיש את עצמי אֶפֶס לא כל כך". מודדים את החום – יש. מזמינים רופא. הרופא בא ושואל: „מה אתה מרגיש, חברי' גורבצ'וב: „כבר כמה ימים סחרחורת, חוסר תיאבון ואתמול החלטתי להוציא את הצבא מאפגניסטן". „זהו" אומר הרופא „זהו הווירוס".

אני אומר לכם – כבר אי אפשר לסמוך על אף אחד. מי היה מאמין שדרום אפריקה, הנחושה, האיתנה, הלבנה, זאת שאינה יודעת פשרות, תתקוף אותה חולשה ובלי אָה בָּה צִיגָלָה מָה תוציא את חייליה מאנגולה. היא מוכנה אפילו לשיחות על נמיביה!

רבותי, סכנת השלום מרחפת על העולם ואיש אינו נוקף אצבע. העולם עומד בפני שלום שמי יודע מה הוא טומן בחובו. סוף העולם. אני קורא לגנרלים, תקוותי האחרונה, קומו כאיש אחד הצילו את העולם מן השלום. אנחנו לא ניפול בפח. אנחנו יודעים את הסכנות הטמונות בשלום. ואפילו יקומו אלפים בתוכנו ויצעקו אלף פעם – שלום! וינסו להוכיח באותות ובמופתים שאין טוב מן השלום, נבחין מיד שהם חולים ונדע לאשפז אותם, „ובערת הרע מקרבך". אנחנו מחוסנים. בדם ואש וכו'... אבל מי יודע כמה זמן?

שלום בית

חיה יוסף

עוזרת־צלם

אופנה

אנחנו רואים בכל אירוע, את צלמי הטלוויזיה, נושאים על כתפיהם מכשיר כבד ומסורבל שלא מאפשר להם תנועות חופשיות וקשה לא לראות מה נעשה מאחורי גבם. כשהם מצלמים אירועים, אנשים, משחקי ספורט או [illegible] עליהם לכוון את המצלמה לפי תנועותיהם של המצולמים. כדי שלא ייפלו [illegible] אחורה או הצידה, בשעת העבודה, צמוד אל הצלם, עוזר־צלם. בתפקיד זה מכהנות היום [illegible] בנות.

באחת מתצוגות האופנה פגשתי את יוסי, צלם הטלוויזיה האהוב עלינו. צריך לדעת שצלמים וצלמי טלוויזיה לא תמיד מתחשבים [illegible] או צופה באירוע. הם חושבים [illegible] אך לטורח רוחו של הקהל) שהם [illegible] לתפוס את המקום שנוח להם, מבלי [illegible] בקהל. יוסי שמי, אחד הצלמים [illegible] בטלוויזיה הוא שונה, ומנסה לא [illegible] לאף אחד, ובמקרה שהוא בכל זאת [illegible] הוא מבקש סליחה.

יוסי, שווה סיפור גדול ועוד נכתוב עליו. הוא ירושלמי שבשנת 1969, בשירות המילואים שלו, נפצע קשה. כדור נכנס למצחו, עבר שכבה חיצונית של המוח, עשה „טיול בראשו" ויצא מקצה הכתף. יוסי עיוור בעין אחת וכבד־שמיעה באוזן אחת. הוא צלם מעולה בן־אדם נהדר. באותה תצוגת אופנה הייתה שירה עוזרת הצילום. היא הכינה את המצלמה, בדקה את האור, את החשמל, ועזרה ליוסי להרכיב את המצלמה על כתפו. שירה עובדת כבר שנתיים כעוזרת־צלם בטלוויזיה ויוסי אומר שהיא מכורה לעבודה ואפשר לסמוך עליה, והוא מקווה שיבוא יום בו תוכל להגשים את חלומה ולהיות צלמת טלוויזיה. בכל הארץ יש רק בחורה אחת שעובדת כצלמת טלוויזיה.

שאלתי את יוסי למה אין בנות במקצוע זה והוא ענה שלשאת את המצלמה קשה אפילו לגבר, למרות שהיום המכשירים כבר קלים ונוחים יותר. צלם לא יכול לעבוד לבד, הוא זקוק לעוזר, ולמרות שכולנו לוחמים לשיוויון בין המינים יש כאן בעיה. צילום טלוויזיה גם דורש אגרסיביות. תארי לך את שירה העדינה מפלסת לעצמה דרך באיזו הפגנה, או מלחמת אחים, או שביתה אלימה!

אך שירה חולמת להיות צלמת ופתאום, באמצע תצוגת האופנה, ראינו איך יוסי מרכיב את המצלמה על כתפיה העדינות של שירה. הוא כיוון את עדשת המצלמה, לחש באוזנה הוראות החזיק את מותניה כמו שהיא מחזיקה את מותני הצלם כשהיא עוזרת צילום, הוביל אותה קרימה, אחורה ולצד ואפילו ירד יחד איתה על ברכין כדי שתוכל „לתפוס" חוית טובה של הדגם שהוצג.

הזוג הזה גנב לכמה דקות את ההצגה וכולנו עקבנו בחיוך וקצת חרדה אחרי בכורת הצילום של שירה. היא הייתה מאושרת ואחרי שיוסי הוריד את המכשיר מכתפה היא זרחה כולה. כבר אמרתי שיוסי איש מיוחד?

רגליים חטובות ותלבושות משגעות. התיאטרון הרומני.

עצות מן השרוול

שאלתי את רפי שחר מנהל תיאטרון לילך, למה הביא את התיאטרון הרומני „טאנסה" להופעות בישראל. רפי הביט אלי במבט של בוז שגרם לי להרגיש ששאלתי את השאלה הטיפשית ביותר. אחר כך אמר: זה בדיוק כאילו את שואלת, למה התחתנת. יש כאן בארץ 400 אלף רומנים וזאת כבר סיבה מספקת (בעיני) להביא להקה רומנית, שהיא להקה של רביו סטירי־מוסיקלי. הלהקה הטובה ביותר ברומניה.

את חברי הלהקה פגשתי בשעת ארוחת צהריים שערך לכבודם השגריר הרומני בישראל, מר אליאן ביטוליאנו. במועדון „גריך האוס" בנמל תל אביב התאספו 40 חברי הלהקה ומארחיהם ונהנו לא רק מאוכל טעים (דווקא סיני ולא רומני) אלא גם מהמיפגש עם חברי הלהקה, מתצוגת תלבושות החושפות שדיים משגעים ורגליים חטובות.

פגשתי יהודייה נחמדה שיש לה אפילו קרובים בישראל: קריסטינה סאמאטה. היא לובשת שמלה מיוחדת, עבודת־יד סרוגה, ממש מרשימה. שאלתי אותה איפה רכשה שמלה כל כך מיוחדת ויפה וקריסטינה ענתה: „סרגתי אותה במו ידי במשך שלושה חודשים, בהפסקות בתיאטרון".

כרטיס טלפון

לא להחמיץ

משהו שכדאי היה להנהיג בארצנו: כרטיס לשיחות טלפון. בגרמניה אפשר לרכוש כרטיס טלפון שמשמש לשיחות טלפון במכשירים ציבוריים. במקום אסימונים או כסף מזומן רוכשים כרטיס פלאסטי במחיר 12 מארק ואפשר להשתמש בו ל־40 יחידות שיחה, בכל שיחה באותה עיר או באותו אזור מצליחה יחידה אחת. אין יותר חיפוש אחרי כסף קטן או אסימונים, הכרטיס הפלאסטי נוח לשימוש ונוח לחברת הטלפונים: אין יותר גניבות כסף מן המכשיר הציבורי.

מלה טובה

החגים מאחורינו ולפנינו עונת סתיו־חורף העשירה בהופעות, תערוכות, קונצרטים וחיי תרבות שכדאי לא להחמיץ. כמעט כל שבוע נפתחת תערוכה חדשה.

בגלריה אנגל ברחוב גורדון 26, תל אביב מציגה אהרונה ריינהר, ילידת ארצות הברית, גדלה בקיבוץ רמת יוחנן, ציירת ומורה לציור. היא עקבה במשך חודשים רבים אחרי 12 אנשי ציבור, רוח, מימשל ואמנות. היא שוחחה איתם ביקרה בביתם ולמדה להכירם. צילמה את האישים (שאין שום אישה ביניהם!) ולפי הצילומים הכינה את דיוקנם. כרקע ציירה את המקום האהוב עליהם: חדר העבודה, חדר מגורים או נוף, שילבה בציור ספרים או פריטי אומנות האהובים עליהם.

הציירת אהרונה ריינר, עם מרדכי בראון מחייכים אל בראון שבתמונה.

התערוכה תוצג עד 1.11 ואפשר להציץ בה לתוך עולמם הפרטי של שלום חנוך, עמוס עוז, חיים טופול, שמעון פרס, חיים כהן, בנימין נתניהו, מרדכי בר־און ומיכאל ריינר.

● בית לסין יוצא עם הפקות חדשות: תצוגה בואדי, ביום: שמואל הספרי. „בוו לירח" מחזהו של פול סלאבולפסי.

● הגששים ינחמו את העם אחרי תשרידי הבחירות בתכנית: חגיגה מס. 3. לא להחמיץ!

● 152 נושאים מעניינים מחכים לכל המעוניין ללמוד באוניברסיטה העממית ת"א. לימודי המזרח התיכון, שפות, בריאות, אמנות, הכל מכל בצורה מעניינת זולה ונעימה ביותר. תושבי תל אביב זוכים בהנחה של 20 אחוז. טלפון: 03-242460.

● בעריכתו של זאב ענר ובהוצאת, משרד הביטחון הופיע ספר שאסור להחמיץ ומאוד כדאי לרכשו: „סיפור בתים", סיפורם של שבעים בתים בתולדות ההתיישבות. בצילומים נהדרים, והסברים ברורים ומעניינים הגשים שלום מרי, מנהל ההוצאה, את חלומו להוציא לאור ספר שמתאר בתים בתולדות ההתיישבות והציונות ולספר על האנשים שפעלו בו.

גם זאת ישראל

בול חדש לזכר ליל הבדולח והפוגרומים שבאו בעקבותיו הופיע במערב גרמניה. במרכזו נושא הבול את הכתובת: סוד הגאולה טמון בזיכרון. מעל המילים נראה מגן דוד ומעליו מודפס התאריך: 9 בנובמבר 1938־1988. תמונת בית כנסת שהנאצים שרפו באותו הלילה בעיר באדן־באדן משלימה את הבול שעוצב על־ידי פרופ' פריץ לידקה.

הוצאת הבול היא ראשיתה של פעילות זיכרון רחבה, אסיפות זיכרון, סמינרים, תערוכות ופובליציסטיקה שיתקיימו במשך כל השנה בכל מערב גרמניה. תכנית מיוחדת הוכנה גם לתלמידי בתי הספר.

ליל הבדולח היה הלילה בו שרפו הנאצים בתי־כנסת, בתי־מגורים, חנויות, בתי־ספר ומוסדות יהודיים. רצחו לפחות 91 יהודים ואלפים נזרקו לבתי מעצר. הייתה זאת ההתחלה של „הפתרון הסופי", התכנית להשמדת העם היהודי על־ידי הנאצים. יותר מ־26000 גברים נעצרו באותו לילה, 10911 הובלו למחנה הריכוז בדכאו, 9845 למחנה בוכנואלד ועוד רבים לזאקסנהאוזן.

כל העולם ידע על מה שהתרחש בגרמניה בליל הבדולח, אך איש לא קם להתערב. שתקו. בשנת 1985 זעק נשיא גרמניה, ריכרד פון וייצקר מעל במת האומות ברייכסטאג: „מי שעוצם את עיניו מפני העבר, יהיה עיוור למה שקורה בהווה. מי שלא רוצה לזכור את חוסר האנושיות, נותן את ידו להתעוררות האכזריות באנושות."

מי מפחד מצביעת הדירה?

עצות מן השרוול

אם מבינים את שיפוץ הבית כהלכה, חוסכים הרבה עבודה, כוחות ועצבים.

לפני תחילת העבודה כדאי להכין תכנית עבודה, כלומר: איזה חדר צובעים ראשון. לפי הסדר מעבירים את רוב הפריטים לחדר אחר, כדי לאפשר לצבע להתחיל מיד בעבודה. והיטים שאינם ניתנים להזזה, מכסים ביריעות פלסטיק. בכל חנות לחומרי בניין אפשר לרכוש אותן לפי מטר, רוחב היריעה 2 מ' והמחיר כשקל וחצי. גם שטיח מקיר לקיר כדאי לכסות בפלסטיק כזה.

אחרי הצביעה שומרים קצת צבע בצנצנת ומסמנים את מספר הצבע ושם החברה. יכול להיות שאחרי כמה ימים או שבועות צריכים לעשות תיקון כלשהו וכדאי שיהיה אותו הצבע, כי אפילו לצבע הלבן יש הרבה גוונים.

ברבורים בברלין

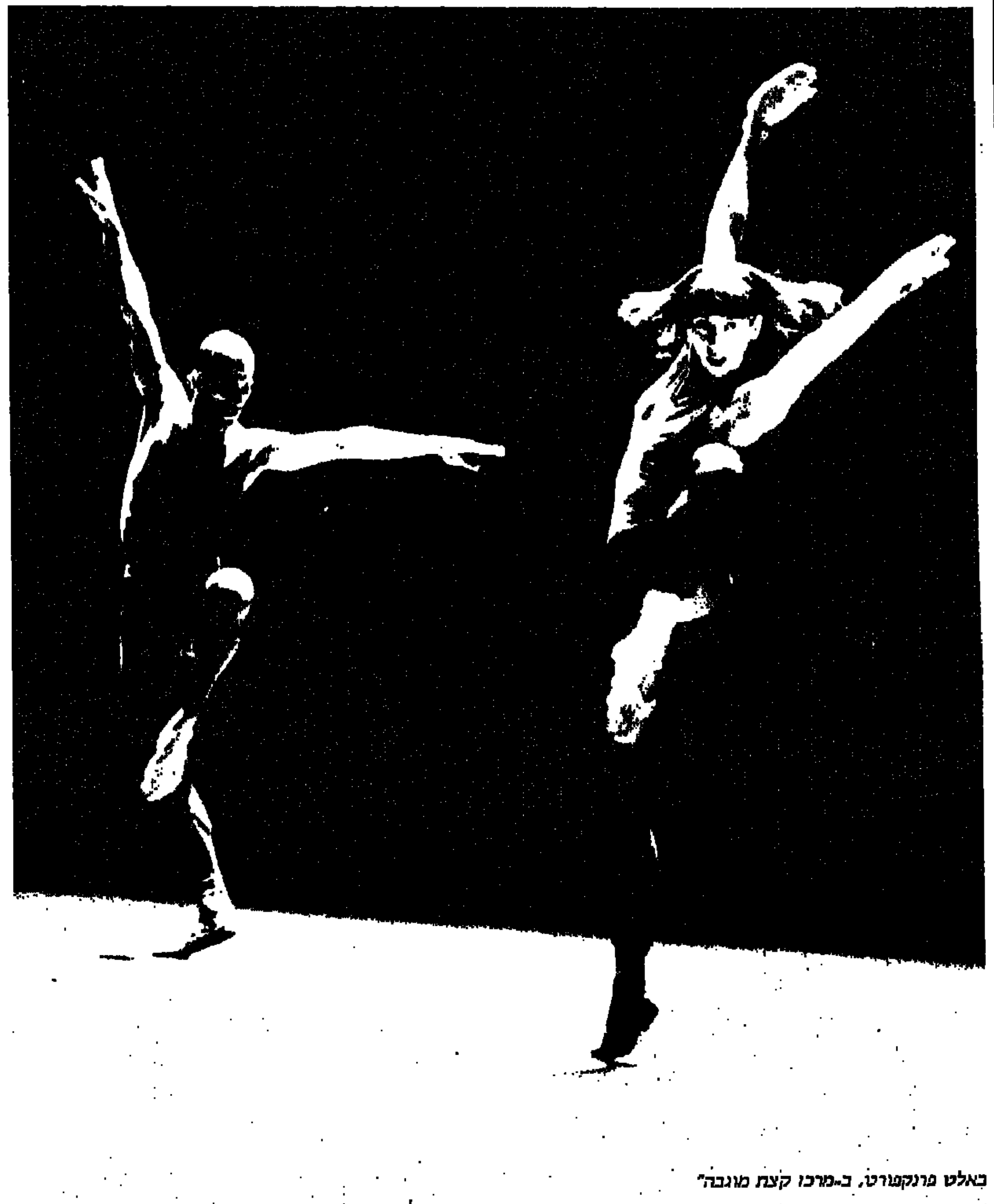

באלט פרנקפורט, ב„מרכז קצת מוגבה"

נבחרת המחול של „שבועות החג", פסטיבל הקיץ של העיר ברלין, כללה השנה ארבע להקות, ביניהן „להקת המחול הקיבוצית", בה לא צפה כתבנו מחמת שובו לפסטיבל התיאטרון בעכו. את „אגם הברבורים" בביצועם של רקדני „באלט קולברג", ראה גם ראה. הרקדנים השבדים ביצעו בבאלט של צ'ייקובסקי מהפכה של ממש

מאת גיורא מנור

זה 38 שנה מתקיימים בברלין מדי קיץ „שבועות החג" שהם, למעשה, פסטיבל, אבל אנשי ברלין מעריפים כנראה להתרחק מהמלה המשומשת מדי (גם אצלנו) פסטיבל. הם מסתפקים במונח פחות בומבסטי אם כי תוכניותיהם מקיפות את כל תחומי האמנויות: מוסיקה, תיאטרון מחול וכן תצוגות ותערוכות. השנה כללה נבחרת המחול ארבע להקות. את הבאלט של האופרה מפרנקפורט, שבראשה ויליאם פורסיית, אמריקני שעובד כבר כמעט 20 שנה בגרמניה והיה לאחד היוצרים החדשניים ביותר בתחומה; את „תיאטרון המחול וינה", שגם בראשו יוצרת אמריקנית, ליז קינג; את „באלט קולברג" משוודיה, שנוסד על ידי בירגיט קולברג, ושבראשו כיום בנה, מאץ אֶק, שתרם בגירסתו המשעשעת והמפתיעה ל„אגם הברבורים" המסורתי של צ'ייקובסקי את אחד משיאי עונת המחול בברלין — ולבסוף „להקת המחול הקיבוצית" שלנו.

מאץ אֶק עבר לא אחת עם הלהקה בעתון והקיבוצניקים יופיעו בברלין גם באחת מעבודותיו, שהוא עצמו מביא לברלין. כך שתהיה אפשרות להשוות את שתי הגירסאות.

לא אוכל, לצערי, לערוך השוואה זו, כי מחמת פרוץ פסטיבל עכו שלנו בחג־הסוכות, נאלצתי לשוב הביתה לפני בוא הלהקה הקיבוצית לגרמניה. עניי עירך קודמים... וחוץ מזה הרי את להקתה של יהודית ארנון אני יכול לראות בבית.

הבאלט של הדור הבא

מה שאיפיין את מופעי הבאלט מפרנקפורט שלמרבה הפליאה זו הופעתם הראשונה בברלין! — היתה ההתלהבות הקולנית הלגמרי לא „אירופית", של הצופים הצעירים שמילאו את אולם ה„פְרַייֶה פוֹלְקסבִּיהנֶה". כי מה שעושה בילי פורסיית שייך כנראה באמת לעתיד, ולזקנים ומנוטים כמוני (וכמה מחברי המבקרים כאן) קשה לקבל בהתלהבות, ואפילו פשוט בהנאה, את הסגנון הרצחני של פורסיית, שבלי ספק הוא כוריאוגרף מעולה. ביצירותיו יש תנופה אדירה. גופות רקדניו המצוינים ממש עפים להם על הבימה. האנרגיה זורמת בפראות, אבל התנועה היא מעין „באלט מרוסק". קפיצה באלטית מקובלת מופנית לפתע, כאילו באמצע המעוף, לכיוון שונה, „בלתי אפשרי", כל פסוק תנועתי נקטע באיבו. יש תחושה של פירוק והמעברים בין רגע לרגע כאילו בלתי מתקבלים על הדעת. כל זה יוצר ציפיות גדולות.

פורסיית אוהב תאורה לא שגרתית, המבוססת לא על המערך הרגיל של זרקורים אלא בעיקר על גופי תאורה חזקים של נורות קווארץ בנות אלפיים וואט ויותר, המאירים בצורה כיוונית, קונטרסטית, המשאירה צד אחד של הבימה בחושך יחסי לעומת ההירות הלבנה בצד השני. חוץ מזה הוא אוהב חושך ועוד יותר — רקדנים לבושים בשחור על רקע מסך אחורי שחור אף הוא עד שרגעים רבים של המחול, המבוצע בצורה מצוינת כשלעצמה, הופך למסתורין, לחידה כמעט. בחינת חתול שחור בלילה. פורסיית גם מרבה להשתמש במלה המדוברת, וזאת באנגלית (כי הוא עצמו אמריקני וגם רוב רקדניו אינם ילידי גרמניה, אבל זו תופעה מוכרת ומקובלת באירופה). אלא שגם הטקסטים אינם משמשים למעשה לתקשורת בינאישית: לדוגמא, במחול „תשאולו של רוברט סקוט ד"ל", חוזרות שוב ושוב שאלות המושמעות על־ידי ארבעה משוחחים מהרמקולים, חקירה עיקשת, שלמעשה רק את תשובות ה„כן" וה„לא" ניתן להבין ממש. איני יודע מה נושא החקירה, ומי היה אותו רוברט סקוט, ועוד פחות אני יודע מה היה תפקידם של הרקדנים שנכנסו ויצאו וביצעו תנועות מרתקות כשלעצמן. כמעט היה לי חשק לצעוק: „תפסיקו להפריע להם לרקוד ותדליקו את האור, כי אני רוצה לראות!" והיה מה לראות.

בתוכניתם השנייה של אנשי פרנקפורט ישבה אחת הרקדניות ליד שולחן במרכז הבימה ולידה שוב מעין חוקר. היא החלה לספר לו על „ארם קטן־קומה וצעיר מאוד, שנטל מצרכי מזון בכלי קלוע מורדים והלך לבקר קרובת משפחה קשישה, בנוף נטוע בצפיפות" ועל החוקר מוטל היה להכריח אותה להניח לשפה הרשמית הפקידותית הזאת, כדי שתודה שהיא פשוט כיפה־אדומה, שהלכה לבקר את סבתא ביער... זה היה משעשע, מה עוד שהתברר אחר־כך, שהיא גם לכלוכית ועוד דמויות מאגדות.

הסאטירה על שפה מנופחת, האהובה על פקידי השלטון בגרמניה ובאמריקה היתה משעשעת, כדוגמא מצוינת לנפיחות לשונית כזאת אפשר לצטט את הביטוי, שהיה אהוב על הנשיא ניקסון, שנהג לומר „AT THIS POINT IN TIME" במקום להגיד פשוט „NOW"...

אבל לא ראיתי ממש — מחמת התאורה המיוחדת ומשום שהייתי מרוכז בטקסט — מה עשו הרקדנים ליד ומאחורי החקירה והחוקר שלה. ובעיקר, למה עשו מה שעשו. ואם זה היה משמעותי. מדוע הסתירו זאת מעינינו?

למעשה, רק במחול „SKINNY" („רזה") התבהרה התמונה, שעה שכל הלהקה הגדולה נכנסה לבימה לבושה כאילו הם במופשה במכנסיים קצרים וגופיות, ואפשר היה ליהנות מתנועתם הווירטואוזית, מרגעי הבדיקה ושפע המצאה תנועתית.

כמעט כל יצירותיו האחרונות של פורסיית מלוות במוסיקה של [illegible] „מתכת כברה", מאת המלחין ההולנדי טום וילמס, [illegible] גושים ורעשים חזקים, מעצבנת למדי. יפה מאוד היה קטע „STEPTEXT" מיצירה מוכרת של הלהקה (ARTIFACT) בו יש [illegible], כשכל אימת שמתחילה המוסיקה, נפסקת התנועה [illegible] אמצעים המעמידים במבחן מוסכמות בימתיות. ייתכן [illegible] באמת בעיה של פער דורות. אמרה לי מבקרת אחת: „זה באלט של הדור הבא." היא כנראה צודקת. מכל מקום זה שווה את [illegible] לנסות לחוש עבודות אלה, אפילו שהן מרגיזות לעיתים.

„אגם הברבורים" כוריאוגרפיה מאץ אק

[illegible]ן וינאי

„תיאטרון־המחול מווינה," לעומת זאת, נראה כשריד מימי תיאטרון התנועה שלפני פינה באוש ובני דורה. שם [illegible] הראשונה „וינה, וינה רק את לבדך..." לפי שיר ידוע, וכולה [illegible] בית־הקפה הוינאי המסורתי. מלצר (ששמו פרויד...) מארח [illegible] אורחות ובמרכזן נערה מבוהלת, מין פליט בחיי הכרך, אסתר [illegible] המצוינת. לפעמים הופכים האורחים האחרים לעורכים [illegible], והוא בהחלט מחזה־תנועה עשוי היטב. אבל הוא נראה קצת [illegible], אם אתה מכיר את הסגנון של פינה באוש, ריינהילד הופמן [illegible]. יש רגעים נוגעים ללב של בדידות (מוכרת) בכרך גדול [illegible] בתפאורה שכולה כמעט קירות אריחים לבנים עם פס שחור, [illegible] יותר מטבח או משתנה, מאשר בית־קפה וינאי אינטימי [illegible].

[illegible] השנייה של הווינאים היתה מוזרה מאוד. „מסע חורף", [illegible] סדרת השירים הנפלאים מאת פרנץ שוברט כשם זה [illegible] קטעי משהו פופי, שלא התחבר לרומנטיקה הנהדרת של [illegible], יוצרת ליז קינג שורת מחולות, שקשה מאוד לגלות מה [illegible] שלום לשירים המושמעים. „עץ התרזה" המתאר את געגועיו [illegible] (אולי שוליה נודד) שגלה למרחקים — לעץ שליד ביתו. [illegible] למחול קבוצתי שרירי...

[illegible] העליון של הבחורים שבלהקה הקטנה (9 מבצעים) רוב [illegible], והנשים לפעמים לבושות בקרינולינה או בשמלה [illegible], וברגע מסוים נכנסת אחת הרמויות ודגל ארום בידיה. [illegible] משמש לתצוגה, המזכירה מאוד מצד אחד את פסליו [illegible], תבינו של היטלר. ארנו בְּרֶקֶר ומצד שני, וזה לא כל כך [illegible] — את ה„פרולטקולט" הסובייטי הפתטי־קיטשי. [illegible] לכל הבלבול הזה ולשוברט, אין לי מושג.

[illegible]בורים קרחים נהדרים

[illegible] החדשנות מורטת העצבים והמסקרנת של פורסיית [illegible] הוינאי של ליז קינג הגיע תורם של רקדני „באלט קולברג" משוודיה.

מאץ אק נטל את הקלאסית והמוכרת שבכל יצירות הבאלט, את „אגם הברבורים" מאת צ'ייקובסקי, ועשה בה מהפכה של ממש. לפני כ־15 שנה ראיתי דווקא בווינה ניסיון של האנס קרסניק להפוך את „אגם הברבורים" למשהו ביקורתי, חברתי־מרכסיסטי, בשם „אגם הברבורים בע"מ". אז ושם זה עורר זעם רב אצל תומכי הבאלט. היה די משעשע תחילה, אבל הכוונות הטובות הרגו את ההמשך.

אצל אק העלילה הולכת בנאמנות בעקבות המסורת, והמוסיקה מושמעת בביצוע מעולה של תזמורת סובייטית (מוקלטת). אבל הנסיך הוא יותר המלט, כולו בשחור, שאמו רודה בו. בכל פעם שהוא משתחווה, לאנשי החצר או לבנות המובאות ליום הולדתו הוא מתקפל כולו, פלג גופו העליון כאילו תלוי על רגליו, דמות יגון אמיתית. לפעמים הוא וגם דמויות אחרות פשוט רועדות, כאילו הן חוששות לזוז. ולהקת הברבורים — וכולם קרחות, לְבֵנות „קוקו" ולפָנים — כן, יש בלהקת הברבורים הזאת גם ברבורים זכרים — צמה קטנה בצד. הברבורים מנענעים את אחוריהם כדרך העופות בתנועות פיתוי קטנות. בייחוד משעשע היה ברבור אחר, לבן אבל „שחור", כי הבחור שרקד תפקיד זה היה כושי גבה קומה. מלכת הברבורים היא הרקדנית המעולה אנה לאגונה (ששימשה גם מורה אורחת של הלהקה הקיבוצית) והיא הפליאה לרקוד בתפקיד „הברבור השחור" שהוא אודט, שהמכשף הרע רוטבארט מנסה בה את הנסיך שנשבע אמונים לברבור הלבן, אודיל. תפקיד זה לפי המסורת, מבוצע על־ידי בלרינה, וגם בגירסה חדשנית זו. את העלילה כולה מלווים שלושה שוטים, גם הם, ככל היותר, מלבד הנסיך העצוב, קרחים, ובכלי־לבן.

את ריקודי העמים המסורתיים במערכה השלישית פותח הליצן, שהוא הפעם רקדנית וחמש נשים רוסיות כבדות־בשר, ארבעה לוחמי־שוורים מספרד, וללא כל היגיון גם שני יהודים עם פיאות וקאפוטות. בקטע זה הכניס מאץ אק מוסיקה יהודית ממש, כאינטרפולציה יחידה ברצף המוסיקה המוכרת של צ'ייקוסקי, ללא היגיון וללא תועלת. אבל זו פגימה זעירה במחול מהנה שנמשך יותר משעתיים.

הפיכת המינים, כשנשים ממלאות תפקידי גברים ולהיפך, אין בו כל טעם של שעשועי־מועדון־לילה. אולי יש בכך אפילו משהו משיווי־הזכויות האמיתי בין המינים. אק גם לא עושה קריקאטורה מהיצירה הקלאסית. אלא משתמש במתכונת המוכרת כבבסיס, או אם תרצה נקודת־ציון לעבודה עצמאית משלו.

יופי של מופע. מלא חן, משעשע ובהיר במבנהו, המרשה לרקדנים משוודיה להבריק, במסגרת תפקידם ולא על חשבונו (כנהוג, לעיתים, בבאלט הקלאסי המסורתי). ■

[illegible] ב„מסע חורף". כוריאוגרפיה ליז קינג

מינה כבר לא מתלבטת

המשך מעמוד 9

„אני חושב שליצחק יש בעיה קשה, צה"ל הוכיח איפוק למרות שהיו פה ושם חריגים, ומכל חריג כבר יש מי שעושה תגיגה. מי שעושה עוול לפלסטינים, אלה לא כדורי הפלסטיק, אלא המנהיגות שלהם, אם תרצי אקרא לה אש"ף, המנהיגות שלא מבינה שמה שקורה לא יביא לפתרון, אלא להחרפת המצב. אמרתי השבוע, וזה צוטט בעיתון ערבי, ששנת 77 היתה שנת מצרים וישראל ואני רוצה ששנת 89 תהיה שנת פלסטין וישראל."

אמרתם שנת השלום, למרבית הפלא הרבה אנשים אומרים היום, ולא בציניות, שמי שיביא את השלום זה הליכוד ואריק שרון.

„תראי, לאריק יש את הבעיות שלו. אם הוא חושב שהוא יחזור מיוגוסלביה וייכנס למערכת הבחירות, הוא טועה. רק עכשיו הוא הצהיר שהוא פתר את הבעיות הפלסטיניות בלבנון, אני חושב שהוא טעה. ובכלל, גבר שרץ כל היום ואומר רק אני יכול, רק אני יכול, הוא כנראה אימפוטנט. בליכוד כל הזמן זה מה ששומעים, רק אני יכול, רק אני יכול. כנראה שמי שכל הזמן אומר את זה יש לו בעיות. החבר'ה האלה שכל הזמן מדברים כמה הם יכולים לעשות — לא מסוגלים לשום דבר".

גם הברוח העיתונאי בנושא האזנות הסתר כביכול של המערך בחמ"ל של הליכוד גורם לעזור להתבדח. המוזגן בחדרו משמיע קולות משונים והוא אומר בחיוך, „אל תשימו לב, אלה רק המיקרופונים הסודיים של הליכוד, האזנות סתר". הוא חושב רגע, שולף מכתב שקיבל מתעשיין לשעבר ומראה אותו, „זאת התשובה לכל מי שאומר אני יכול אני יכול, הנה, תראי בעצמך," והוא מתחיל לקרוא את המכתב בקול: „לצאת למלחמה יזומה בלבנון — רק הליכוד יכול. להרוס את המשק היצרני — רק הליכוד יכול. להגיע ל־600% אינפלציה — רק הליכוד יכול. להרוס את תדמית המדינה בעולם — רק הליכוד יכול". למכתב אחד עשר סעיפים, ועזר אומר למזכירתו אביבה שנכנסת לחדר, „את רואה, נתתי לה את התשובה הכי טובה ל„מה הליכוד יכול", הראיתי לה את המכתב, גם אמרתי לה שגבר שכל הזמן רץ ואומר „רק אני יכול" סימן שיש לו בעיות והוא לא יכול".

אתה מדבר על שיחות עם השכנים הערבים, אתה חושב שאתם נותנים מספיק את הדעת על הקול הערבי, שייתכן מאוד שהוא זה שישטיע על תוצאות הבחירות, יש מי שמדבר על שבעה מנדטים. מדוע, למשל, אינכם שמים כיתוב ערבי לתשדירים שלכם? אתם מסתחדים מהתדמית?

„קודם כל הערבים מבינים עברית".

כולם?

„גם לא כל היהודים מבינים עברית. את יודעת כמה רומנית וכמה רוסית היה צריך לשים בכיתוב כדי שכולם יבינו. את צודקת שהקול הערבי יכריע את הבחירות, יש ל־300.000 ערבים זכות בחירה ואני מעריך שכרבע מיליון מהם יצביעו. הם היום במצב לא קל, הם מזדהים עם הנושא הפלסטיני מצד אחד, ומהצד השני הם בהחלט רוצים להיות אזרחי ישראל, ביודעם שזה הסיכוי היחיד שלהם. אבל אצלנו יש בורות גמורה בקשר להתפתחות שחלה אצלם בכל התחומים. אני מדבר עם האזרח הערבי בצורה פשוטה, אני מסביר לו מה ההבדל בין המערך לליכוד, מסביר לו מי יכול להביא להסדר בינינו לבין העולם הערבי בצורה טובה יותר. לי, לפחות, יש קבלות מה עשיתי בעניין הערבי בשנתיים שהייתי, כשר, אמון על הנושא הזה. אמנם מעט קבלות, אבל יש לי בכל־זאת כמה".

הליכוד טוען שבכללכם הפסדנו את טאבה.

„קודם כל, מי שלא יכול לפתור בעיות תמיד מאשים אחרים. ולעניין טאבה, אנחנו כבשנו את סיני ב־56 ופינינו אותו ב־57, האם היה אז ויכוח על הגבול? כמובן שלא. את יודעת למה? כי לא היה מלון סונסטה. חוץ מזה זו היתה החלטת קבינט שיקבלו את החלטת הבורר. אני חושב שזה מוכיח על קטנות של אנשים קטנים שרוצים לתפוס עוד איזה דונם, ודמים עליו. ומה קרה כשהחזרנו את כל סיני עם הנפט והיישובים? התחייבנו לחזור לגבול הבינלאומי ואין לנו ברירה, אנחנו נבצע את החלטת הבורר". ■

צבעי חרדה

לתערוכותיהם של יהודה פורבוכראי, דב אור־נר, שוש יקותיאל־טייכר ורפי לביא המוצגות בימים אלה, משותפת תחושת החרדה. לפעמים זו חרדה המופיעה בהיחבא, במינון המשאיר את הצופה מוטרד, ולפעמים היא מוצגת במופגן באופן שהמבקר חש מאוים, מצוי בתוך סביבה עוינת. אם האמנות היא סיסמוגרף, יש מקום לדאגה

מאת חיים מאור

אם נכונה האמירה כי לאמנים יש אנטנות רגישות לקליטת הדברים הסמויים מן העין שבמציאות האנושית — יש לנו סיבה לדאגה. במספר תערוכות, המתקיימות בימים אלה בארץ, מובעת חרדה. חרדה בעלת צבעים וצורות שונות.

מעדיף לגעת בנפש

יהודה פורבוכראי מציג ציורים ורישומים בגלריה ג'ולי מ. בת"א ובמוזיאון רמת־גן ("אני הדרומי"). פורבוכראי מצייר בצבעי שחור־לבן־אפור, עם מעט שרידי צבע המבזיקים מבעד לכיסוי שחור או לבן. פורבוכראי בוחר בחפצים ובעצמים מסביבתו הקרובה, חדרו וביתו. הוא מעצים אותם לדרגת סמלי־סיסמי המייצג את האני־היוצר המפוחד והבודד. "אין להפריד בין הרמות לבין מסמליה, אולם אין ספק כי עוצמת החפצים כשלעצמם, ללא נוכחות האדם, זועקת את חרדת הבדידות והניכור" כותב אוצר התערוכה.

עוצמת הציורים והרישומים נובעת קודם־כל מעוצמת הקו והרשתות הנוצרות מקווים צפופים ולחוצים. באופיים הם מזכירים, לא־אחת, את חיתוכי העץ האקספרסיביים של אמני "הגשר". גודל הציורים ויחסי־הכוחות שבין השחור ללבן, המתפתלים זה בתוך זה, מתרגמים אף הם את מצוקת הנפש, החושפת עצמה באמצעות דוממים כשלוחות אנושיות.

"בדידות זה לא משהו פיזי," אומר פורבוכראי," זה משהו נפשי, רגשי. החופש הוא בחירה והחופש הוא להיות לבד. הלבד הופך להתמכרות. יש לחופש מחיר כבד, מלחיץ וכואב. יש לי העדפה נפשית ללהיות לבד. מחוסר ברירה. קשה להסביר למה...

"פתאום מתברר לך שמה שאתה מביע זה הנפש, הרגש והפחדים שלך. אתה מודע לתהליך האווילי של הכנת קפה ושטיפת כלים לבד. הפינג'ן והכיסא נעשים מפלצתיים. גם כשמנסים להתמודד עם זה על־ידי גידול פרחים בעציצים, למשל, מגלים מהר מאוד שזו עשייה מפחידה, כי גם השכנה הזקנה ממולך, במרפסת, עושה את זה...

"הפתרון של ציור יום־יום בסטודיו אינו חיפוש אחר ערכים תרבותיים־מחאתיים. אינני מתעסק עם 'ביום רגיש' אלא בהוצאת אנרגיה פנימית. אני לא משאיר ציור לא גמור בסטודיו. או ש'יוצא' לי או שאני הורס אותו. לכן ישנה רעננות בציור. בסופו של דבר הציורים משקפים הרגשה פנימית שצפה ולא איזה תכתיב אמנותי. גם בחירת הצבעים (שחור ולבן) היא בחירה נפשית של צבע. יש בציור תהליך של הקאה, של הוצאת מה שקורה מסביב.

"מאז ששבתי משהייה של מספר שנים בניו־יורק הפסקתי להתעסק בהצגה, בחיצוניות, בחיפוש אחר תשומת־לב, בפוזה או בזהות גנובה. אני מעדיף לגעת בנפש ובדברים בסיסיים כמו פחד, עצב, שמחה... דברים בסיסיים, זכרונות וסביבה קרובה כוללים בשבילי לא רק את העציץ, הכיסא או החתול, אלא גם את פרנסיס בייקון, מאטיס ואן־גוך שנמצאים אצלי בבית, בספרים ובראש שלי. החוויה שלי איתם היא אולי זיכרון רומנטי".

מיתוסים עתיקים ועתידניים

דב אור־נר מציג "אתרים של רע" בגלרית הקיבוץ בת"א. על־גבי רישומים גדולי ממדים בשחור־לבן־חום. אור־נר מתרגם חרדות קיומיות ורוחניות לשפה ויזואלית המאחדת וממזגת מיתוסים עתיקים עם מסרים עתידניים.

"רע," אומר אור־נר, "היה אל השמש המצרי שהיה עולה במזרח מעל הנילוס ובתוך סירת השמש היה משלים מסע של עשרים וארבע שעות, עובר דרך ארבעת הבתים של העולם, נפטר בלילה וצלמו המת נודד באזורי החושך, כדי לקום לתחייה בהגיעו שוב מזרחה. אין לדעת אם המסרים העתיקים ימשיכו לעולם ועד לשדר את הדיהם בפרוזדורי הזמן...

"רע, לגבי, הוא אל שהשמיד את המתנגדים לו במין האנושי. רע, לגבי, הוא גם רוע המסתיר את עצמו (והוא אכן איננו מופיע בעבודות). לא ברור לי עדיין מהי המשמעות העמוקה של ארבע התחנות של רע. מכל־מקום, כיום, מדהימה ההקבלה בין המיתוס על יצירת קוסמוס, קריסתו והיווצרותו מחדש, לבין התאוריות המדעיות המודרניות כל־כך".

דב אור־נר מפגיש ברישומיו את העבר המיתולוגי עם ההווה־העתיד באינוונטר של דימויים דו־משמעיים. ספינקס, האלה נו, סירת השמש, משה רבנו (על־פי מיכלאנג'לו) וסגנון רישום פרספקטיבי נוסח מצרים העתיקה — מצד אחד. מצד שני מבנים סולאריים, קולטי־שמש וכיסאות הכלואים בתוך חומות שלטוניות. אוסף הדימויים הוא מוטציוני באופיו, לא מוחלט, מאוזכר, יצור־כלאיים. ואכן אחד ממאפייני החרדה הגלומה ברישומים מומחש במוטציה: חרקים ענקיים הנראים כמוטציה בין יצורים פרהיסטוריים לבין בני־אדם עתידיים, בידיוניים, דמות אנושית־צמחית, חיה מקופלת ללא ראש, מוטציה דתית המשלבת צליבה נוצרית, סהר ערבי, קרבן־אדם אלילי, המוגש לספק לטאה ספק נחש־דרקון אלילי.

גם קווי הרישום נראים כמוטציה מוזרה. אור־נר משיג זאת על־ידי סימון הקו באמצעות מקל, הטבול בסופרלק נוזלי. זהו קו מגומגם, עם טפטופים בלתי צפויים. כמו אצל פורבוכראי, גם כאן הקו הוא סיסמוגרף החרדות המוחצנות על הנייר. בניגוד לפורבוכראי זוהי חרדה כללית יותר, המתייחסת לטכנולוגיה, אקולוגיה ומודרניזם המורע לאימת האוזון, האיידס ושאר רעות־חולות עכשוויות, המחוירות את המאגיה והאיר־רציונליזם לשולחן המשחקים. כך הופכים האתרים המיתולוגיים של רע לאתרים מאוד קונקרטיים כאן ועכשיו.

צורות שכופות את עצמן

שוש יקותיאל־טייכר יוצרת אתרים של רוע המגישים, בסביבה תלת־ממדית ממשית, את חרדות ההווה עם חרדות העבר.

"אינקוויזיציה, שואה ודתות," אומרת שוש יקותיאל־טייכר, "הם חלק ממכלול המילים הקשורות אסוציאטיבית לסביבה שיצרתי בגלריה 'קלישר 5' בת"א."

שוש יקותיאל יצרה סביבה פיסולית־ארכיטקטונית־קונסטרוקטיבית־מינימליסטית באופיה. האובייקטים, בצבעי שחור־לבן, לקוחים מסביבה פונקציונלית מוכרת (עמודי חשמל, מגדלי ...הוטים, אגני טבילה מוזרסינה, עמודי תלייה, כפוטים) אך ...ם לצייר אחר.

...בתוך גלריה וחש מאוים בתוך סביבה עוינת, סטריליות, ...נסית ואסתטית. האובייקטים עצמם מוכפלים בטירורתיות ...הזקת. זוהי סביבה להמונים. "במקום הזה עוברים הרבה ...גל זאת הסדר והניקיון נשמרים".

...יך הרבה דמיון כדי לזהות בצורות איזכורים למהנות־...ת, לטתיינולים, למקווה־טהרה או לחדרי עינויים וחקירות. ...ש' אומרת יקותיאל־טייכר, "אלה צורות הלקוחות מן ...ה סביבה, אך לא רק מהם. גם מהסביבה האורבנית ...ת, בה תאורה לא־טבעית מטשטשת יום ולילה ובה האדם ...ם ומפוחד בסביבה עוינת. לא, אינני בת להורים ניצולי ...ולא התנסיתי ממש בחוויות שכאלה. יחד עם זאת אמן מגיע ...ים ומתעסק בצורות דומיננטיות שהוטבעו בו בילדותו. ...י רומניה ועליתי לארץ בגיל שש. הצטרפתי לגרעין ...לונרים, שם אני חיה. להודות על האמת, אינני יכולה ...איך הגיעו אלי הצורות האלה. הצורות 'חזקות' ומשתלטות ...את עצמן, הן במובן של שילוב צורה־מבנה־חומר והן ...ה תהליך של זיקוק והפשטה של מצב שיש בו ניוון, סדר ...ה וסטריליות".

...חיום תל־אביבי

...י לביא, המציג רטרוספקטיבה במוזיאון רמת־גן, מפתיע ...מבחר עבודותיו מ־20 השנים האחרונות. לביא, הממוקם ...היות בדור שבין "אופקים חדשים" לזרם המושגי, מעוגן היטב ...הבקת דלות החומר" של שנות ה־60 באמנות הישראלית. ...ת סטס רב־פעלים ורב־זרועות (מורה לאמנות, מוסיקולוג, ...אוצר, עסקן וצייר) נוהג למשוך אש בניסוחיו הבוטים ...ות שהוא כותב בעיתון "העיר", או בקשריו במימסד האמנותי ...עני. פעילותו זו יצרה סביבו אווירה עוינת, רבת־נוגדנים. ...נו לבדוק את האיש ואת מידת הצדק שבהתחשבנויות ...אות בסגנון השלולית והמים העכורים. זה לא מעניין אותי ...ה, גם אם יש בכך פיקנטריה למי שמחפש אותה. אני מהרהר בכך מאחר שגם בי דבק מעט מדעת־הקהל הזו וחשבתי שאמצא בתערוכה רטרוספקטיבה המפנינה את "עייפות החומר". חשבתי שמה שהיה רענן לשנות ה־60 הספיק להסתייר ולהלבין במשך השנים. ריחמתי, מראש, על הניסיון למתוח את עור־הפנים בתקווה להיראות רלוונטי וטרי.

הופתעתי לטובה. אין ספק כי מאיר אהרונסון, אוצר התערוכה, בחר עבודות טובות וארגן אותן בקבוצות המאירות את לביא כצייר באור מחמיא ומעניין.

בתערוכה מתגלים רבדים שאולי לא הוכחנו קודם לכן, מתוך חמרת השירבוט־מריחה־צילום על דיקט שהודגשו תמיד בכתיבה על הצייר.

עריכת התערוכה מאפשרת חשיפה נוחה של עולם הדימויים "הספרותיים" בציורי לביא. שנים רבות הכחיש או התעלם לביא מאלמנטים חוץ־אמנותיים (ספרותיים, מיתולוגיים, חברתיים, פוליטיים וכו') ביצירותיו. הוא העדיף פוזה של צייר המתעסק בשפת־האמנות ובדו־שיח שבין מריחה, שירבוט, צילום, רמות של שפה ויזואלית. בתערוכה זו מתגלים האלמנטים הציוריים המוכרים בגלגול המצפין בתוכו משמעויות נוספות.

החרדה, שאנו עוסקים בה ברשימה זו, חבויה היטב ביצירת לביא כשהיא מכוסה בשכבות של אמולזין, דבק פלסטי, הדבקות שונות או שירבוטים המסתירים אותה. מי שמוכן להעמיק ולחדור לתוך רבדי הציור ימצא אותה — החרדה התרבותית.

לביא מנגיד ומנהל דו־שיח בין התרבות האירופאית, הקלסית, המסורתית, לבין תרבות ישראלית, מקומית, חפיפית, נון־שלנטית, מסונדלת תרתי־משמע.

היינה ואיינשטיין — כנגד גורל ישראלי, "ראש יהודי" — כנגד "ראש ישראלי", פסל קלסי — כנגד כרזה פשטנית של עיריית ת"א, העבר ו"העתיד" הגרמני — וההווה הישראלי ושפריץ ורדרד, טיח, נוילה וגרפיטי).

גם הקשקושים הופכים למילון הירוגליפים פרטי, המחביא בתוכו דימויים קולקטיביים: דקל/מורקה/פיצוץ; משולשים החוברים למגן־דוד או ל"בלון דיבור"; מנורת־קנים וכרים מורחיים וכו'.

גם הגרניום, הפרח המוכר, מצטרף לאוצר הדימויים הדו־משמעיים. צילום עציצי גרניום בתוך נוף אירופי, מגונדר מאוד, מתעמת עם גרניום הכתוב על מדבקה, כסמל מרומז לבורגנות תל־אביבית־פולנית, המשך ישיר לעציץ הבודד, לטבע המתורבת, כמו בשיר של ביאליק, המתגעגע לאחיו שם בגנו.

לביא חצוי בראשו. הוא קשור ל"ראש הישראלי", המתחיל בחוף גורדון או פרישמן ונגמר ב"ראש אינדיאני", עם הגב לים והפנים לשם. טריטוריה תל־אביבית מוגדרת. אך בו־זמנית הוא מחובר בנפשו גם לאמנות, למוסיקה, לספרות ולהגות של אירופה הקלסית, התרבותית, השורשית. אין זה מקרי שהמלה "ראש", צילומי ראשים, רישומי ראשים ושרבוטי ראשים מככבים בציוריו בדיאלוגים של שפות ויזואליות שונות. קו תופשי הופך לפרופיל ראש שמתוכו מגיחה בועת דיבור שצורתה...פרופיל ראש: ראש מקיא/בולע ראש. הסימן ר (המופיע בווריאציות שונות,) נראה לעיתים כאות ר' (ראש), כמו L (האות "אל" הלועזית). שוב שפות מכאן ומשם.

מאחורי כל זה מסתתרת חרדה. לא במובן הבומבסטי, הרגשני של המלה. לא בעוצמה היוצרת תנודות נראות לעין, אלא במינון המשאיר אותך מוטרד, למרות הנינוחות האסתטית שעל־פני השטח.

הצליל העולה מן התווים שלביא מצרף מזכיר את צליליו של קוסטרמן (ואינני מתכוון לקירבה סיגנונית־צבעונית או לאסתטיקת הכיסוי־גילוי), אני מתכוון לחיפוש אחר אותו צליל בלתי־מזוהה ובלתי־מתפשר הבוקע בשקט שאחר הרעש, בדומייה המשתררת בחזית לאחר הקרב האלים. בשקט טורדני זה תמצא את עקבות הפחד־שלפני־מעשה, את עקבות התבונה. היינה ו"העתיד", המכסה על העבר, הם מעט מסמליו כסולי־הפנים של רפי לביא, אנטנות רגישות להלכי־רוח של התקופה.

יהודה פורבוכראי — טבע דומם 1987, אקריליק על בד

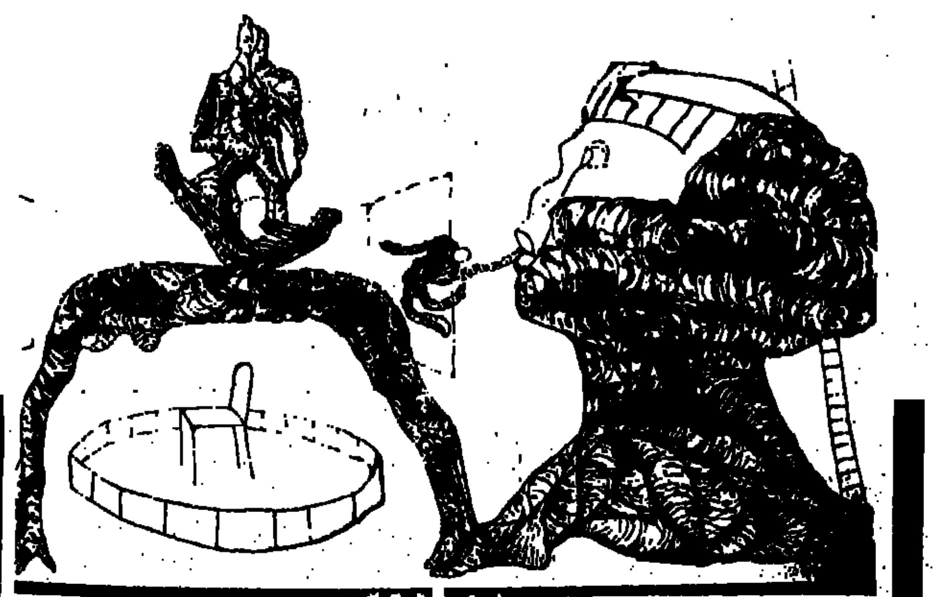
דב אור־נר — "אתרים של רע"

דב אור־נר — "אתרים של רע"

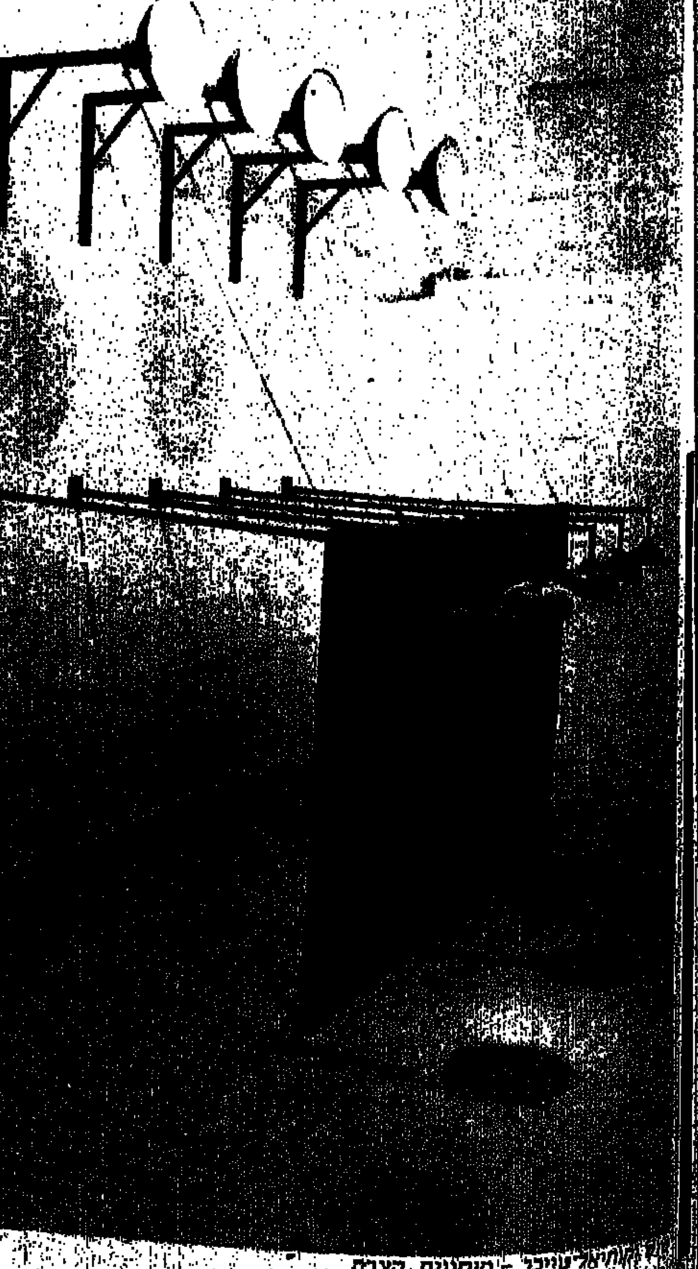
...אל־טייכר — "מיתוסים", הצבה

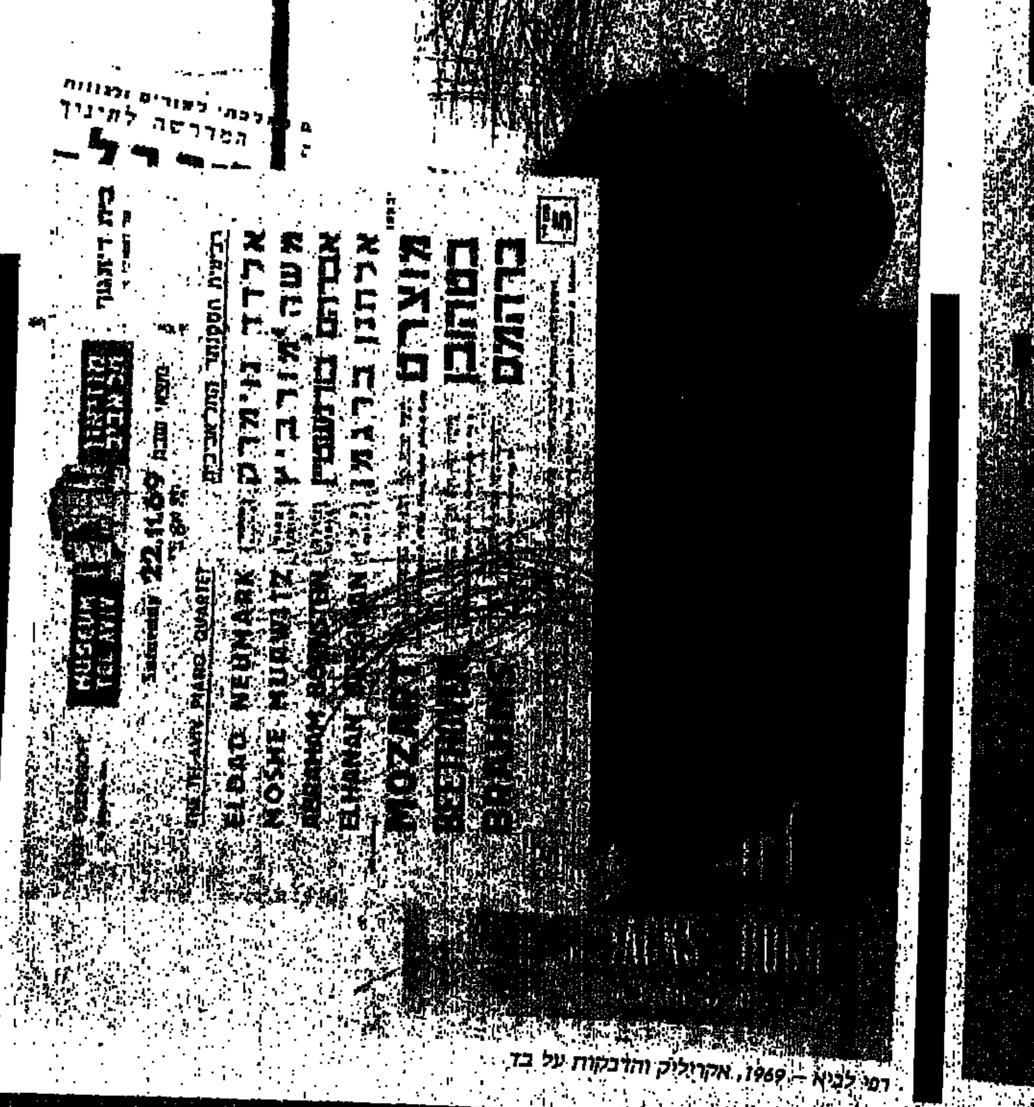

רפי לביא — 1969, אקריליק והדבקות על בד

כל יום

שישי טלוויזיה

21.10.88

08.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 יהדות, קשת וענן: אור השבת (כ).
08.40 מסך לספרות (יסודי) (כ).
09.00 מוסיקה (ד' ו') מי בחלילית: צליל ותו.
09.20 לשון ותקשורת הילדים משכונת חיים עיקר וטפל 2 (כ).
09.45 ציפיטפוס.
10.15 חשבון ו', השארית בחילוק.
10.40 מדעי הטבע (יסודי) כאלה אנחנו: בוגי שועלת המדבר.
11.00 חברה ותרבות (יסודי) פגישה עם גלילה רון פדר (כ).
11.30 אזרחות (על־יסודי) כללי המשחק: השחקן.
12.00 חברה ותרבות (על־יסודי) על הברולים: הופ התבגרתי.
12.30 מוסיקה (על יסודי) משולשים מוסיקליים: מוצרט והקלרינט.
13.15 אוניברסיטה פתוחה: תהליכים קוגניטיביים הזכרון.
13.45 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
13.50 זהרזה, שידור חוזר (כ).
14.40 היהלום שנכחר. רונלד מריק מת כתאונת דרכים אך סמל פרון אינו מאמין שזו הסיבה האמיתית למותו. ממשלת בריטניה החליטה לצאת מהורו אך יש

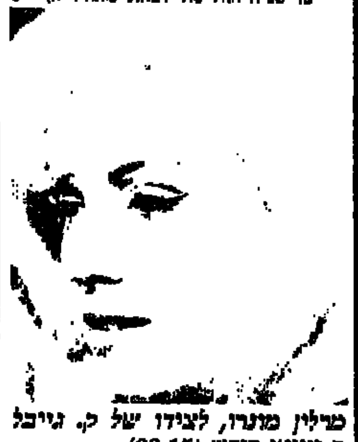

מרילין מונרו, לצידו של ק. גייבל ב„יוצאי דופן" (22.15)

מתיחות בין עדתית קשה בהודו.
15.30 מפגשי בראשית: פרשת לך־לך, שיחתו השבועית של הפרופסור יונה פרנקל.
16.00 ערב חדש, המוסף לשבת. מנחה: דן מרגלית.
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 „הפעלולן" שם הפרק: „ראשון להרוג" (חלק א').
17.20 לקט שירים (ערבית).
17.30 סרט ערבי.
18.20 „על המרקע" (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שבת שלום. אלעזר שטרום בנושאים מתוך פרשת השבוע.
20.15 „יומן".
21.15 „סיבה למסיבה", תכנית בידור. מנחה: רבקה מיכאלי.
22.15 סרט קולנוע „יוצאי הדופן".
24.15 „ג'ייק והשמן", שם הפרק: „בלוז בלילה". ג'ייק ומקייב חוקרים פרשה שבה אשת חברה מפורסמת נעשית שותפה שלא מרצונה למעשה שוד ורצח.
01.05 פסוקים לשבת. חדשות.

ערוץ 2

18.35 להיטים של ג'וני מיטשל, פרינס ורכי ג'יבסון.
19.00 „סינקרוניטי קונצרט": להקת „פוליס".
20.20 להקת „הקיור" בהופעה חיה בברזיל.
21.13 להיטים חדשים של רוברט פאלמר, ארט גרפונקל ולהקת „ברוס".

סרט קולנוע, „יוצאי הדופן" (1962). רוזלין מגיעה לנבאדה כדי להתגרש, אך אין לה מושג מה תעשה שם. גאי היא מאהרוגו האינטלקטואלי, אליסטים, חתי בשולי החברה, ועובד ב„מאובנו" למחייתו. השניים נפגשים בבאר, מוצאים שפה משותפת ונעשים ידידים, אולם העימות ביניהם אינו מאחר לבוא. משתתפים: קלארק גייבל, מרילין מונרו ומונטגומרי קליפט. שעה — 22.15

שבת טלוויזיה

22.10.88

16.00 „הרפתקאות מעולם הצמחים". הפרק התשיעי: „מלחמה או שלום".
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 החוקר קמליאן. עניין משפחתי, אדם שהיה בכלא מבקש מקמליאן שיעזור לו, כיוון שהוא חושש לחייו.
18.00 „אורח באולפן" לילית נגר מארחת את הנב' יעל ורד, מורחנית ידועה מוותיקי משרד החוץ הישראלי. על התפקידים שמילאה ועל מאבקיה כשגרירת ישראל בוינסקי, בדבר מעמד ירושלים. (ערבית).
18.30 „שכונון הטלוויזיה" תכנית העוסקת במגוון אירועים מן העולם.
19.00 „המסעדה הגדולה". „האיש שבא לסעוד". אסיר נמלט נכנס למסעדה ומשתלט על אנשי הצוות. הצוות מנסה לרמוז ללקוחות על המצב שהם נתונים בו, אך בלא הועיל. (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 „זמירות". מועדון הזמר המסורתי מארח את המלחין והמנצח אבי ברק. משיריו יגישו מקהלת הסיגליות, שלישיית גלגל, אורי שבח, אורי בוסקילה וברוך כץ. מנחה: אבי מסלו.
20.25 ספורט, משחק השבת.
21.00 „רואים עולם", יומן החוץ של הטלוויזיה הישראלית.
21.40 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי"ב.
22.20 סרט טלוויזיה „טראוויס מק'גי". ראה הפניה. הסרט הופק בשנת 1982.
23.50 „אגדה של מקום", עלילת דם נוסח ירושלים, בבית הכנסת הספרדי על שם אליהו הנביא.
חדשות.

לילית נגר, מארחת את המזרחנית יעל ורד (18.00)

ערוץ 2

18.35 מועדון החברים של דיסני: קטעים מהסרטים המפורסמים 20,000 מייל מתחת למים, חברי הדרקון אליוט וכן המלך והעני.
19.00 מאחורי הקלעים: צבעים סרטו של דניס הופר, הוא סיפור מהחיים, זהו קולנוע בידיוני החושף את בעיית חבורות הרחוב בלוס אנג'לס.
19.30 מוסיקאמריקה, סדרת בידור חדשה העוסקת במוסיקה. מדי שבוע תסקור התוכנית סגנון מוסיקלי אחר. פרק ראשון — מוסיקת גוספל, התוכנית עוקבת אחר שורשי מוסיקת הגוספל, מימי מהליה ג'קסון ועד להווה.
20.35 מרשת ביידרבק, פרק שלישי: אנו קוראים לזה כלכלה לבנה.
21.25 שירים עבריים.
21.35 סרנת הסופרים: הסופרת גורה עברון מספרת כיצד, נהוגה רקע עיתונאי יתרון בקרב יוצרים־כותבים.

סרט טלוויזיה, „טראוויס מק'גי" 1982. סיפור מתח רב־תנופות, העוסק בבעלי סירות, בתוסף דרום־קליפורניה. רישיון השיט של זואן הירד נשלל, מביוון שהוא נאשם בגרימת תאונת־התנגשות בין סירות, בה נהרג אדם. הצרה היא שזואן אינו זוכר דבר מן התאונה. הוא מבקש מחברו טראוויס מק'גי ומשותפו, שיעזרו לו לשדר את שמו ולהחזיר לו את רישיון השיט. הבמאי יוצא לחקור מה התרחש, ומגלה תגליות מפתיעות. משתתפים: סאם אליוט, ג'ין אוואנס, קתרין היקס ואיימי מדיגן. שעה — 22.20

ראשון טלוויזיה

23.10.88

08.00 עד־כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 תלמוד שנים אוחזין; פשיטא 2 (כ).
08.40 מסך לספרות (יסודי) (כ).
09.00 אנגלית ו'.
09.20 השעה שלנו, דירה להשכיר (כ).
10.30 אנגלית ז'.
11.00 חשבון ה', מיהו השבר הגדול?
11.15 צרפתית.
11.35 גיאוגרפיה (ה' ו') יפו: העיר.
12.00 אנגלית י'.
12.25 ספרות (ו' ט') בלדות א' (כ).
13.00 אנגלית ט'.
13.30 הסטוריה כללית, הדתות הגדולות: האיסלאם.
14.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
14.05 האוניברסיטה הפתוחה: 1. ניהול משאבי אנוש ואלדנוויל (א'); 2. חולית־ניים, ניתוח צפרדע.
15.00 הי בינבה.
15.10 רחוב סומסום.
15.40 שעת כושר.
15.50 מאתיים שניות לוועדת הבחירות המרכזית.
15.55 עב"מ בא (זהירות בדרכים) (ראה הפניה).
16.05 הקוסם מארץ עוץ.
16.25 כך היו חיינו.
17.00 ערב חדש מנחה: דן מרגלית.
17.30 „קח סיכון", שעשועון לילדים.
18.00 „כוח המחץ": „הסור הגורלי" (חלק א')
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 „עם הכוכבים": עם להקת „סקריטי פוליטי", ונגן החצוצרה הידוע מיילס דיוויס.
18.45 „חידושים והמצאות". מטוס קל ועיד (חלק ב') (ערבית).
19.00 יומן השבוע.
20.00 כותרות מבט.
20.02 „אלף": שם הפרק: „אנחנו מצטערים, דור אלברט".

מיילס דיוויס, נגן החצוצרה בתוכנית „עם הכוכבים" (18.32)

20.30 „בין הכיסאות", מגזין ר: שבועי בענייני משפחה וחברה, בשידור ישיר.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי"ב.
22.15 „לקראת שידור".
22.30 „שושלת": הפרק 104 קריסטל ובלייק הולכים ומתרחקים זה מזה. סטיבן מחליט לחזור אל קלאודיה. בלייק מזמין את אמנדה להצטרף אליו למסע עסקים באקפולקו, ואלקסיס היא מצרפת את עצמה ואת ליידי אשלי למסע.
23.20 „מצב הרוח": מגזין לענייני תרבות ואמנות מנחה: עודד קוטלר.
00:05 פסוקו של יום: חדשות הלילה + מוסף הספורט שער ראשון.

ערוץ 2

18.35 סרט הנפשה שלושת החוירונים.
18.46 סרט אנימציה — שאלה של צורה: סיפור בריאת העולם.
19.00 התיבה מפליגה. פרק שביעי: שיבה לחיי הכר.
19.27 רגע לפני... על תערוכת פרחים מיוחדת במינה.
19.30 חטיפה — פרק שישי: בריחה.
19.55 מה נשדרך מחר.
20.00 נקודה ויגוע. החלקה על קרח.
20.53 רגע לפני... דרכים שונות למלחמה בסמים.
21.00 אוסף להיטים. החזה. נערי חנות חיות השעשועים, ראשים מדברים ואהוד בנאי.
21.30 קלוז'אפ: קוברה ורדה וצל הטווס.
21.45 קליפ מי יודע.
21.50 ד"ש עם קליפ, תוכנית כבקשתכם.

עב"מ (זהירות בדרכים). סידרה חדשה בת 5 פרקים, אשר נועדה להנחיל לילדים את חוקי הזהירות בדרכים באמצעות סרטים משעשעים. פרק 1: „אוטוס". אישחלל המחופש לאדם רגיל, בא לעזור לחבורת ילדים לגרש את „החיות" המנסות להשתלט על לובן התירס, והם עוזרים לו להוצת כבישים. שעה — 15.55

שני טלוויזיה

24.10.88

08.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 גאוגרפיה של א"י, פני הארץ: שלוש גבעות (כ).
08.40 בלי סורות, ב' — ה'.
09.00 אנגלית ה'.
09.20 אנגלית ז'.
10.30 רגע עם דודלי (כ).
11.00 ערבית מדוברת, אלבית (א) לעתיק.
11.15 אנגלית ו'.
11.30 חשבון פשוט ד', גיאומטריה: נא להכיר (כ).
12.00 אנגלית ח'.
12.30 אנגלית ח'.
13.00 תלמוד שנים אוחזין: מאי טעמא (כ).
13.25 גיאוגרפיה (ו' ט') אפריקה הטרופית.
13.45 צרפתית.
14.00 עד כאן, רצף דפי הטלטקסט.
14.05 תיבה 2.
14.30 בארץ הקטקסים.
14.55 קשר משפחתי: משפחת חבר, שבאה לפני חצי שנה לתוכנית בעקבות מכתב ששלחה הבת אתי, חוזרת ומשוחחת עם אחי יותם. ההורים במשפחה זו גרושים ובכל זאת מגדלים, תוך שיתוף פעולה מלא את ילדיהם. החיכוכים הם על רקע „מי צודק?" האב? הבן? אתי? מה קרה בין הפגישה הראשונה לשניה? מה השתנה?
15.40 זיעת השמש דמעות הירח, פרק 2: הפרק עוסק בכוכבי הבידור של דרום אמריקה. מי הם הכוכבים הנערצים ומדוע?
16.40 שביל באמצע שביל בצר, טיול השבוע: פארק קנדה. (כ).
17.00 ערב חדש, מנחה: רפי רשף.
17.30 „חבובוטף: „מה חדש בגן החיות".
17.55 „תופסים ראש": נושא התכנית: „ידיים".

חנה גורדון, היא אמו של דאריל הצעיר (20.02)

18.25 „פסוקו של מקום": מבט אל עגתות.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 ספורט (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 „משפחתי וחיות אחרות": הפרק הרביעי: ג'רי מבלה את מרבית זמנו בחקר הטבע (חרקיו, לארי מודיע לאמו כי החליט לארח בבית קבוצה של ידידים בוהמיים.
20.30 „על גלגלים": בתכנית הפעם: מבחן דרך למכונית חדשה, חידושים בתחום תבטיחות של מיכלי הדלק, חלקי חילוף למכוניות ועל מכוניות התוספות צמתים. מנחה: רניאל פאר.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי"ב. „המופע של גארי שנדלינג" הפרק השישי: „זאת הבעיה של גארי, גארי פוגש את מורגן, חברתה של ננסי ומתאהב בה מיד.
22.45 „זה הזמן" — תכנית אירוח: מנחה: רם עברון.
23.25 „ראמפול" (ראה הפניה).
00.15 פסוקו של יום: חדשות הלילה + מוסף הספורט חצי פינה.

ערוץ 2

עקב קשיים תקציביים, נאלץ ערוץ 2 לשנות את לוח המשודרים הרגיל ולשדר שירים ברצף. עם הצופים סליחה.

„ראמפול" פרק שלישי: ראמפול נתקל במסוף של סודיות מכל עבר. קלוד ארסקין בראון מבקש ממנו הימור, כאילו היא מבלה באופרה. אשתו מתחמקת ממתן תשובה מדויה על אדם מסוים, ואילו משרד ההגנה נרעש כליבר מדליפה, על כי ראמפול חושד שגם שם מנסים להסתיר על דבר־מה. שעה — 23.25

שלישי טלוויזיה

25.10.88

08.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 בלי סורות ת'.
08.40 פרפר נחמד, מראות (כ).
09.10 חשבון פשוט ד', מדוע אסור לחלק באפס? (כ).
10.30 אנגלית ד'.
11.00 אנגלית יא"יב' HELLO ISRAEL. ITS PART OF LIFE.
11.15 חשבון ה', שברים שקולים.
11.30 תולדות הישוב — ארץ מולדת: בעיר ובעמק (כ).
12.00 חשבון פשוט, פירוק לגורמים ובתרגום לערבית.
12.25 אנגלית ח'.
13.00 ספרות (על יסודי) אדיפוס, האדם והאל (כ).
13.30 מדעי הטבע, הברכיה.
14.00 עד־כאן, רצף דפי הטלטקסט.
14.05 סרט קולנוע: „בומבה, נער הג'ונגל". אב ובתו, מגיעים לאפריקה לצלם צילומים לירחון. הם מנסים לחדור לארץ המסתורין כדי לצלם צילומים שאיש טרם צילם. הבת, הולכת לאיבוד ופוגשת בנער־טבע שגדל כל חייו בג'ונגל.
15.40 שעת כושר.
15.55 פרפר נחמד (כ).
16.25 עדי הזהב הנסתרות.
17.00 ערב חדש מנחה: אילנה דיין.
17.30 „זנב לחדשות".
18.00 „דגרסי" הפרק השלישי „הניסוי".
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 נתיב חדש להודו. טיילור שוכר את שרותי ארגון הפושעים של אלכסנדריה כדי שיתנקשו בחיי טום ומרסיאל.
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 „1 יותר מדי", סדרת שעשועונים

נעם שריף, מתארח בתכנית „מסך אישי" (23.10)

מנחה: חנן גולדבלט.
20.30 „כלבוטק", מגזין לצרכנות ולאיכות חיים.
20.50 סרט הדרכה של ועדת הבחירות המרכזית המסביר את הליכי הבחירות.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי"ב.
22.15 „מרגל מושלם" (ראה הפניה).
23.10 „מסך אישי", אהוד מנור מארח הפעם את המלחין נועם שריף.
23.45 „פסוקו של מקום". מבט אל גבעון חדשות הלילה.

ערוץ 2

18.35 „גמרי עץ האלף".
18.46 סרט אנימציה „מלחמות האלים".
19.00 „טסים נמוך" פרק 13.
19.26 „רגע לפני..." על מחקר בחיות ים העוזר לנו להבין כיצד מתפקד גוף האדם.
19.30 „המרפאים" פרק שישי „רדיוניקה".
19.56 „רגע לפני..." על תערוכת אמנים בארה"ב.
20.00 — „60'70'80" להיטי זהב' להקת הדייר סטרייטס" בהופעה חיה.
21.10 — „דיוקן באמנות" הצייר גוסטב קלימט.
21.37 — „רגע לפני..." סקירה על הסרטים החדשים „רשיון לנהוג", „כוסית לארתור" ו„תקלה מופלאה 2".
21.40 — דרמת מתח „האי".

„מרגל מושלם". פרק אחרון: „ברית" לדוד ופוסטר הוקרים את אשתו של פים ועושים חיפוש בדירה ברייכשהם מתקשים רמזים בלשונו להיעלמו. פים נמלט אל ביתה של גב' דאבר, מרי אשתו של פים יוצרת קשר עם אקסל, היא מנחשת מבריח על מקום הימצאו, וממהרת לשם... שעה — 22.15

רביעי טלוויזיה

26.10

...ומלצתה, ...ו (22.15)

[illegible]

ערוץ 2

[illegible]

סרט קולנוע, „עיניה של לורה מארס" 1978. לורה ... צלמת אופנה ... היא רואה ... [illegible] שעה — [illegible]

חמישי טלוויזיה

27.10.88

08.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 מושגי יסוד ביהדות: וקיימתם לאות (תפילין) (כ).
08.40 בלי סורות, ב' וה'.
09.00 אנגלית ד'.
09.15 פרפר נחמד מראות (כ).
10.30 תולדות הישוב ארץ מולדת: בעיר ובעמק (כ).
11.00 אנגלית ה'.
11.20 ערבית מדוברת אלהלם.
11.35 אנגלית ח'.
12.00 מדעי הטבע (על־יסודי) במצולות אוקינוס האויר.
12.25 אנגלית ט'.
13.00 תולדות ישראל: רמח"ל 1.
13.30 מוסיקה צורות מוסיקליות: הפוגה.
14.00 עד כאן רצף דפי הטלטקסט.
14.05 מושגי יסוד ביהדות: וזאת התורה משרד על מקומו של ספר התורה בקהילות ישראל: כתיבתו, קריאתו, הידורו וחשיבותו (כ).
14.25 קשר משפחתי שידור חוזר מיום ב' ה־24.10.88 (כ).
15.10 רחוב סומסום.
15.40 שעת כושר.
15.55 מאתיים שניות לוועדת הבחירות המרכזית.
16.00 זהרזה שידור חז.
17.00 ערב חדש מנחה: דן מרגלית.
17.30 ריץ־רץ' נושא התכנית הפעם: אוכל.
18.00 פומיקי הפרק האחרון: מוהלת אחד באפריל.
18.25 הגיע זמן לשון אבשלום קור מסביר את הנוסחה: 20=100.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 למשפחה (ערבית).
18.55 מפגש (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מבט ספורט.

תמונה מתוך הסרט הדוקומנטרי „כמיהה נואשת לתינוק" (23.00)

20.45 הגיע זמן לשון אבשלום קור על: צניעות ואשליות.
20.50 סרט הדרכה של ועדת הבחירות המרכזית המסביר את הליכי הבחירות.
21.00 מבט לחדשות.
21.35 שידורי המפלגות ערב הבחירות לכנסת הי"ב.
22.15 בלוו לכתולי המרים שם הפרק: המקצוע השני העתיק בעולם.
23.00 סרט תעודה — כמיהה נואשת לתינוק. הסרט עוסק בנושא של אימוץ פרטי, שלא באמצעות המימסד. בסיפור המוצג בסרט, האם הטבעית רוצה שיוחזר אליה תינוקה לאחר שמונה חדשי אימוץ. ספק אם ההורים המאמצים יזכו במשפט המתנהל בעניינים.
23.50 ויילד משתולל.
00.15 חדשות הלילה.

ערוץ 2

18.35 עולם החי: כלבי פרא.
19.03 בקצב מורחי: לילה וילדות הפלא לינה.
19.40 בקרוב בערוץ 2.
20.00 שורשים התרבות הכושית.
21.05 שירים של מיק ג'אגר, ג'ורג' מייקל ויתודית רביץ.
21.35 למות מצחוק, פרק שמיני: הקברן המעופף.

תכניות טלוויזיה ליום שישי 28.10.88

משעה 21.15 „סומסום" תכנית בידור עם גבי גזית.

משעה 22.15 סרט קולנוע „מחוללים ... ". [illegible]

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 21.10.88

12.30 מסע בעולם המצייר. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 זינה (סדרה ערבית). 14.30 סופר־בוק (מצויירת). 15.00 שוכני הסלעים ולילדים). 15.10 סרט „צדק עיוור" עם טים מת'סון. 17.00 קשרי משפחה. 17.30 קשרי משפחה (קומי). 18.00 חדשות בערבית. 18.10 חדשות באנגלית. 19.00 „ג'. ג'. סטרבוק" (סידרה). 20.00 סרט (ערבית). 21.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שבת 22.10.88

12.30 סרטים מצויירים. 13.00 ימי העמק האבודים (מערבון). 13.30 משפחת סלוריאן (סדרה). 14.00 מלך השחקים (לילדים). 14.10 עולם החי. 15.00 בייסבול. 17.00 אירועי ספורט בעולם. 18.00 ספורט (מרוץ סירות). 19.00 היאבקות. 20.00 סרט „סיונרה" עם מרלון ברנדו. 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום ראשון 23.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 מעשיות מסמחות (ערבית). 14.00 מלך השחקים (לילדים). 14.30 הבית המעופף (מצויירת). 15.00 סרט (ערבית). 17.00 משפחת וולטון. 18.00 ששים דקות (מגזין אקטואליה). 19.00 שנה בחיים (סדרה דרמטית). 20.00 סרט „שמים ארומים כדם" עם ריצ'ארד ת'ומס. 21.10 מעשיות מסמחות (ערבית).

יום שני 24.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני (סידרה). 14.30 סופרבוק (מצויירת). 15.00 שוכני הסלעים (תכנית לילדים). 15.30 סרט „כיוון מטעה" עם טים קונאוי. 17.00 „הבחירה" (סידרה ערבית). 17.30 לורן ושירלי (סדרה קומית). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 מגנום (בלש). 20.00 בייסבול. 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום שלישי 25.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני (סידרה). 14.30 הבית המעופף (מצויירת). 15.00 שוכני הסלעים (תכנית לילדים). 15.30 סרט „הג'ינג'ית והקאובוי" עם גלן פורד. 17.00 נסיעה בחלל (דמיוני). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 צוות לעניין (פעולה). 20.00 מקגייוור וסוכן חשאי. 21.00 מרפאת היער השחור (סידרה דרמטית). 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום רביעי 26.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני. 14.30 סופר בוק (מצויירת). 15.00 שוכני הסלעים (תכנית לילדים). 15.30 סרט „סוס יקר מפז" עם אבוט וקוסטלו. 17.00 חץ וקשת (סדרה). 17.30 משפחת קמבל (סדרה). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 רצח במסיבת קולמוס. 20.00 המוק והארי מקנזו (סידרה). 21.00 משחקי רמא (דרמה ערבית). 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

יום חמישי 27.10.88

12.30 חיים אחרים. 13.00 מועדון 700. 13.30 התעמלות. 14.00 האוור הלוליני (סידרה). 14.30 הבית המעופף (מצויירת). 15.00 שוכני הסלעים (תכנית לילדים). 15.30 סרט „הפיראט" עם יול ברינר. 16.30 נירהארט (קומי). 18.00 חדשות בערבית. 18.30 חדשות באנגלית. 19.00 סקרקרו וגברת קינג (בלש). 20.00 הדרך לשמים (דרמה). 21.00 „קציר הרשע" (סדרה ערבית). 22.00 מועדון 700. 22.30 חיים אחרים.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 21.10.88

כל שעות הבוקר תכניות לכל המשפחה. 16.10 מחר אבל נכון (ערוץ 1). 16.30 סרט באורך מלא (ערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תכנית בידור בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 סרטון דוקומנטרי. 20.30 הצגתו של סול רניאלס. 21.10 האני (סידרה אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 פלקון קרסט. 23.10 טלוסה כרירה.

יום שבת 22.10.88

15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.00 קרקס (ערוץ 1). 18.00 מזורה מקרטון (סידרה בצרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 עולם המדע 20.30 התכנורות (קומדיה אמריקאית). 21.00 סעיות אנוש (דוקומנטרי). 21.30 בידור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 23.10.88

15.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1) 17.00 ספורט. 18.00 שירים בצרפתית. 18.30 כשרונות צעירים (צרפתית, ערוץ 1). 18.35 אלף ערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 חיות (דוקומנטרי). צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 טרוב (קומדיה אמריקאית). 21.10 דרך השי (דוקומנטרי). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מאננום (סידרת מתח אמריקנית). 23.10 הבן של אמא (קומדיה אנגלית).

יום שני 24.10.88

15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 18.00 סידרה דוקומנטרית (צרפתית). 18.30 רחוב קרנו (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 זרים להלוטין (קומדיה אמריקאית). 21.10 אוייב בפתח (סידרה אנגלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מחוות.

יום שלישי 25.10.88

15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.00 רופאים מעופפים (סידרה, אוסטרלית). 18.00 במחוות בצרפתית. 18.30 אקלוניה. (אנגלית, ערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מי הבוס (קומדיה אמריקאית). 21.10 הרפתקאים (סידרה אמריקאית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האנוסר (מתח). 23.10 תוכניות על אמנים.

יום רביעי 26.10.88

15.30 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.30 מדע ודעת (אנגלית, ערוץ 1). 18.00 נסיעות והצלות (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 ויזוזו (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שיש ואלי (קומדיה אמריקאית). 21.00 מלחמות, קוריאה (דוקומנטרי). 21.10 בין גלגלים (וגלגלים (סידרה אמריקאית). 23.00 חדשות באנגלית. 23.10 שואפים עם ילדים (קומדיה אמריקאית).

יום חמישי 27.10.88

15.30 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.35 סידרה לילדים (אנגלית, ערוץ 1). 18.00 אהבים דוקומנטרי (צרפתית). 18.30 רחוב קרנו. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 הצגתו של ליל קוסטלו. 21.10 היסה והזוה (סידרה אמריקאית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

21.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור
06.02 „שעון מוסיקלי".
07.09 „בהאונה נינוחה". בוקריני: שלישייה מס' 2, כסי במול מג'ור, לשני כינורות וצ'לו: בטהובן: קונצ'רטו מס' 1, בדו מג'ור, לפסנתר ותז. (ו. אשכנזי/הסימפ. משיקגו/ג. שולטי): מאהלר: סימפוניה מס' 1 (הסי מלונדון/ג. לוויז): מאהלר: „בחצות הליל", למילים של ריקרט.
09.00 „מאוצר התקליטיה", אדגר אלן פו במוסיקה צרפתית של המאה ה־20: א. קפלה: מסכת המוות הארום לנבל ותז. כלי קשת ומרדריק קמברלינג): פ. שמיט: הארמון המכושף: דביסי: „נפילת בית אושר" (כ. ברבו/ס. פרנסואה לדרו/פייריאין לה מגה/ ז. פיליפ לפון/התז. הפילה. של מונטה קרלו/ז. פרטרה).
10.00 „קונצרט בוקר" גלופי: סונטה מס' 5, בדו מג'ור (פ. מאסינגר/ ראבל: „מראות", לפסנתר: אלבניז: סויטה ספרדית, אופ. 47 (ג'וליאן ברים): נוקריני: חמישיה מס' 4 ברה־מג'ור, לגיטרה וכלי־קשת „פנדנגו"; שוברט: רביעייה מס' 14, „המוות והעלמה": פורה: רקויאם.
12.57 „פינת השיר", משירי הגרזן הפורת, אנתולוגיה של שירה גרמנית מודרנית בתרגומו של שמעון זנדבנק.
13.00 „קלאסיקל".
14.06 „מן הסרטיה" שומאן: „פרפרים"

פנינה זלצמן, הפסנתרנית ב„מן הסרטיה" (מ' 14.06)

ופנינה זלצמן; ברהמס: שלישייה כלה מינור לפסנתר, קלרנית וצ'לו אופ' 114 (פ. זלצמן/י. אטלינגר/ ע. ויולג; פולנק: סונטה לקלרנית ופסנתר (פ. זלצמן/י. אטלינגר).
15.00 „צלילים מלוא חופניים". המלחין ארתור גלברון על נשים כהשראה ליצירות מוסיקליות (ש"ח); שומאן: וריאציות על נושא של קלרה ויק (ולדימיר הורוביץ).
16.00 „לבקשתכם" שוברט: סימפוניה מס' 3; באך: קונצ'רטו ברה־מינור לפסנתר ולתזמורת (גלן גולד); בטהובן: רביעיית כלי־קשת ברה־מג'ור, אופוס 18 מס' 3 (רביעיית אלבן ברג); ברהמס: סימפוניה מס' 3.
18.00 „דור הזהב אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות" רביעיית בודפשט בשנות ה־30 (תכנית שלישית); שוברט: קטע רביעייה בדו מינור; בטהובן: רביעייה בסי־במול מג'ור, אופוס 130 וולף: סרנדה איטלקית.
19.00 „זוטות".
19.57 „פינת השיר".
20.05 „קונצרט ליל־השבת" הגדול: סונטה מס' 6, ברה־מינור, לחלילית ולקונטינואו (ג. פטרסון/ ב. ארוקסון/ס. שובק (ת); בטהובן: סימפוניה מס' 7, (התז. הפילה. של וינה/ל. ברנשטיין) (ת); מנדלסון: שלישייה מס' 1, ברה מינור אופוס 49 (שלישיית בורנדין) (ת); שוסון: וידיאן, פואמה סימפונית (התז. הסימפ. של בול/א. ג'ורדאן) (ת); יחזקאל בראון: סונטה לקרן ולפסנתר (מ. רימון/ב. קנינה) (ת); קוסטקוביץ': סימפוניה מס' 1, (התז. הלאומית הסקוטית/נ. יערבי) (ת).
22.35 „רצף מוסיקלי".

23.00 „קצת של צלילים" מיצירות הנרי פרסל וג'ון בלו.

רשת א'

07.30 „ישן בעיניר", שירים ישנים.
08.05 „מצעד הפזמונים הים־תיכוני".
10.05 „וטהר לבנו", לקט שירים ופיוטים לקראת שבת.
11.05 „מפגשים מן הסוג השישי", מגזין למסורת ופולקלור בטעם שישי.
12.05 „מעורב יום ור", מוסף יום ו' של מעורב ים־תיכוני.
13.00 חדשות ותכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותכניות בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר", מגזין לילדים ולבני נוער.
15.00 „קבלת שבת" פרשת „לך לך".
16.05 „שירים מבית אבא".
17.05 שירים עבריים.
18.05 „מוסף רדיו לספרות".
19.00 שידורים לעולים.
22.05 „כי טוב הזמר": „בבוסתנים" מופע פומבי (ש"ח).
23.05 „להיטים מפולפלים" להיטי הזמר המזרחי של כל הזמנים.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
12.05 „שירים עבריים".
13.05 „כחצי היום", חדשות ופזמונים.
14.06 „שבת באויר" עם אלעזר שטורם.
16.05 „בשנים לשבת", עם יהורם גאון.
17.05 „מאחורי הכותרות" מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות.
18.06 יומן חוץ.
19.05 „בן הארץ".
20.05 „תפילה וזמר" שירים ופיוטים לשבת — מאוצר עדות ישראל.
21.05 „השושנה פורחת", רומנסות ושירי־עם ספרדיים יהודיים.
22.05 „ריח תפוח, אודם שני" משירי חבורות הזמר.
23.05 „בין שישי לשבת", שיחה בשניים עם יצחק ליבני.
00.10 „שיר אינו רק מנגינה", שירים עבריים בנושא אחד.

גלי צה"ל

06.30 „פוקחים עין", החדשות כראי שונות.
07.07 תוספת בוקר, עיתוני סוף השבוע.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 בילוי נעים עם מולי שפירא.
11.05 „קולה של אמא", על אלכס אנסקי.
12.05 „סנדלים" עם דורי ברזאב.
14.05 שירי משוררים.
15.05 „7 על 40" נקודת מבט אישית על 40 השנים בתחומי והתרבות השונים.
16.05 „שיר בשקט בשקט".
18.05 „שעה תמימה" עם יצחק רועה.
19.05 „קרובים רחוקים", עם יהודים ושליחי עליה במערב אירופה. פרק שני: „בין רומא לירושלים". פגישה עם דדיו כהן ברומא. (ש"ח).
20.05 „לא על הלוף לבדו", מוסיקה ומשחקי רדיו.
22.05 „מרתון להקת לך ופליך", 6 שעות עם הלהקה המוגנת 20 שנה להיווסדה.
04.00 לא רוצים לישון.
05.00 צלילי שבת.

רשת ג'

06.06 „יום שישי חזר".
08.05 „משהו משהו".
10.05 „אגן הים־התיכון".
12.05 „בשינוי ארצות", שירים שעלו ארצה.
13.05 „צפיות בדבש".
15.05 „לפנות ערב".
17.05 „כאן, שם ובכל מקום".
19.05 „זמר שכוח" — שירים עבריים.
20.05 „צלילי שבת".
22.05 „טיול לילי".
23.05 „איזה לילה".

שבת רדיו

22.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

07.10 פאחלבל: קאנון לכלי־קשת; מוצרט: סימפוניה מס' 6 בפה־מג'ור, ק. 43; וובר: קונצ'רטו לבסון ולתז. בפה־מג'ור, אופוס 75; מאהלר: פרק־רביעייה בלה־מינור לפסנתר וכלי־קשת; היידן: סימפוניה מס' 22 במי־במול מג'ור „הפילוסוף"; בטהובן: סונטה מס' 28 בלה־מג'ור, אופוס 101; יחזקאל בראון: „שיר השירים", למקהלה א־קפלה.
09.00 החידון המוסיקלי.
10.00 מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש בניצוחו של סרג'יו קומיסיונה — קוראי: סויטה „רהארי יאנוש"; ברהמס: הקונצ'רטו הכפול, אופוס 102 (ג' פאוק/ ר. אלדרולסקו); רימסקי־קורסקוב: סויטה סימפונית „שחרזאדה".
11.57 פינת השיר — משירי הגרוז הפורח אנתולוגיה של שירה גרמנית מודרנית בתרגומו של שמעון זנדבנק.
12.00 מוסיקה קאמרית — פורה: סונטה בלה מג'ור לכנור ופסנתר אופ. 13; דבוז'ק: חמישייה בלה מג'ור לפסנתר וכלי־קשת.
13.05 קונצרט לצהרי שבת — היידן: סימפוניה מס. 77; משולם: קונצרטאנטה בפה מג'ור לחליל, אבוב ותזמורת; שוברט: „הרועה על הסלע"; שומאן. קונצ'רטו בלה מינור לצ'לו ותז. אופ. 129; יאנאצ'ק: אידיליה; רימסקי קורסקוב: סוסטנוטו ואלגרו.
15.00 שירי עמים.
16.00 אמנים באולפן — אוריאל צחור: פסנתר; ליסט: פנטסיה מעין

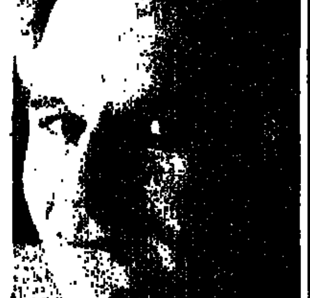

אלישע פורת, סיפורו „צלקת גאוה" ב„סיפורדיו" (א' 17.30)

סונטה בעקבות קריאה בדנטה; שומאן: 12 אטיודים סימפוניים, אופוס 13; שומאן: רומנסה, אופוס 28/2.
17.00 הגאון והעולם — וולפגנג אמדאוס מוצרט: מוצרט והקהל.
18.00 הקונצרט שלי עם דן מאני.
20.05 מן העבר הרחוק.
21.00 שבוע טוב — חלק א': עם הכנר יאשה חפץ ביצירות באך ומוצארט; חלק ב': מיצירות בטהובן — סונטה מס' 29 בסי־במול מג'ור אופוס 106 „האמרקלביר" ואמיל גיללס; הסימפוניה התשיעית (התז. הפילה. הישראלית/סולנים ומקהלת פריס בניצוח דניאל בארנבוים).

רשת א'

08.05 עוד פעם אחת מאוצר הסרטיה: שיחות עם משוררים. „עדן האהבה" — עם אורציון ברתנא.
09.05 עולם המדע.
09.30 דעת־קול, תיבת דואר בעניני מדע.
10.05 מילים שמנסות לגעת: „רבין שני עולמות" פגישה עם חוקר הספרות פרופ' אברהם באנד ובמסגרת השידורים במלאת 100 שנה להולדתו של ש"י עגנון.
11.05 מושבים.
12.05 מישור תעודה.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 בראש צעיר פינות, שירים וברכות, כבקשתכם בשידור חי.
15.05 שבת אחים סדרת תכניות על הווי ופולקלור.
16.00 רדיו־דרמה: „דרכים" — מאת ניטה קפלן. בימוי: אטיין דבל. משתתפים: מרים גבריאלי, אברהם מור, יונה אליאן ויוסי חן (ש"ח).
17.05 אנתולוגיה קטנה לשירה.
17.30 סיפורדיו: „צלקת, גאוה" — מאת אלישע פורת מגיש: שלום שמואלוב.
18.06 מסביב לעולם בשעה קלה עם יצחק נוי.
18.55 פינת השיר.
19.00 שידורים לעולים.
22.10 מלווה מלכה.
23.05 דרכי אדם עם רחל חלפי.

רשת ב'

07.11 זמר זמר לך.
08.05 מי ישן — אגדות, ספורים ופינות הניגון.
09.05 שאלה של טעם — עם חיים קינן.
09.55 עזריה אלון מספר על נוף הארץ.
10.05 יומן השבוע.
11.05 שירים כבקשתך מארח אהוד מנור.
12.05 כל האמת שעשועון רדיו. מנחה: זאב ענה.
13.05 חוגה עם בני הגדל.
14.06 סקירת שבועונים מן העולם.
14.11 הכו זמר שירים עבריים.
15.05 בין גבעות הרי אפרים עם ע. הלל והילדים הראשונים של משמר־העמק.
17.05 תחת שמי מוסקבה שירים רוסיים.
18.06 חיילים יצאו לדרך — משירי הלהקות הצבאיות.
18.30 שריקת סיום.
19.05 הקול קולנוע.
20.05 הוי ארצי מולדתי שירים עבריים.
21.05 יומן השבוע וש"ח.
22.05 יומן חוץ וש"ח.
23.05 צלצול שלישי — עם יובל מסקין.

גלי צה"ל

07.05 יופי של שירים.
08.05 „מעל ומתחת לשמיכה"
18.05 „שישבת" תוכנית סוף סוף השבוע עם מבזקי חדשות, דיווחי ספורט, עידכוני תנועה ומוסיקה.
00.05 ציפורי לילה מארח קובי מידן מארח את יצחק יקלפטר.
02.00 לא רוצים לישון.
05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

09.05 „מקהלה עליזה" שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון.
10.05 „שבת צחוק" שעה של מערכונים ופזמונים.
11.05 „במצב הנוכחי".
12.05 „הדרך" עם גידי גוב בהופעה פומבית של תוכניתו האחרונה „דרך ארץ" וש"ח.
13.05 „שאלות אישיות" יעקב אגמון משוחח עם בנימין גלאי, סופר, משורר ועיתונאי.
14.05 „הכל וורס".
16.05 „סינמה שבת" עם גידי אורשר.
17.05 „כבוד השופט דב לוין" שופט בית־המשפט העליון דב לוין משוחח על בית־המשפט בישראל כמגן על זכויות האזרח.
20.05 „עושים מדינה" עם דודו דיין.
21.05 „שבת ברכש" שירים שהחבר'ה אוהבים ופרישות שלום בטלפון.
22.05 „מסורת מסורת".
23.05 „הולך בחצות" יוסי עוזרד משוחח עם ילדים על דברים שבין לבין.

שידורי צה"ל 2

09.05 משירי אבי קורן.
10.05 אורחים עורכים עם אילן וירצברג.
12.05 „הדרך" עם גידי גוב בהופעה פומבית של הופעתו האחרונה „דרך ארץ".
13.05 „להיט לתיאבון" להיטים עכשוויים.
14.05 „יופי של שירים".
16.05 „סיטקה מקומית".
20.05 „סוף שבוע" מוסף מוסיקאלי אישי עם יואב קוטנר.
22.05 „תפוס שלווה" שעה קלאסית עם המוסיקאי מאיר ריבון, גן קרן ראשונה בתזמורת הפילהרמונית הישראלית.
23.05 „מאסטרו" פסיפס קלאסי קל.

רשת ג'

07.11 צלילים למוכרת.
08.05 דרך ארץ שירים עבריים.
10.05 על בטוח להיטי כל הזמנים.
12.05 להיטים לוהטים.
14.06 כוכבים.
15.05 עונג שבת שירים עבריים.
17.05 שיר בין ערביים.
18.05 זמר שבת שירים עבריים.
20.05 מקום בצמרת — מצעד הפזמונים הישראליים לסיכום שנת תשמ"ח. (ש"ח)

ראשון רדיו

23.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.02 „שעון מוסיקלי".
07.09 „בהאונה נינוחה": הומל: אדג'ו וריאציות ורונדו על הנושא „מינקה היפה" לחליל, צ'לו ופסנתר; בטהובן: 6 בגטלות אופוס 126; שומאן: רביעייה בדו מינור לפסנתר וכלי קשת; ברהמס: 12 שירים ורומנסות למקהלת נשים ופסנתר; דבוז'אק: סויטה צ'כית אופוס 39.
09.00 „שעה עם אמן": עם הצ'לן מישה מייסקי.
10.00 „קונצרט בוקר": סמטנה: פתיחה ומחולות מתוך „הכלה המכורה"; מקס ברוך: פנטסיה סקוטית לכנור ותז.; ונסאן דנדי: רביעייה בלה מינור לפסנתר וכלי־קשת אופוס 7; שפוהר: קונצ'רטו מס' 1 בדו מינור לקלרנית ותז. קורלי: סונטה ברה מג'ור לכנור ופסנתר אופוס 5 מס' 1; באך: קונצ'רטו מס' 2 במי מג'ור לצ'מבלו ותז. כלי־קשת; מוצרט: סרנדה מס' 5 ברה מג'ור. ק. 204.
12.57 „פינת השיר": משירי חוי לסקלי מתוך ספרו: „חיבור וחיסור".
13.00 „קלאסיקל".
14.06 „אמנים באולפן": ארנון ארז: פסנתר; בטהובן: סונטה בפה דיאז מג'ור, אופוס 78; רדז'ינסקי: קאנטה: ראבל: אונדין ומשחקי מים; שוברט: פנטסיה בדו מג'ור, „הנודד".
15.00 „אנתולוגיה בצליל": מוסיקה דתית מתקופת הרנסאנס והבארוק המוקדם: דמאנטוס, מאנשיקור,

ד"ר זאב סגל ב„מי מפחד מדמוקרטיה" (גל"צ 10.55)

שיץ.
16.00 „מוסיקה ליום ראשון".
18.00 „קונצרט קאמרי": עם חברי אנסמבל נאש: דבוז'אק: סרנדה ברה מינור לכלי נשיפה וקונטרבס אופוס 44; ובר: חמישייה בסי במול מג'ור לקלרנית וכלי קשת אופוס 34; פורה: שלישייה ברה מינור לפסנתר, כנור וצ'לו אופוס 120; מוצרט: שלישייה במי במול מג'ור לפסנתר, קלרנית וויולה, ק. 498; פולנק: שישייה לפסנתר וכלי נשיפה.
20.05 „פריומה עכשווית": כוסוטי: „אולטימה ראראי".
20.27 „פינת השיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו": התזמורת הפילהרמונית הישראלית/ זובין מהטה /שלמה מינץ, שידור חי: ליסט־רפסודיה הונגרית מס' 1; ללו: סמפוניה ספרדית; שוברט: סימפוניה מס' 9.
23.00 „החידון המוסיקלי" (ש"ח).

רשת א'

07.30 „ישן בעיניך", שירים ישנים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „טלרדיו", שירות מידע למאזינים.
10.05 „פניני בוקר", מגיש: גדעון הוד.
11.05 „ירוק ירוק" — שירים עבריים.
12.05 „מעורב ימתיכוני".
13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר", מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.30 „האוניברסיטה הפתוחה": „אפריקה בתקופה הקולוניאלית": „נצרות וקולוניאליזם" — ד"ר סטיב קפלן.
16.05 „רדיו־עשרה" מגזין נוער.
17.05 „צבעי הקשת", „מזמורת, ממערב וגם משלנו".
18.06 „מינחת ערב".
19.00 שידורים לעולים.
22.05 „תפוח ועץ", תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
07.30 שידור תעמולת בחירות.
08.05 „סעו לשלום", עם גדעון הוד.
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת" עם יואב גינאי.
12.05 „אלף־אלף ב„בית" עם אהוד מנור.
13.05 „בחצי היום", חדשות ופזמונים.
13.30 שידור תעמולת בחירות.
14.06 „בת צחוק", הווי והומור.
15.05 „שירים ושעורים".
16.05 „תוצרת הארץ", שירים עבריים.
17.05 „רגעי קסם".
17.55 „קראתי ספר", קוראים ממליצים.
18.06 „ראשון ראשון", סיכום השבת בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.30 שידורי תעמולת בחירות.
20.05 „אומר בשבחין", פיוטים ופרקי חזנות ספרדיים.
21.00 „מבט לחדשות".
21.30 „אומר בשבחין" (המשך).
22.05 „להאחז בחלום", מתרות שירים.
23.05 „בינינו לבין עצמנו", שיחות עם מאזינים בשידור חי, מנחה: אלכס טלמור.

גלי צה"ל

06.05 „אוניברסיטה משודרת": מגמות יסוד בשירה המודרנית, רמבו והשיבוש המכוון של החושים. מרצה: פרופ' שמעון זנדבנק.
06.30 „פוקחים עין": החדשות הראשונות.
07.07 „שבע אפס שבע", עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 „אילה בוקר", עם אלי ישראלי.
10.05 „עשר" שירים עבריים.
10.55 „מי מפחד מדמוקרטיה": פינה יומית עם המשפטן דר' זאב סגל.
11.05 „נכון לעכשיו", עם רפי רשף.
13.05 „דו רה יומי".
14.05 „פגישה יומית", עם יצחק בן נר.
15.05 „שירים לחג", עם ארז טל.
15.55 „אל תיקח ללב", פינה יומית שעניינה מחלות לב ומניעתן.
16.05 „ארבע אחר הצהריים".
16.54 „באופן מילולי", פינתו של אבשלום קור.
17.05 „ערב טוב ישראל".
18.05 „שעה קלה על כלכלה".
18.45 „חמש עשרה קטנות".
00.05 „ציפורי לילה משוחחות", עם דורו טופז.
02.00 „לא רוצים לישון".
05.00 „צלילי בוקר".

שידורי צה"ל 1

19.05 „רדיו ספורט" מגאזין ספורט.
19.57 הודעות לחיילים.
20.05 „לקראת גיוס", שאלות ותשובות למתגייסים לצה"ל, עם קצין שירין ראשי תת־אלוף יוסי בן־חנן. (ש"ח).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „אוניברסיטה משודרת": מגמות יסוד בשירה המודרנית, רמבו והשיבוש המכוון של החושים. מרצה: פרופ' שמעון זנדבנק (ש"ח).
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".
23.05 „24 היום שהיה".
23.55 „מי מפחד מדמוקרטיה", פינה יומית עם המשפטן דר' זאב סגל.

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".
20.05 „צר"ב" עם תמיר קמחי.
21.57 הודעות לחיילים.
22.05 „הפסקת עשר", עם מיכל ניב.
23.05 „קול הג'או הזה".

רשת ג'

06.04 „בחורה לאושר", וותיקים וטובים.
07.07 „שיר בבוקר בבוקר".
09.05 „מה, כבר תשעה?"
10.05 „דברים טובים".
11.05 מלאכי חוקיה, „על הקו".
12.05 „אהבה יומיומית".
13.05 „רק בימי חול".
14.06 „לי ולך" שיר וברכה.
15.05 „חדש, חדיש ומחודש".
16.05 „פופ 89" עם יגאל רביד.
18.06 „מצעד הפזמונים הלועזיים".
21.05 „ארום עתיק".
23.05 „הלילה הוא שירים".

שני רדיו

24.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.01 „שעון מוסיקלי".
07.07 „בהאונה נינוחה" ולנקה: סוויטה בפה מג'ור, לשלושה אבובים ותזמורת כלי־קשת (התז. הסימפונית של פראג/סולנים/ו. סמטצ'קו; מוצרט: קונצ'רטו מס' 4 ברה מג'ור לכינור ותז' (ס. אכריאל/ התז' הקאמרית של לוזאן/ א. ז'ורדן); שוברט: סונטה בלה מג'ור לפסנתר אופוס 120 (א. ברנדל) (ת); דבוז'ק: בגטלות אופוס 47 להרמוניום וכלי־קשת (מ. קליר עם נגנים מתוך השמיניה הפילהרמונית של ברלין); בוקריני: סימפוניה מס' 8 בלה מג'ור (תז. פסטיבל לונדון/ ר. פופל) (ת).
09.00 „במחיצת יוצר" עם המלחינה קלרה שומאן.
10.00 „קונצרט בוקר" ברטוק: דיברטימנטו לתז' כלי קשת (התז' הקאמרית אורפאוס) (ת); שומאן: קונצ'רטו בלה מינור לפסנתר ותז' אופוס 54 (א. ברנדל/ הסימפונית מלונדון) (ת); ברהמס: חמישיית הקלרינית בסי מינור (ק. לייסטר עם רביעיית אמדאוס); סמטנה: מולדתי מתוך פואמות סימפוניות (תז' רדיו בוואריה/ ר. קובליק) (ת).
12.57 „פינת השיר" משירי חוי לסקלי מתוך ספרו: „חיבור וחיסור".
13.00 „קלאסיקל".
14.06 „מן הסרטייה" שומאן: שלישייה בפה מג'ור אופוס 80 (ורה וידמן/ מיכאל הרן/ עמנואל קרסובסקי); בריטן: „טכס שירי חג־המולד" מרתה קסלר/ מקהלת הנשים של האקדמיה למוסיקה ע"ש רובין בהדרכת סטנלי ספרברג.

רובין ויזל־קפסוטו, סולנית ב„מן הסרטייה" (מ' 14.06)

15.00 „אנתולוגיה" אלסנדרו סקרלאטי: „גן האהבה".
16.00 „מאולמי הקונצרטים בעולם" להקת לזיאר־פלוריסן מיצירות בווינייאק, מולינייה, למבר שרפנטייה התכחשותו של סן פטרוס, וסירסה.
18.00 „מחזורי יצירות" בטהובן: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת במי במול מג'ור „מן העזבון"; מהלר: סימפוניה מס' 8 „סימפוניית האלף".
20.05 „פריומה" טלמאן: רביעייה לחליל, חלילית וקונטינואו; אורלנדו די לאסו: „קאתאלינה".
20.27 „פינת השיר".
20.30 „הקונצרט הקאמרי" אורי פיאנקה: כינור; יונתן זק: פסנתר; סונטות מאת בטהובן: סונטה ברה־מג'ור אופוס 12 מס' 1; סונטה בלה מג'ור אופוס 12 מס' 2; סונטה בלה מינור אופוס 23; סונטה בלה מג'ור אופוס 30.
22.00 „מוסיקה ויוה".
23.00 „קלאסיקל".

רשת א'

07.30 „ישן בעיניך" שירים ישנים.
08.05 „חוגה" עם בני הגדל.
09.05 „טלרדיו" שירות מידע למאזינים.
10.05 „פניני בוקר" מגיש: גדעון הוד.
11.05 „ירוק ירוק", שירים עבריים.
12.05 „מעורב ימתיכוני".
13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר" מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.30 „האוניברסיטה הפתוחה" „ירושלים בתקופה הביזנטית" „קווים לתולדות ירושלים בתקופה הביזנטית (חלק ראשון) צבי ברס.
16.05 „בן הארץ" (ש"ח).
17.05 „צבעי הקשת" „שירי עמים".
18.06 „מנחת ערב".
19.00 שידורים לעולים.
22.05 „לכל אדם כוכב" עם האסטרולוג אילן פקר.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
07.30 שידור תעמולת בחירות.
08.05 „סעו לשלום" עם גדעון הוד.
09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת".
12.05 „אלף־אלף בבית" עם אהוד מנור.
13.05 „בחצי היום" חדשות ופזמונים.
13.30 שידור תעמולת בחירות.
14.06 „בת צחוק" הווי והומור.
15.05 „שירים ושיעורים".
16.05 „תוצרת הארץ" שירים עבריים.
17.05 „רגעי קסם".
17.55 „קראתי ספר" קוראים ממליצים.
18.06 „שעה חופשית" מגזין שבועי לענייני חינוך.
19.00 „היום הזה".
19.30 „שידורי תעמולת בחירות.
20.05 „שירים וסלים" הליגה הלאומית בכדורסל.
21.00 „מבט לחדשות".
21.30 „שירים וסלים" (המשך).
23.05 „כפר ראשי" חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן.

גלי צה"ל

06.05 „אוניברסיטה משודרת" הגנטיקה החדשה ותורשת האדם. מעבר האינפורמציה הגנטית. מרצה: ד"ר יוסי שילה.
06.30 „פוקחים עין" החדשות הראשונות.
07.07 „שבע אפס שבע".
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 „אילה בוקר", עם אלי ישראלי.
10.05 „עשר", שירים עבריים.
10.55 „מי מפחד מדמוקרטיה", פינה יומית עם המשפטן דר' זאב סגל.
11.05 „נכון לעכשיו", עם רפי רשף.
13.05 „דו רה יומי".
14.05 „פגישה יומית", עם אורלי יניב.
15.05 „שירים לחג", עם ארז טל.
15.55 „אל תיקח ללב" פינה יומית שעניינה מחלות לב ומניעתן.
16.05 „ארבע אחר הצהריים".
16.54 „באופן מילולי", פינתו של אבשלום קור.
17.05 „ערב טוב ישראל".
18.05 „רכובים על מסוקים", תכנית מיוחדת על יחידת החילוץ של חיל האויר.
18.45 „משהו עולמי", מגאזין לענייני חוץ.
00.05 „ציפורי לילה", עם גל אוחובסקי.
02.00 לא רוצים לישון.
05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 „עושים מדינה" עם דודו דיין. ש"ח.
19.57 הודעות לחיילים.
20.05 „לקראת גיוס", שאלות ותשובות למתגייסים לצה"ל. הקלטה מבסיס קליטה ומיון. קצינת ח"ן ראשית ומתגייסות ביומן הראשון בצה"ל וש"ח.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „אוניברסיטה משודרת", הגנטיקה החדשה ותורשת האדם. מעבר האינפורמציה הגנטית. מרצה: ד"ר יוסי שילה. (ש"ח).
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".
23.05 „24 היום שהיה".
23.55 „מי מפחד מדמוקרטיה" פינה יומית עם המשפטן דר' זאב סגל.

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".
20.05 „צער וחצי", תכנית הכדורסל עם אלי ישראלי.
21.57 הודעות לחיילים.
22.05 „הפסקת עשר", עם מיכל ניב.
23.05 „קול הג'או הזה".

רשת ג'

06.04 „בחורה לאושר", וותיקים וטובים.
07.07 „שיר בבוקר בבוקר".
09.05 „מה, כבר תשעה?"
10.05 „דברים טובים".
11.05 מלאכי חוקיה, „על הקו".
12.05 „אהבה יומיומית".
13.05 „רק בימי חול".
14.06 „לי ולך", שיר וברכה.
15.05 „חדש, חדיש ומחודש".
16.05 „פופ 89", עם יגאל רביד.
18.06 „היה היה".
20.05 „קן ההתחלה", תקליטי שירים.
21.05 „קצת אחרת".
23.05 „הלילה הוא שירים".

שלישי רדיו

25.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

[illegible] „שעון מוסיקלי".
[illegible] „בהאונה נינוחה": ויוואלדי: קונצ'רטו לפיקולו כלי קשת [illegible] בלה מינור [illegible] ויליאמס: קונצ'רטו [illegible] פלטשר/הסינ'. של [illegible] היידן: קונצ'רטו [illegible] לאבוב ותז. (א. רוטוול/ [illegible] הלה/סר ג'ון ברבירולי); [illegible] קונצ'רטו מס' 1 [illegible] ו. גולב/ל. קוסטרו; [illegible]: קונצ'רטו ברו מג'ור [illegible] ותז. (מ. טרזה גראטי/אי [illegible]); קבלבסקי: קונצ'רטו ברו [illegible] אופוס 48 לכנור ולתז. (ו. [illegible]/הפילה. של מוסקווה/ ד. [illegible]).
[illegible] „בין חברים": משלנו מוסיקה [illegible] אמנים ישראלים.
[illegible] „קונצרט בוקר": קופרן: [illegible] מלכותי מס' 1 [illegible] ליסוק/פרייס; [illegible] לה פרי והפילה. של ניו־יורק/בולז; ראבל: „אמא אווזה" [illegible]; [illegible] קונצרטית (אנדרה נוארה; [illegible] שישייה לחמישיית כלי [illegible] ופסנתר (חמישיית כלי [illegible] של ניו־יורק); ג'ורג' [illegible]: 4 שירים [illegible]; אולדריץ' סוסון: פואמה [illegible] 25 (ג. רקמר/התז. הסימפ. [illegible]); [illegible] מיו: „השור על הגג" (התז. הלאומית של צרפת/ל. [illegible]); ז'ן פרנסה: קונצ'רטו [illegible] נבלים; רוסל: סימפוניה מס' 3.
[illegible] „פינת השיר", משירי חוי לסקלי מתוך ספרו „חיבור

[illegible]אלוס ומקהלתו ב„קונצרט קולי" (מ' 18.30)

וחיסור".
[illegible] „קלאסיקל".
[illegible] „אמנים באולפן": ריקי ספרבר: [illegible] שצ'דרין: באסי [illegible] חרל"פ: „רישומי [illegible]" פרננדו: סויטה [illegible]; בארטוק: „בטבע"; [illegible] גרוב: פסטוראלה [illegible]; שומאן: שלושה שירים [illegible].
[illegible] „אנתולוגיה בצליל": מוסיקה [illegible] וכליה מן הרנסנס והברוק [illegible] שרפנטייה, דומניקו [illegible].
[illegible] „קונצרט קאמרי": הרביעייה [illegible] מוצרט: רביעייה בסי במול מג'ור, ק. 458; בטהובן: [illegible] במי במול מג'ור, אופוס [illegible]; בטהובן: רביעייה בפה מג'ור, אופוס 135.
[illegible] לאוזן לדבר".
[illegible] „קונצרט קולי": עם מקהלת ג'ון [illegible].
[illegible] „פריומה".
[illegible] „פינת השיר".
[illegible] „קונצרט התזמורת הסימפונית [illegible] „השידור", מנצח: לוקס [illegible] קטעים מתוך מוסיקה [illegible] אידוט פולק/ [illegible] /מיכאל שופר [illegible] מוצרט: סימפוניה [illegible] „אנתולוגיה [illegible] „משורר" מגיש [illegible] משירת ישראל [illegible] ראבל: [illegible] לפסנתר ולתזמורת [illegible] „פולחן [illegible]".

רשת א'

[illegible] „ישן בעיניך" שירים ישנים.
[illegible] עם בני הגדל.
[illegible] „פניני בוקר", מגיש: גדעון הוד.
[illegible] „ירוק ירוק" שירים עבריים.
[illegible]
13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר".
15.30 „האוניברסיטה הפתוחה": „יצירת מילים בעברית בת־זמננו": „דרכה של האקדמיה ללשון העברית בחידוש מילים" (חלק ראשון) שושנה בהט.
16.05 „מועדון שעון הזהב".
17.05 „צבעי הקשת": „שירים ממזרח אירופה".
18.06 „מינחת ערב".
19.00 שידורים לעולים.
22.05 „כנינו יחד וכל אחד לחוד", עורך ומנחה: יובב כץ: „כו פתוח", עם העובדת הסוציאלית יעל גירון והפסיכולוג עמי פרגו־גופר.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
07.30 שידור תעמולת בחירות.
08.05 „סעו לשלום", עם גדעון הוד.
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת".
12.05 „אלף־אלף ב„בית".
13.05 „בחצי היום", חדשות ופזמונים.
13.30 שידור תעמולת בחירות.
14.06 „בת צחוק", הווי והומור.
15.05 „שירים ושעורים".
16.05 „תוצרת הארץ", שירים עבריים.
17.05 „רגעי קסם".
17.55 „קראתי ספר".
18.06 „אצבע על הדופק", שבועון בענייני בריאות ורפואה עם אברהם מרון.
19.00 „היום הזה".
19.30 שידורי תעמולת בחירות.
20.05 פרקי חזנות „כבקשתך", מזמור שיר.
21.00 „מבט לחדשות".
21.30 פרקי חזנות „כבקשתך".
22.05 „ג'או ועוד", עם לאה ליאור.
23.05 „שוטטות", עם דני אלדר.

גלי־צה"ל

06.05 „אוניברסיטה משודרת" — המיתולוגיה של הרוע. המיתוס הגרמני ודמדומי האלים מרצה: פרופ' ש. גיורא שהם.
06.30 „פוקחים עין".
07.07 „שבע אפס שבע".
08.00 „בוקר טוב ישראל".
09.05 „אילה בוקר", עם אלי ישראלי.
10.05 „עשר", שירים עבריים.
10.55 „מי מפחד מדמוקרטיה", פינה יומית עם המשפטן דר' זאב סגל.
11.05 „נכון לעכשיו", עם רפי רשף.
13.05 „דו רה יומי".
14.05 „פגישה יומית".
15.05 „שירים לחג", עם ארז טל.
15.55 „אל תיקח ללב", פינה יומית שעניינה מחלות לב ומניעתן.
16.05 „ארבע אחר הצהריים".
16.54 „באופן מילולי", פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל".
18.05 „שעה קלה על כלכלה".
18.45 „15 קטנות".
00.05 „ציפורי לילה", עם אביהו מדינה.
02.00 „לא רוצים לישון".
05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 „רכובים על מסוקים", תכנית מיוחדת על יחידת החילוץ של חיל האויר. (ש"ח).
19.57 הודעות לחיילים.
20.05 „ניתוחי חציר", שירי חבורות הומור.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „אוניברסיטה משודרת".
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק מארח", שיחה ושאלות לאמן אורח, בליווי שיריו ושירים וטעמו.
23.05 „24 היום שהיה".
23.55 „מי מפחד מדמוקרטיה" (ש"ח).

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".
20.05 „צר"ב", עם תמיר קמחי.
21.57 הודעות לחיילים.
22.05 „הפסקת עשר", עם מיכל ניב.
23.05 „קול הג'או הזה".

רשת ג'

06.04 „בחורה לאושר".
07.07 „שיר בבוקר בבוקר".
09.05 „מה, כבר תשעה?"
10.05 „דברים טובים".
11.05 מלאכי חוקיה, „על הקו".
12.05 „אהבה יומיומית".
13.05 „רק בימי חול".
14.06 „לי ולך", שיר וברכה.
15.05 „חדש, חדיש ומחודש".
16.05 „פופ 89".
18.06 „מקום בצמרת", מצעד הפזמונים הישראליים.
21.05 „ארום עתיק".
23.05 „הלילה הוא שירים".

רביעי רדיו

26.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

00.01 „שעון מוסיקלי".
07.07 „בהאונה נינוחה" אופנבך: הפתיחה „אורפאוס בשאול" (א. פידלר/ תז' „בוסטון פופס") דליב: מוסיקת הבלט „סילויה" (ז'אן בפאטיסט מארי/ תז. האופרה מפריס).
09.00 „שעה עם אנסמבל" שלישיית בוזאר מנדלסון: שלישייה ברה־מינור אופוס 49; שוברט: אדג'ו נוטורנו במי במול מג'ור „מן העיזבון"; רחמנינוב: שלישייה אלגית מס' 1 בסול מינור.
10.00 „קונצרט בוקר" היידן: „שבע המלים האחרונות" (נ. מרינר/ תז' האקדמיה סינט־מרטין); וייטאן: הקונצ'רטו הרביעי לכינור ותז' (י. פרלמן, תז' פריס/ ד. ברנבוים); דיליוס: „שני אקווארלים" (ב. בריטן/ התז' הקאמרית האנגלית); ברליוז: „לליו" או החזרה לחיים (ז'. מרטינון/ התז' והמקה. של הרדיו והטלוויזיה מצרפת); דביסי: „הים" (ז'. מרטינון/ תז' הרדיו והטלוויזיה מצרפת).
12.57 „פינת השיר" משירי חוי לסקלי מתוך ספרו „חיבור וחיסור".
13.00 „קלאסיקל".
14.06 „מן הסרטייה" דנצי: חמישיה בסול־מינור (חמישיית הנשיפה הישראלית); היידן: סונטה מס' 37 ברה־מג'ור (נטשה טרסון); רייכה: חמישייה במי־במול מג'ור (חמישיית־הנשיפה הישראלית).
15.00 „אנתולוגיה בצלילי" מוסיקה דתית של פרסל.

חוי לסקלי, משורר השבוע ב„פינת השיר" (מ' 12.57)

16.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו" התז' הפילהרמונית הישראלית פסנתרן ומנצח: מיונג והאן צ'ונג; סולנים: ע. אקס/ י. ברונפמן; פסנתרים. מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ק. 271; קונצ'רטו ל־3 פסנתרים ק. 242; קונצ'רטו ל־2 פסנתרים ק. 365 (ש"ח).
18.00 „ממרף התקליטייה".
19.00 „אמנים באולפן": ליאורה מנור: כינור; חמדה רז: פסנתר: מוצרט: סונטה בלה מג'ור ק. 305; ברקלי: אלגיה וטוקאטה; קפראלובה: בורלסקה; פורה: סונטה בלה מג'ור אופ. 13.
20.05 „לבקשתכם" מנדלסון: סונטה ברה־מג'ור, אופ. 58 לצ'לו ופסנתר; שנברג: 8 שירי־קברט.
20.57 „פינת השיר".
21.00 „אופרה" גלוק: איפיגניה באאוליס (בעיבוד וגנר) (המקה' והתז' הפילהרמונית של דרזדן/ מ. קרידיס ז. לורנץ, ד. אבנגלטקס, פ. שרייר, הם. נאו).
23.10 „רדיו דרמה".

רשת א'

07.30 „ישן בעיניך" שירים ישנים.
08.05 „חוגה" עם בני הגדל.
09.05 „טלרדיו" שירות מידע למאזינים.
10.05 „פניני בוקר" מגיש: גדעון הוד.
11.05 „ירוק ירוק" שירים עבריים.
12.05 „מעורב ימתיכוני".
13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר" מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.30 „האוניברסיטה הפתוחה" [illegible]
16.05 [illegible]
17.05 „צבעי הקשת" [illegible]
18.06 „מנחת ערב".
19.00 שידורים לעולים.
22.05 „חבר מאותו כוכב" תכנית הכרויות רדיופונית בשידור חי עורכת ומנחה: מילכה למדן.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
07.30 שידור תעמולת בחירות.
08.05 „סעו לשלום" עם גדעון הוד.
09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת" עם יואב גינאי.
12.05 „אלף־אלף בבית" עם אהוד מנור.
13.05 „בחצי היום" חדשות ופזמונים.
13.30 שידור תעמולת בחירות.
14.06 „בת צחוק" הווי והומור.
15.05 שירים ושיעורים.
16.05 „תוצרת הארץ" שירים עבריים.
17.05 „רגעי קסם".
17.55 „קראתי ספר" קוראים ממליצים.
18.06 „יש שאלות" עורך ומנחה: איתן אלמוג.
19.00 „היום הזה".
19.30 שידורי תעמולת בחירות.
20.05 „צימוקים ושקדים" מבחר שירים ביידיש: הקלטות חדשות.
21.00 „מבט לחדשות".
21.30 „צימוקים ושקדים" (המשך).
22.05 „להיאחז בחלום" מתרות שירים.
23.05 „מחפשים את המטמון".

גלי צה"ל

06.05 „אוניברסיטה משודרת" רפואה ואתיקה לחיות או לא לחיות. מרצה: ד"ר דוד הר.
06.30 „פוקחים עין" החדשות הראשונות.
07.07 שבע אפס שבע.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 „אילה בוקר" עם אלי ישראלי.
10.05 „עשר" שירים עבריים.
10.55 „מי מפחד מדמוקרטיה" פינה יומית עם המשפטן ד"ר זאב סגל.
11.05 „נכון לעכשיו" עם רפי רשף.
13.05 „דו רה יומי".
14.05 „פגישה יומית" עם אורלי יניב.
15.05 „שירים לחג" עם ארז טל.
15.55 „אל תיקח ללב" פינה יומית שעניינה מחלות לב ומניעתן.
16.05 „ארבע אחר הצהריים".
16.54 „באופן מילולי" פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל".
18.05 „יער משורר" מגזין לענייני צבא וביטחון.
18.45 „משהו עולמי" מגזין לענייני חוץ.
00.05 „ציפורי לילה" עם ספי בן־יוסף.
02.00 לא רוצים לישון.
05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 „שירים מכאן" שירים עבריים.
19.57 הודעות לחיילים.
20.05 שירים בנושא אחד — פרדה.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת רפואה ואתיקה לחיות או לא לחיות. מרצה: ד"ר דוד הר. ש"ח.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".
23.05 „עשרים וארבע היום שהיה".
23.55 „מי מפחד מדמוקרטיה".

שידורי צה"ל 2

19.05 יומיום מוסיקה.
20.05 מצעד הפזמונים הלועזיים המומחשה.
21.57 הודעות לחיילים.
22.05 „הפסקת עשר" עם מיכל ניב.
23.05 „קול הג'או הזה".

רשת ג'

06.04 „בחורה לאושר" ותיקים וטובים.
07.07 „שיר בבוקר בבוקר".
09.05 „מה, כבר תשעה?"
10.05 „דברים טובים".
11.05 מלאכי חוקיה, „על הקו".
12.05 „אהבה יומיומית".
13.05 „רק בימי חול".
14.06 „לי ולך" שיר וברכה.
15.05 „חדש, חדיש ומחודש".
16.05 „פופ 89".
18.06 [illegible]
20.05 [illegible]
21.05 [illegible]
23.05 „הלילה הוא שירים".

חמישי רדיו

27.10.1988

קול המוסיקה

(ת) תקליטור

06.01 „שעון מוסיקלי".
07.09 „בהאונה נינוחה" מוסיקה לבלט קופלנד: רודאו (תז. סנט לואיס/ל. סלקטין) מיו: בריאת העולם (סינפוניטה קאמרית, הבלחין) (ת) פרוקופייב: אלה ולולי (תז. לוס אנג'לס/א. פרבין) (ת).
09.00 „צלילי אוסטריה" מיצירות: מוצרט, אייבלר, היידן, שוברט ויוהאן שטראוס.
10.00 „קונצרט בוקר". רספיגי: מחולות ואריות עתיקות (פילה. הונגריקה/א. דוראטי) (ת) פגניני: קונצ'רטו מס' 1 ברה מג'ור לכנור (שלומקה אישיקאולה/תז. הקאמרית של פרג/ ז/קושלר) דבוז'אק: „בחיק הטבע" (תז. אלסטר/ו. האנרלי) (ת) בטהובן: הקונצ'רטו הרביעי לפסנתר (מ. פראיה/קונצרטחבאו/ב. הייטינק) (ת) ווהן־וויליאמס: שירי מסע (תז. אלן/תז. ברמינגהם/ס. ראטל) (ת) ליסט: ולס מפיסטו (תז. פילה. של לונדון/סר ג. שולטי) (ת).
12.57 „פינת השיר" משירי חוי לסקלי מתוך ספרו „חיבור וחיסור".
13.00 „קלאסיקל".
14.06 „מן הסרטייה" ריינקה: „אונדין" שוברט: „הטוחנת היפה". (מס' 12"20).
15.00 „מפגשים" שיחות, ראיונות, דיונים.
16.00 „אתנחתא" — שידור חי אברהם לבנטל: ויולה גילכה לקס: פסנתר הינדמית: סונטה כרו מג'ור

יו־יו־מה, רסיטל עם הצ'לן (מ' 19.00)

דוורפמן: „שופתני השמש" ברהמס: סונטה במי במול מג'ור, אופוס 120/2.
17.30 „יום הולדת" ניקולו פגניני.
18.00 אנתולוגיה משפחת באך.
19.00 „רסיטל" עם הצ'לן יו־יו־מה.
20.05 „פריומה מימים עברו".
20.27 „פינת השיר"
20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם" התז. הפילהרמונית מברלין / ס. רטל מאהלר: סימפוניה מס' 6 בלה־מינור.
22.00 „צלילי הזמר" וילהלם טל (תכנית ראשונה).
23.00 „דור הזהב אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות" רביעיית בודפשט בשנות ה־30 (תכנית שלישית) שוברט: קטע רביעייה בדו מינור בטהובן: רביעייה בסי במול מג'ור, אופוס 130 וולף: סרנדה איטלקית.

רשת א'

07.30 „ישן בעיניך" שירים ישנים.
08.05 „חוגה" עם בני הגדל.
09.05 „טלרדיו" שירות מידע למאזינים.
10.05 „פניני בוקר" מגיש: גדעון הוד.
11.05 „ירוק ירוק" שירים עבריים.
12.05 „מעורב ימתיכוני".
13.00 חדשות ותוכניות באנגלית.
13.30 חדשות ותוכניות בצרפתית.
14.06 „בראש צעיר" מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.30 „האוניברסיטה הפתוחה" „השואה והמשפט": „זכות השיפוט על פושעי מלחמה נאצים היום" (חלק ראשון) ד"ר אסתר בוקן.
16.05 „ארץ לא נודעת".
17.05 „צבעי הקשת" „שירי עדות".
18.06 „מינחת ערב".
19.00 שידורים לעולים.
22.05 „יש לי חלום" עורך ומנחה: יובב כץ: עם הפסיכולוגים עמי פרגו־גופר ואבי ברנין.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
07.30 שידור תעמולת בחירות.
08.05 סעו לשלום" עם גדעון הוד.
09.05 „ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת".
12.05 אלף־אלף „בית", עם אהוד מנור.
13.05 „בחצי היום" חדשות ופזמונים.
13.30 שידור תעמולת בחירות.
14.06 „בת צחוק" הווי והומור.
15.05 „שירים ושעורים".
16.05 „תוצרת הארץ" שירים עבריים.
17.05 „רגעי קסם".
17.55 „קראתי ספר" קוראים ממליצים.
19.00 „היום הזה".
19.30 שידורי תעמולת בחירות.
17.05 „שורשים" שבועון לעניני פולקלור ועדות.
21.00 „מבט לחדשות".
21.30 „שורשים" (המשך).
22.05 „ג'אז ועוד" עם לאה ליאור.
23.05 „משחקי לילה", עם משה טימור וזאב ענר.

גל"צ

06.05 „אוניברסיטה משודרת" סגנונות בפרשנות המקרא בימה"ב אגדה ופשוטו של מקרא רש"י. מרצה: פרופ' עמוס פונקנשטיין.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות.
07.07 „שבע אפס שבע".
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 „אילה בוקר" עם אלי ישראלי.
10.05 „עשר" שירים עבריים.
10.55 „מי מפחד מדמוקרטיה" פינה יומית עם המשפטן דר' זאב סגל.
11.05 „נכון לעכשיו" עם ירון וילנסקי.
13.05 „דו רה יומי".
14.05 „פגישה יומית" עם יצחק בן־נר.
15.05 „שירים לחג" עם ארז טל.
15.55 „אל תיקח ללב" פינה יומית שעניינה מחלות לב ומניעתן.
16.05 „ארבע אחר הצהריים".
16.45 „באופן מילולי" פינתו של אבשלום קור.
17.00 „ערב טוב ישראל".
18.05 שעה קלה על כלכלה".
18.45 „חמש עשרה קטנות".
00.05 „ציפורי לילה" עם רפי קינן.
02.00 לא רוצים לישון.
05.00 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 1

19.05 „יער משורר" מגאזין לענייני צבא וכטחון וש"ח.
19.57 הודעות לחיילים.
20.05 שירי משוררים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „אוניברסיטה משודרת". סגנונות בפרשנות המקרא בימה"ב אגדה ופשוטו של מקרא רש"י. מרצה: פרופ' עמוס פונקנשטיין.
22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".
23.05 „עשרים וארבע היום שהיה".
23.55 „מי מפחד מדמוקרטיה".

שידורי צה"ל 2

19.05 „יומיום מוסיקה".
20.05 „צער וחצי" תוכנית הכדורסל של גל"צ עם אלי ישראלי.
21.57 הודעות לחיילים.
22.05 „הפסקת עשר" עם מיכל ניב.
23.05 „קול הג'או הזה".

רשת ג'

06.04 „בחורה לאושר" וותיקים וטובים.
07.07 „שיר בבוקר בבוקר".
09.05 „מה, כבר תשעה?"
10.05 „דברים טובים".
11.05 מלאכי חוקיה „על הקו".
12.05 „אהבה יומיומית".
13.05 „רק בימי חול".
14.06 „לי ולך" שיר וברכה.
15.05 „חדש, חדיש ומחודש".
16.05 פופ 89" עם יגאל רביד.
18.06 „קולכבך" שבועון פופ.
20.05 „צליל מכוון".
21.05 „מופע רוק".
23.05 „הלילה הוא שירים".

שחמט

בעיות וסיומים

זאפאס חיבר את בעיתו בקונגרס בודפסט, לאחת התחרויות התמאטיות. בבעיתו חוזר אותו מט אחרי שלוש הכאות של צד6, ובפתרון משתנה המט ל־3 מטים שונים. נוסף לכך יש בבעיה התעיות תמאטיות (5545). מיודענו היוגוסלבי חוזר אלינו עם הנושא החביב עליו – חילופים במט־לדעת, והפעם בתוספת "לבן נוסע" (5546)

5545. פרופ' ב.זאפאס B.ZAPPAS
יון GREECE
מקורית ORIGINAL

9+8 מט בשני מסעים

5546.
מ.מלאדנוביץ' M.MLADENOVIC
יוגוסלביה YUGOSLAVIA
מקורית ORIGINAL

12+11 מט־לדעת בשלושה מסעים

פתרונים אל העורך, רח' רמת־הגולן 43, ירושלים 97703.

תחרות תמטאית

בפולין הוכרזה תחרות תמאטית של נושא צ'יסטוחובה: במט־לדעת בשניים יש לפחות שני וואריאנטים, כאשר באחד מהם מנוצלת פתיחת קו שחור ובשני פתיחת קו. דוגמה:
א.איוואנוב וו. רוזולאק
פולין 1984

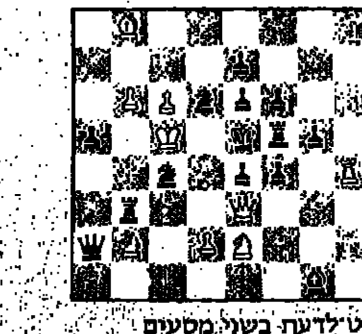

9+14 מט־לדעת בשני מסעים

הפתרון: 1. מג1! (2. מהד4+, ה:ד4×) 1. ... צ:ה3 2. פ:ג4+ מה:ג4× (ניצול פתיחת קו המלכה השחורה). 1. ... ה:ה3 2. צוה4+ מוה4× (ניצול פתיחת קו הצריח הלבן).
נא לשלוח בעיות מקוריות על נושא זה עד 1.3.89 למען הבא:

OKREGOWY ZWIAZEK SZACHOWY, 42-200
CZESTOCHOWA
PULASKIEGO 4/6, POLAND

פתרונים

[illegible]

קרבות ותחרויות

שינויים בנבחרת

רב־האמן יהודה גרינפלד, פרש מהנבחרת. הסיבות לפרישה אינן ברורות כל־כך. עם זאת ידוע שיחסיו של יהודה גרינפלד עם הנהלת האיגוד הישראלי לשחמט אינם טובים ביותר, בלשון המעטה. ממלא המקום הראשון האמן הבינלאומי ישראל שרנצל הודיע שמסיבות אישיות לא יוכל להצטרף לנבחרת. לאור התפתחויות אלה החליט האמן ידעאל סטפק, מרכיב הנבחרת, לזמן אליה את האמן הבינלאומי יעקב בליימן. שוב הוא התעלם מרב־האמן ולאדימיר ליברזון, וכן מממלא המקום השני האמן עופר ברוק. כתוצאה מכך לא ייכללו בנבחרת שחקנים בכיום כי, גרינפלד, ו. ליברזון, יעקב מורי ונתן בירנבוים. לסיכום, דרך הרכבת הנבחרת לאולימפיאדה לא נראית לנו.

למי שרוצה להתנחם, נספר שבתחרות הנערכת בימים אלה באוניברסיטת תל־אביב נוצח יהודה גרינפלד בשני הסיבובים הראשונים נגד רמי אברהמי ונגד ערן ליס בן ה־13!

הפסד לקספרוב

אלוף העולם גארי קספרוב נוצח בסבוב השביעי של תחרות הפרס הגדול הנערכת ברייקאוויק, בירת איסלנד. קספרוב הפסיד לאנדריי סוקולוב מברית־המועצות, לאחר ששגה קשות במסע ה־37. לאחר הסבוב העשירי הוליכו אלוף העולם לשעבר מיכאל טל ואלכסנדר בלייאבסקי בראש עם 6.5 נקודות בהקדימם את קספרוב יאן אלבסט, סוקולוב ויאן טימן 6 כל אחד.

בתחרות שנערכה בטילבורג שבהולנד ניצח אנאטולי קרפוב בצוברו 10.5 נקודות ב־14 משחקים בהקדימו את נייג'ל שורט 8.5, יארטרסון, ניקוליץ' וטימן 7 כל אחד, היבנר וואן דר ויל 5.5 כל אחד, פורטיש 5.

הצלחה ישראלית בבלגיה

שני אמנים ישראלים צעירים זכו להצלחה בתחרות שנערכה באוסטנד שבבלגיה בהשתתפות 174 שחמטאים בהם שישה רבי־אמנים ו־15 אמנים בינלאומיים. בתחרות ניצח אוליבר רנה מצרפת שצבר 7.5 נקודות בתשעה משחקים. אחריו: רב־האמן האנגלי טוני מאיילס, המתגורר בארצות הברית, ליאוניד יודאסין מברית המועצות, פלורין גיאורגיו מרומניה וההולנדי ואן הסטן 7 כל אחד. דן שבתאי מישראל אפיסטה מצרפת, יונה קוסאשווילי מישראל, רב־האמן ארשאק פטרוסיאן מברית־המועצות והאמנים הבינלאומיים גלן פליר מאנגליה, לוק ויינאנטס מבלגיה ומאיינקה ממערב־גרמניה 6.5 כל אחד. שבתאי ניצח בין השאר את אלוף הולנד רוד דאובן ואלוף הונגריה לשעבר, רב־האמן פאדאנו ונחל הפסד יחיד לבלגי ויינאנטס. יונה קוסאשווילי סיים ללא הפסד וסיים בין השאר בתיקו עם מאיילס, פארגאנו ופליר.

64 מתחרים בעכו

האמן ולאדימיר אלטרמן זכה במקום הראשון בתחרות סוף שבוע שנערכה בעכו. אלטרמן צבר 4.5 נקודות בחמשה משחקים בהקדימו 23 מתחרים. האמן יצחק ויינר צבר אף הוא 4.5 נקודות ודורג במקום השני. אחריהם: שחקן הנבחרת החדש־ישן, יעקב בליימן ונחום קרצ'ון 4 כל אחד, לובה קריסטול 3.5. בתחרות ב' שנועדה לשחמטאים להם פחות מ־1850 נקודות במד־הכושר ניצחה אשרה בר־שלום בת ה־13! מקרית מוצקין שצברה את מלוא 5 הנקודות האפשריות בהקדימה 39 מתחרים. התחרויות אורגנו על־ידי אלכסנדר וולף ונוהלו בידי נתן ווגנריס.

"נצחון אקטיבי"

אלוף העולם לשעבר מיכאל טל, המוליך בראש התחרות ברייקיאוויק, הוא כיום אלוף העולם בשחמט־בזק. לפנינו סיום משחק בו ניצח בתחרות שח־אקטיבי (30 דקות לשחקן למשחק) שנערכה בטאלין בירת אסטוניה.
לבן: ולאדימירוב שחור: טל
טאלין 1988
תור שחור

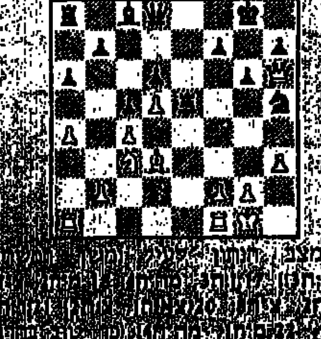

[illegible]

תשבצים

תשבץ 257

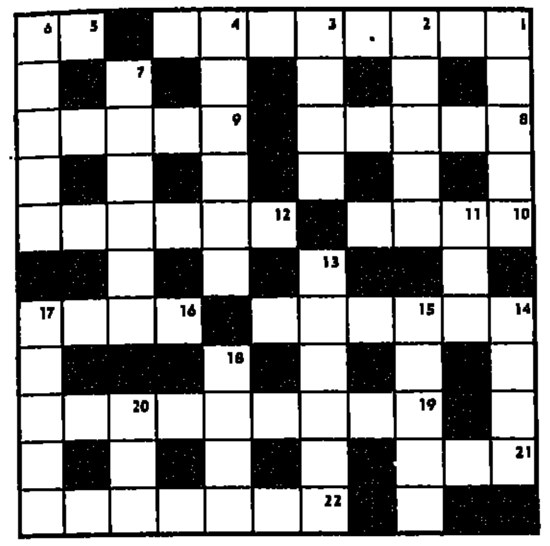

אפקי: 1. יורה. 5. לובשים אותו בזמן אבל. 8. שנוי ורענון המידע. 9. גשתה. 10. יסוד ה"קופץ" כששמים אותו במים. 12. נפתל, דרך מאוד לא ישרה. 14. שאינו מציאותי אלא יציר הדמיון. 16. ערפיח בלע"ז. 19. (עם 22 אפקי) בקע גיאולוגי גדול. 21. ראשי תבות הארגון לעזרה ראשונה. 22. ראה 19 אפקי.

אנכי: 1. גרעין גדול יחיד בפרי. 2. ראש כפר ערבי. 3. איזור תלציים. 4. שוער נבחרת הכדורגל בעבר, מן המוצלחים שהיו. 6. מין דג לא קטן. 7. קשורים, כבולים. 11. ירק אכיל, מכיל מינרלים רבים, בעל עלים רחבים. 13. "לא נביא ולא... אנוכי". 14. אריג מובחר (יחזקאל כ"ז, כ"ד). 15. מגבוריו של קרל מאי ידידו של וינטו (שתי מלים). 17. סידרת תלליות שהיו לנאס"א (סוכנות החלל האמריקנית). 18. ההיפך מפזיז. 20. סופר ידוע (ש"פ הרמן).

אגוזן 257

אפקי: 1. סובל נהול לא תקין בהסתדרות העובדים (4,4). 5. התחלה, סוף, כלי אמצע (2). 8. מחדשת את צרותי (5). 9. פעמיים אדוני, ועוד עשרה (5). 10. דודן האי (4). 12. (עם 16 אפקי) הופך בו והופך בו ואינו מחדש דבר (4,2,4). 14. הוא באמת ישתמש באלה והיא בשלה (6). 16. ראה 12 אפקי. 19. צק היין דוד, וקבל עליו וקבל באהבה את החלטת השופט הראשי (4,5) (כ"מ). 21. נכנס לרבנות כמו טיל (3). 22. מרחיק את הדלי מן הגדי ומקווה לטוב (3,4).

אנכי: 1. איזה רכב חלל יש לו טיסה (5). 2. מצר על המינימום (לפחות) (5). 3. הדרך העולה למבנה (4). 4. נוח חתר בכיף (3,3). 6. דלק לסיור (5). 7. בשביעית מתחילים, ומסיימים במלון, בעיר נופש בפירינאים הצרפתיים (6) (כ"מ). 11. (עם 15 אנכי) פרק זמן המוקדש כולו למנוחה ולמלוי תשבצים (5,3) (מ"חידושי" א.ב.א.). 13. ראשי העדה מסדרים מנורים לצאצאיהם (6). 14. צורה הנדסית העשויה מבהמה (4). 15. ראה 11 אנכי. 17. נצחון לארמסטרונג על המשטח הפלסטי (5). 18. איך נקרא במסך? (4). 20. צורה של גמד (3).

תשבץ 256

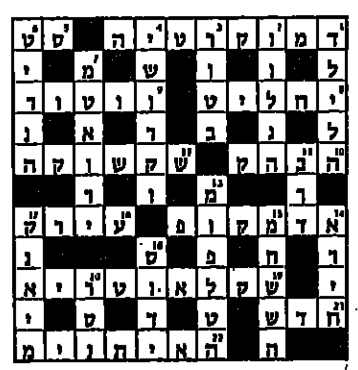

אגוזן 256

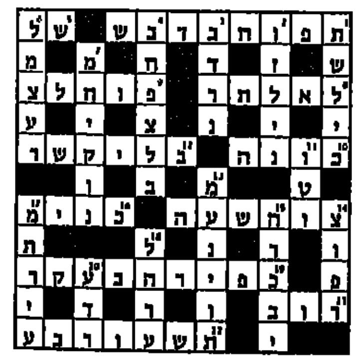

אמיר בן אור ©

ברידג'

יד מהסרטים

אחת לכמה זמן אנו נתקלים ביד מיוחדת, ומה שמייחד אותה כפל־כפליים הן התוצאות השונות שהושגו ביד זו.

♠ 9 7 6 5
♥ J
♦ KQJ10 7 3
♣ 10 6

♠ 8 4
♥ AK9 5 4 3
♦ A 5 2
♣ A Q

♠ K
♥ Q10 8 6 2
♦ 9 8 6
♣ 9 7 5 2

♠ AQJ10 3 2
♥ 7
♦ 4
♣ K J 8 4 3

מחלק: מערב
פגיעים: מזרח מערב
ההכרזה:

מערב	צפון	מזרח	דרום
1 הארט	2 דיאמונד	2 הארט	2 ספייד
3 דיאמונד	---	3 הארט	4 קלאב
4 הארט	4 ספייד	---	---
כפל			

נביא לעיניכם את מהלך המשחק בכמה שולחנות:

א. מערב הוביל בספייד, הכרוז זכה, המשיך בספייד ואח"כ בדיאמונד. מערב זכה בלקיחה והמשיך במלך הארט ולאחר מכן באלוף קלאב (בתקווה שבידי מזרח נמצא המלך) והחוזה בוצע. (590 לצפון־דרום).

ב. מערב הוביל במלך הארט והמשיך באלוף דיאמונד ודיאמונד. הכרוז זכה בדומם המשיך בספייד וזכה בשאר הלקיחות (690 לצפון דרום).

ג. מערב הוביל בספייד, הכרוז זכה, המשיך בספייד ואח"כ בדיאמונד. מערב זכה ועשה חשבון שבכל מקרה אם החוזה מבוצע, מצבו רע, ולכן אין הבדל אם הכרוז יזכה בלקיחה נוספת. לאור כל זה חזר מערב בהארט קטן (מתחת למלך ולאלוף). מזרח זכה בלקיחה, הבין את הרמז וחזר בקלאב. מערב זכה במלכה ובאלוף קלאב והחוזה הוכשל (100 למזרח־מערב).

ד. מזרח־מערב בחוזה של 4 הארט שבוצע בקלות לאחר שהכרוז מוסר לקיחה בספייד ושתי לקיחות בדיאמונד. (620 למזרח־מערב).

ה. מזרח־מערב בחוזה של 5 הארט מוכפל. הכרוז הינו מערב וצפון הוביל בספייד, דרום זכה באלוף וחזר בדיאמונד. הכרוז זכה בידו עם האלוף, המשיך במלכה הארט, ואחריה קלאב, כשהוא מבצע עקיפה על דרום. אלוף קלאב וספייד נחתך בדומם. קלאב נחתך ביד הכרוז. הארט נמוך שנלקח עם השמינית בדומם, והקלאב האחרון משוחק מהדומם. כשהכרוז (מערב) משליך דיאמונד מידו: דרום זכה בלקיחה ונאלץ לחזור בספייד או בקלאב, ולאפשר לכרוז להשליך את הדיאמונד האחרון מידו ולחתוך בדומם והחוזה, שנראה כבלתי אפשרי, בוצע. (850 למזרח מערב).

כמובן שלא בכל השולחנות בהן שיחקו מזרח־מערב בחוזה של 5 הארט בוצע החוזה, ולכן זכה צפון־דרום ב־200 נקודות לזכותו.

ארנונה שמאן

מתפרות הקולנוע

הפרטיזנים של וילנא

הס הנוח הוא שסרט דוקומנטרי על ... יראה כמו דפיו המיובשים של ספר היסטוריה משעמם? התשובה בידי יוצריו ... של הסרט "הפרטיזנים של וילנא", הבמאי ג'וש ולצקי והמפיקה אביבה ..., שעשו סרט דוקומנטרי רחב יריעה על ... של וילנא והצליחו להפוך אותו ... ותצי של שעמום זוחל. תשובה ... לתת קלוד לנצמן בסרטו המרתק ...

..., ילידת ברלין וניצולת שואה, ... את כספי ירושתה בהפקת הסרט ... על אחד הפרקים היותר אופטימיים ... השואה, סיפור התנגדותם של צעירי גטו ... וילנא. ולצקי, הבמאי, טען שבחירתו ... זה נבעה משום שהרגיש חובה לראיין ... כל עוד הם בחיים, וגם משום ... אמריקה תמיד העדיפו להדגיש את ... של היהודי ההולך כצאן לטבח. ... קטעי ארכיון וצילומים מצהיבים, ... ראיונות עם פרטיזנים לשעבר. רובם ..., ומיעוטם ידועים, כמו ח"כ חייקה ... אך ניכור הסרט – ולו רק בגלל יכולת ... המוהירה וההופעה הפוטוגנית ... – הוא אבא קובנר, שהיה בין ראשי ... של הגטו. הוא גם שימש יועץ ... הסרט.

"... – בית ציוני אמריקה", ת"א.

... פיליפס בסרט "לסניור באהבה"

לסניור באהבה

... על מורה ממוצא היספאני ... להעביר כיתה שלמה של היספאנים ... הבגרות במתמטיקה בציונים גבוהים ... משמש כיום בקולנוע ההוליוודי ... לחזרת חכבוד לאוכלוסיה ... של אמריקה, העוברת עתה תהליך ... דומה לזה שעברו השחורים בשנות ...

... העלילה מבוסס על מסורת סרטי ... חורג מתחם מילימטר, מה ... עלילה צפויה ומייגעת כשעון ... הדיון הוא האוכלוסיה, על ... ההיספאנים, החל במורה (אדוארד ...) שעזב משרה בטוחה במפעל ... כדי להוכיח חשבון דיפרנציאלי ... ההיספאנים תמומי־מוח. והוא ... לא לפני שבוחנים גזעניים ... להכשיל את כל הכיתה, ... גזעניים במשרד החינוך ... את כל הכיתה, כי לא נראה להם ... שבעה עני מסוגלים ... בבחינות בגרות ... טובה גם לכאן, מאז ... השחורים.

... הוא היספאני גאה, ראמון ... גם צוות השחקנים על ... החל מלו דיאמונד פיליפס ... בסרט "לה במבה" בעל ... ההיספאנית, רוזנה דה סוטו ... גרסיה. "רב חן" ת"א.

מרדף חצות

ההפתעה הגדולה ביותר בסרט זה היא הופעתו הקומית של רוברט דה נירו, האיש שידע להשמין ולרזות לצורך תפקידים אגדיים. והוא הרי כבר היה מפיסטופלס ב"ליבו של אנג'ל" ואפילו אל קפונה מפוטם ב"הבלתי משוחדים". אז מה כבר נשאר לו לעשות, אם לא איזו קומדיה עסיסית?

זוהי הצלחתו השנייה של הבמאי מרטין ברסט. הקודמת היתה "השוטר מבוורלי הילס". גם כאן הוא מפגיש מרדפי שוטרים וגנבים בפריזמה מטורללת. דה נירו, כצייד פושעים שמצטווה (תמורת מאה אלף דולר) לאסור את צ'רלס גרודין, בתפקיד רואה חשבון ממולח שהסתבך עם המאפיה של שיקאגו. מסעם ההיתולי ברכבת ובאוויר, מהחוף המזרחי לחוף המערבי, מסתבך כשהם נרדפים על־ידי סוכני אפ.בי.איי, אנשי מאפיה וצייד אסירים עקשן שרוצה לגזול מדה נירו את לחמו. בין הצייד לטרפו מתפתחת מערכת אנושית מיוחדת במינה, שבשיאה הם נוסעים ביחד לבקר את גרושתו של דה נירו. סצינות קומיות כאלה נראו לאחרונה גם ב"תקועים בדרך", אך ברסט ידע לנצל טוב יותר את כשרונם הקומי של דה נירו, וגרודין המצוין. "שחף". ת"א.

קיץ אצל סבא

אל יצירתו של הבמאי הטייוואני המוביל כיום בארצו הו הסיאו הסיין נתוודענו בפסטיבלי הקולנוע של ירושלים. ארבעה מסרטיו האחרונים הוקרנו כאן במסגרת פסטיבלית, ועתה מגיע להקרנה מסחרית המלבב והאופטימי שבסרטיו. הסיין עוסק בסרטיו במשפחה טייוואנית מלוכדת שגורל אכזר כמו מחלה, מוות או עוני – מפרק אותה. מושפע מאוד מיצירתו של הגאון היפני אוזו, ומרבה לצלם דרך מסדרונות ורחובות, בלונג שוט מתבונן ואמפטי שאפיין את כלל סרטיו של אוזו בשנות החמישים.

"קיץ אצל סבא", שנעשה בשנת 84', מסופר מנקודת המבט הילדותית. דומה מאוד לסרט הצרפתי "חופשה בכפר". האמא אושפזה בבית־חולים ושני הילדים, טונג טונג בן ה־11 וטין טין בת החמש נשלחים לחופשת קיץ פסטורלית אצל סבא, רופא כפרי תמור־סבר. הסרט עובר דרך נקודת המבט הילדותית התמימה, בדומה לסרט היפני "נהר הבוץ". בתוך מכלול מלבב של זיכרונות ילדות כמו מירוץ צבים, תעלולים ושעשועים עוברים הילדים מספר התמודדויות מוסריות ורגשיות. כמו מכלול סרטיו של הסיין גם זה נעשה במסורת ניאוראליסטית משובחת.

מוזיאון ת"א.

[illegible]

המעקלים

טוב

סוף סוף הגיע להקרנה מסחרית סרטו הראשון של הבמאי האמריקני **אלכס קוקס**, שהתפרסם בעקבות סגנונו המיוחד בסרט: "סיד וננסי". סגנון זה, פורק כל עול ומשמעת "הליוודית" קונוונציונלית, ופורע את כל הסדרים העלילתיים. "המעקלים" ("רפו מן") הפך לפני ארבע שנים לסרט פולחן אצל צעירי אמריקה בגלל שהוא כל כך "זרוק", משונה, פרוע.

"רפו מן" הוא שמם של מעקלים בשכר, שיעשו הכל כדי להרוויח את הירוקים שלהם. **האריה דין סטנטון**, שהתפרסם בתפקידים של תמהוניים אמריקניים (ראה: "פריז,טקסס") הוא מעקל מבוגר, עייף וציני שלוקח תחת חסותו פאנקיסט צעיר ואדיש (**אמיליו אסטבז**, בנו של מרטין שין, והאח של צ'ארלי) ומלמד אותו את העבודה. בזה בערך מסתיימת העלילה. ההמשך הוא תערובת פרועה של סרטי מרדפים ומדע בדיוני מתובלת בהומור שחור. קל להגיד על הסרט שהוא קומדיה אנרכיסטית, חוץ מזה הוא גם תענוג. רק למי שחושב שהוא אוהב את סוג ההומור המוזר, שלא מחחבר לשום דבר.

"סיוון",ת"א.

טאקר

כמעט טוב

מפתה לראות בממציא המכוניות האמריקני, פרסטון טאקר, שבשנות הארבעים ננגח בידי הממסד – את **פרנסיס פ. קופולה** עצמו. גאון שמקדים בהרבה את תעשיית הקולנוע האמריקנית. החלוץ שהלך תמיד לפני המחנה בבניית חזון קולנועי. הרי גם קופולה, כמו גיבור סרטו, כמעט נולל חי כשלא הצליח להפעיל את אולפני זאוטרופ לסרטים נסיוניים שהקים בשנות השבעים. וגם הוא, כמו טאקר, הוא לפעמים גאון לא מובן, לעיתים אפילו תמהה.

קופולה עשה את סרטו "טאקר, האיש והחלום" ברוח הסרטים ההוליוודיים של שנות הארבעים, שהירבו לעסוק בגיבור העם האמריקני הלוחם במימסד ויכול לו. הרוח היא אותה רוח, רק קצת יותר צינית, אך העשייה הקולנועית מבטיחה ברק, רעננות והרבה מעברים מפתיעים בין שוט לשוט, כמו שרק קופולה יודע.

בסך הכל סרט מהנה, גם אם לא מפסגת יצירתו, בו הוא בוחן את שרידי החלום האמריקני. טאקר בונה דגם למכונית מודרנית, זולה ואמינה, שתדהר שנים על הכבישים ותחסוך תאונות דרכים. חברות המכוניות הגדולות מתחלחלות מהרעיון הנלוז שינגוס את מרבית הכנסותיהן אם יופעל, וממהרות לזלזל אותו כשהוא עוד קטן.

ג'ף ברידג'ס, כוכב עם גוכחות וגם הרבה כשרון שהתבזבז בסרטים כמו "גאדין" או "הבוקר שאחרי" – הוא טאקר אלגנטי ומשעשע. גיבור־עם כמו רובין הוד. לצידו מופיעים **ג'ואן אלאן**, **מרטין לנדאו** הוותיק (זוכרים אותו מ"משימה בלתי אפשרית"?), **דין סטוקוול** (נראה לאחרונה ב"האיטאאה הכחולה") ושחקן העבר **לויד ברידג'ס**, המופיע לראשונה לצד בנו ג'ף. הבמאי־מפיק ג'ורג' לוקאס, שותפו של קופולה להרבה חזונות קולנועיים, אחראי על ההפקה, והפליא לצלם (כרגיל) הצלם האיטלקי הנודע **ויטוריו סטורו**, צלמם של ברטולוצ'י וקופולה, וחתן האוסקר על עבודתו ב"אפוקליפסה עכשיו" ו"הקיסר האחרון". המוסיקה היא משל **ג'ו ג'קסון**. "צפון", ת"א.

מת לחיות

לא מספיק

איך הרסו לנו את הציפיות. איך ניערו מדמותו הקומית של **ברוס ויליס**, המותק שלנו מ"מונלייטינג", את כל המיץ והפלפל. איך הכניסו אותו לדמותו הסטלונית של נוריס שווארצנגר ושות'. איך גמרו לנו את הסרט.

לוויליס, קומיקאי שרמנטי בנוסח קרי גרנט יש, אמנם, שרירים לא רעים להתאזרח בהם בתפקיד שוטר סטלונאי מצוי – אבל לא ברור מדוע גנבו ממנו את כל הבדיחות, העוויות והשטיקים המטופשים והחמודים שעשו אותו בסדרת הטלוויזיה "מונליטינג" (זאת שזכתה לשם העברי: "בלשים בלילה"). כאן הוא גוש שרירים מטומטם שמתעקש לדחוס את גופו

רוברט דה־נירו (משמאל) וצ'ארלס גרודין בסרט "מרדף חצות"

אהבנו כל כך – לב, ת"א
אנשים מבויישים – אורלי, ת"א
בינג – דקל, ת"א
התגוננה של באגט – גורדון, ת"א
הקומיסרית – תכלת, ת"א
כפר קטן שלי – דיזנגוף, ת"א
ליידי איב – פריז, ת"א
פקין בלוז – דיזנגוף, ת"א
שם המשחק – טיילת, ת"א

במאורות אוורור של בניין רב־קומות בלוס אנג'לס, בעיצומה של פלישת טרור. אשתו גם היא בין החטופים, וויליס נשבע להוציא משם את כל הנוכחים בשלום. בנוסח המגדל הלוהט, ועוד כמה שטויות שהוליווד ידעה לעשות – עשוי גם סרט זה. מספרים שוויליס רצה להפגין קצת מאצ'ו ועשה את כל קטעי הפעולה לבדו, בלי כפילים.

בדיחה נוספת היא הופעתו של הרקדן־כוכב **אלכסנדר גודונוב** הרוסי, בתור אחד הטרורי־סטים, שמבצע רצת בתנועות פירואט מתוזמנות. עוד משתתפים: **בוני בדליה** ("סגליות כחולות" ו"הנער שידע לעוף"). **ואלן בריקמן**. על הבדיחה אחראי במאי סרטי הפעולה **ג'והן מקטיירנאן**, מי שביים את שוארצנגר ב"הטורף". "רב חן", ת"א.

ניקו

לא מספיק

ברזומה שח סטיבן סיגל, השחקן הראשי ושותף לכתיבת הסרט "ניקו" – מופיעה אחר כבוד העובדה שהוא מאסטר באמנויות לחימה יפניות ושיש לו חגורה שחורה, דן 6 באיקידו – אם זה מעניין מישהו.

סיגל מופיע בסרט בתפקיד ניקו טוסקאני מי כבר זוכר את ד"ר ניק טוסקאני, השרינק של ליידי קריסטל), שוטר וווקנופורמיסט, סוכן לשעבר בסי.אי.איי ובעל עבר קרבי בווייטנאם, כיום עובד כבלש במטורת שיקאגו ותפקידו בעולם לבער את הפשע מהשכונה. מדמותו בסרט עולה איש ערכים אמיתי, אב משפחה גאה, וכל שאר הזבל הפטריוטי. אני נשברתי ברגע בו אשתו הקטנה מתחילה להתייפח והוא מציע לה כתף חסונה.

לצידו של סיגל במותחן נטול מוח זה: **פאם גריר**, **הנרי סילווה** **ושרון סטון**. ביים: **אנדרו דיוויס** שעבודת בימוי אחרת שלו זכתה לשם: "קוד השתיקה". "אסתר", ת"א.

פרנטיק

כמעט טוב

עם תיין הנחמניים, עם הביוגרפיה המעונה, ועם יצירתו המקורית של **רומן פולנסקי** – אין צורך לעשות היכרות. דומה שהכל מכירים את הגאון היהודי ממוצא פולני שגדל בצרפת, למד בפולין ועבד באמריקה, עד שזו הקיאה אותו מקירבה לאחר שעשה מעשים מגונים באחת מבנותיה הקטינות והמתגרות.

עשר שנים עברו על פולנסקי, עשר שנים רעות, מאז עשה את "טס" בשנת 78', ועד סרטו החדש "פרנטיק", שבהן עשה רק סרט אחד ולא מהיר והוא "הפירטים". "פרנטיק" אינו מבשר על הקאם בק שלו. בכלל לא. זהו פולנסקי חיוור ולא מקורי, שזנח את פירושו האישי על העולם, בעד מותחן מקצועי, אלגנטי, עשוי היטב, בטעם היצ'קוקי מובהק. אין כאן פירוש נוסח פולנסקי לנוסחה ההיצ'קוקית, יש כאן היצ'קוקיזם טהור. לא גניבה, אבל גם לא פירוש או סטייטמנט מיוחד של הגאון הפולני, כמו שאפשר היה לצפות מבמאי בעל שיעור קומה כמותו.

הגיבור, **הריסון פורד** ("בלייד ראנר", "העד") הוא גיבור היצ'קוקי תמים, רופא אמריקני בורגני והגון שבא עם אשתו האהובה לפריז, לבלות ירח דבש שני. היא נחטפת, כמו "הליידי הנעלמת" של היצ'קוק. הוא יוצא לחפש אחריה ונקלע לרשת ריגול ותככים בינלאומית. השחקנית הצרפתיה **עממואל סניה** הצעירה והחטובה, חברתו הנוכחית של פולנסקי (המורעת את העדפותיו של הבמאי בבנות ה־13, בגילה המוזקן, (21) מגלמת את דמותה של נערה פריזאית בת נעזר הגיבור בדרכו למצוא את אשתו, בלי שייכנע לקסמי פיתויי גופה הגמיש. שחקנית הבמה **בטי בקלי** מגלמת את אשתו (היא הופיעה בברודווי במחזה "הבטחות, הבטחות"), ובסרט היא עונה במילים הללו לבעלה בעת שהוא מבטיח לה לילה מסחרר בזרועותיו).

זהו שיתוף הפעולה המיוחד־במינו של פולנסקי עם הרב־תסריטאי **ג'ראר בראך**, איתו עבד פעם על "טס", "הדייר", "מת" ו"פירטים". בראך התפרסם ביותר גם על תסריטיו ל"הזקן והילד" ו"ז'אן דה פלורט" של קלוד ברי, על "שם הוורד", ועל "מאהבת של מריה" ו"אנשים מבוישים" של קונצ'לובסקי. "רב חן", ת"א.

יעל ישראל